TAKTYKA OCHRONY OSÓB I MIENIA

DR OLGA KOTOWSKA
MGR DARIUSZ ZAWOJSKI

OSTROŁĘCKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE

TAKTYKA
OCHRONY OSÓB I MIENIA

TAKTYKA
OCHRONY OSÓB I MIENIA

dr Olga Kotowska
mgr Dariusz Zawojski

Wydawnictwo Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego
im. Adama Chętnika

Ostrołęka 2026

Recenzenci

Dr Agnieszka Łapińska
Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży,
Polska

Prof. dr hab. Inna Shevchuk
Chmielnicki Uniwersytet Zarządzania i Prawa im. Leonida Juzkowa,
Ukraina

ISBN 978-83-68680-25-6

© Copyright by Wydawnictwo Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego
im. Adama Chętnika

Ostrołęka 2026

260 publikacja Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego
im. Adama Chętnika

Wydawnictwo Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego
im. Adama Chętnika
07-410 Ostrołęka, ul. Traugutta 9A
tel. +48 29 764-59-80
www.otn.ostroleka.pl/ct-menu-item-15
e-mail: otn.ostroleka@o2.pl

Projekt okładki: inż. arch. Aleksandra Żuchowska

Skład: Granave Art Ewa K. Czetwertyńska, Łomża
Druk: Drukarnia Hajstra, Grodzisk Mazowiecki

Spis treści

Rozdział 1

TAKTYKA WYKONYWANIA ZADAŃ OCHRONY OSÓB 9

1.1. Zakres pojęcia ochrony osób 9

1.2. Przyczyny zamachów na osoby 10

1.3. Metody i etapy ataków na osoby oraz używane środki 12

1.4. Założenia taktyczne przeciwdziałania atakom 18

1.4.1. Rozpoznawanie zagrożeń 18

1.4.2. Wykrywanie obserwacji 20

1.4.3. Taktyka ochrony w obiektach 22

1.4.4. Taktyka ochrony w miejscu publicznym 25

1.5. Organizacja grupy ochronnej 37

Rozdział 2

TAKTYKA WYKONYWANIA ZADAŃ OCHRONY MIENIA 47

2.1. Zakres pojęcia ochrony mienia 47

2.2. Ochrona obiektu 48

2.2.1. Cel ochrony i rodzaj zagrożeń 48

2.2.2. Formy wykonywania zadań ochrony 49

2.2.3. Zadania i obowiązki pracownika ochrony 50

2.3. Ochrona transportowanych wartości pieniężnych 74

2.3.1. Organizacja i zasady ochrony transportu wartości pieniężnych 74

2.3.2. Obowiązki osób wchodzących w skład transportu wartości pieniężnych 80

2.3.3. Rodzaje zagrożeń podczas transportowania wartości pieniężnych 85

2.3.4. Prowadzenie dokumentacji związanej z konwojowanym transportem wartości pieniężnych 92

Rozdział 3

ZASADY UDZIELANIA POMOCY PRZEDLEKARSKIEJ 97

3.1. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku zranień, krwawień tętniczych i żylnych 97

3.2. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku złamania kości 101

3.3. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku oparzeń 103

3.4. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku porażenia przedmiotem przeznaczonym do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej 105

3.5. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku omdleń 106

3.6. Praktyczne opatrywanie ran postrzałowych 107

3.7. Wykonywanie sztucznego oddychania i pośredniego masażu serca 109

3.8. Użycie automatycznego defibrylatora zewnętrznego AED 112

Rozdział 4

WYSZKOLENIE STRZELECKIE 113

4.1. Budowa i zasady działania broni palnej 113

4.1.1 Działanie, przeznaczenie i charakterystyki techniczne pistoletu, rewolweru, pistoletu maszynowego, karabinka oraz strzelby gładkolufowej na wybranych przykładach 113

4.1.2. Podstawy celnego strzelania 119

4.1.3. Rozkładanie i składanie wybranych egzemplarzy broni palnej 121

4.1.4. Przyczyny i objawy zacięcia się broni palnej oraz sposoby skutecznego usuwania go 126

4.2. Zasady bezpiecznego obchodzenia się z bronią palną 130

4.2.1. Zasady bezpiecznego zachowania się na strzelnicy..... 130

4.2.2. Zasady bezpiecznego obchodzenia się z pistoletem, rewolwerem, pistoletem maszynowym, karabinkiem oraz strzelbą gładkolufową 131

4.3. Techniki posługiwania się bronią palną 133

4.3.1. Techniki szybkiego sięgania po broń palną..... 133

4.3.2. Przyjmowanie postaw strzeleckich, przemieszczanie się i zwroty z bronią palną..... 135

4.3.3. Strzelanie z broni palnej..... 140

Rozdział 5

SAMOOBRONA I TECHNIKI INTERWENCYJNE 148

5.1. Samoobrona 148

5.1.1. Postawy i poruszanie się w walce..... 148

5.1.2. Techniki wyprowadzania uderzeń i kopnięć oraz sposoby ich blokowania..... 150

5.1.3. Pady i przewroty w walce wręcz 157

5.1.4. Sprowadzanie do parteru z wykorzystaniem: podcięć, chwytów za głowę lub nogi 161

5.1.5. Chwyty transportowe – dźwignie na stawy kończyn górnych..... 164

5.1.6. Uwalnianie się z chwytów, obchwytów i duszeń..... 166

5.1.7. Miejsca wrażliwe na ciele człowieka i sposoby obezwładniania 176

5.2 Techniki interwencyjne 176

5.2.1. Techniki zakładania kajdanek i obszukiwania osób..... 176

5.2.2. Posługiwanie się pałką służbową 184

5.2.3. Techniki posługiwania się przedmiotem przeznaczonym do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej 190

5.2.4. Techniki stosowania chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznych miotaczy substancji obezwładniających 194

5.2.5. Techniki usuwania z pojazdu osoby stawiającej opór czynny 195

5.2.6. Obrona przed atakami nożem lub niebezpiecznym przedmiotem 197

5.2.7. Obrona przed atakiem bronią palną 201

5.2.8. Podstawowe techniki posługiwania się bronią palną w walce 207

5.2.9. Współdziałanie pracowników ochrony w różnych sytuacjach taktycznych 208

BIBLIOGRAFIA 213

SPIS RYSUNKÓW: 217

ROZDZIAŁ 1

TAKTYKA WYKONYWANIA ZADAŃ OCHRONY OSÓB

1.1. Zakres pojęcia ochrony osób

Ustawa o ochronie osób i mienia[1] wielokrotnie posługuje się pojęciem ochrona osób. Warto zatem zwrócić uwagę na rozumienie tego terminu.

Zgodnie z art. 2 pkt 4 u.o.o.m. **ochrona osób** to *działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa życia, zdrowia i nietykalności osobistej*. Tym samym celem ochrony jest przeciwdziałanie zamachom na życie, zdrowie oraz naruszeniu nietykalności osobistej.

Zamach na życie człowieka polega przede wszystkim na dokonaniu zabójstwa, czyli umyślnym pozbawieniu życia człowieka (każdym działaniu bądź zaniechaniu powodującym śmierć biologiczną człowieka). Zabójstwo może być popełnione także w związku z: wzięciem zakładnika, zgwałceniem, rozbojem, z użyciem broni palnej lub materiałów wybuchowych. **Zamach na zdrowie człowieka** to z kolei spowodowanie uszczerbku na zdrowiu, czyli naruszenia czynności narządów ciała lub spowodowania rozstroju zdrowia. **Naruszenie nietykalności osobistej** to natomiast naruszenie prawa do tego, aby nie być potraktowanym (poprzez fizyczne oddziaływanie na ciało człowieka) w sposób przykry, znieważający lub bolesny. Naruszenie to polega na uderzeniu człowieka lub innym oddziaływaniu na jego ciało (oplucie, szarpanie za włosy, oblanie wodą, obrzucenie jajkami lub pomidorami, popchnięcie), które nie pozostawiło śladów na ciele lub pozostawiło ślady jedynie nieznaczne (zadrapania, sińce).

---

[1] *Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia* (tekst jedn.: Dz. U. 2025 r. poz. 532) – dalej jako u.o.o.m.

Reasumując, ochrona osób to działania, które mają na celu zapobiegnięcie i likwidowanie wszelkich zamachów zmierzających do pozbawienia człowieka życia, wyrządzenia uszczerbku na zdrowiu czy też naruszenia strefy nietykalności osobistej w inny sposób (niepowodujących uszczerbku na zdrowiu)[2]. Ochrona osób nie obejmuje przy tym innej kategorii dóbr prawnie chronionych niż życie, zdrowie i nietykalność osobista, takich jak chociażby cześć bądź dobre imię osoby ochranianej.

1.2. Przyczyny zamachów na osoby

Zamach to *działanie mające na celu odebranie komuś życia, majątku, praw itp.*[3]. Rodzajem zamachu jest zamach terrorystyczny, czyli *zamach na osobę, którego celem jest usunięcie jej lub powstrzymanie od działalności politycznej*[4]. Zamach cechuje planowość, celowość i dystans czasowy[5]. Celem działania sprawców może być np. zabójstwo osoby ochranianej, uszkodzenie ciała, bezprawne pozbawienie wolności, naruszenie nietykalności cielesnej. Wymienione cele pokrywają się z dobrami, które – zgodnie z definicją ochrony osób – zobowiązany jest objąć ochroną pracownik ochrony[6].

Badania zamachów na osoby ujawniły pewne motywy w większości zamachów. Sprawcy kierują się określonymi powodami, pobudkami, przyczynami podejmowanych działań. Zanim zatem przystąpi się do omówienia zasad ochrony osób przed ewentualnymi zamachami, należy w pierwszej kolejności zwrócić uwagę na to, dlaczego ludzie dokonują zamachów i jakie są ogólnie stosowane metody w ich przeprowadzaniu.

Do najczęściej występujących **przyczyn zamachów** należy zaliczyć motywy: polityczne, ekonomiczne, ideologiczne, osobiste, psychologiczne[7].

Zamachy z powodów politycznych stanowią przejaw walki o władzę, wyraz rewolucyjnych lub anarchistycznych postaw pewnych środowisk. Sprawcami są zorganizowane grupy lub pojedyncze osoby fanatycznie dążące do zmiany ustroju lub rządu sprawującego władzę. Celem zamachu

---

2 **G. Gozdór**, *Ustawa o ochronie osób i mienia. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 52.
3 Słownik języka polskiego PWN, sjp.pwn.pl (dostęp: 6.06.2025)
4 Encyklopedia PWN, encyklopedia.pwn.pl (dostęp: 6.06.2025)
5 **Z. Borowicz**, *Ochrona osób i mienia. Podręcznik dla techników ochrony fizycznej osób i mienia oraz innych kwalifikowanych pracowników ochrony*, Toruń 2018, s. 206.
6 **W. Bejger, B.G. Stanejko**, *Ochrona osób i mienia*, Warszawa 2010, s. 239.
7 **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 206 i nast.

stają się osoby reprezentujące rząd lub inne władze kraju będące (w ocenie zamachowców) źródłem represji.

W przypadku ***zamachów z pobudek ekonomicznych*** sprawcami są grupy osób lub pojedyncze osoby, które są przekonane, że przyszła ofiara jest odpowiedzialna za niekorzystną sytuację gospodarczą kraju, przedsiębiorstwa, określonej grupy ludzi lub też samego zamachowca. Osoba będąca celem może być np.: członkiem rządu, wojewodą, starostą, biznesmenem, dyrektorem, prezesem, przedsiębiorcą itp. Zamachowcy wierzą, że eliminacja takiej osoby z życia zmieni ten, niekorzystny w ich ocenie, stan rzeczy.

Ideologiczne przyczyny zamachów wynikają z przekonań religijnych lub społecznych grup lub pojedynczych osób. Zamachowcy uważają, że przyszła ofiara zagraża podstawowym zasadom lub wartościom przez nich reprezentowanym. Mają oni nadzieję zmienić istniejący system przez wyeliminowanie kluczowych – w systemie religijnym i społecznym – postaci lub też zwrócić na siebie uwagę przez dokonywanie zamachów. Sprawcy mogą mieć przy tym silne, prawie fanatyczne skłonności.

Zamachy z pobudek osobistych motywowane są chęcią odwetu, zemstą, zazdrością, szałem, nienawiścią lub innymi osobistymi pobudkami. Sprawców tych działań z reguły cechują zaburzenia osobowości, co przejawia się brakiem kontroli zachowania.

Zamachy z przyczyn psychologicznych wynikają najczęściej z zaburzeń umysłowych, fanatyzmu, chorób psychicznych czy też niezrównoważenia emocjonalnego. Człowiek, który atakuje inne osoby poprzez użycie broni palnej, noża, materiału wybuchowego lub innego niebezpiecznego przedmiotu prawie zawsze przeżywa problemy psychiczne. Nawet w sytuacji, gdy rzeczywiste powody działania są natury ekonomicznej czy osobistej, to ich decydującym czynnikiem sprawczym są z reguły zaburzenia osobowości.

Motywy, których możliwość zaistnienia w stosunku do osoby ochranianej jest najbardziej prawdopodobna, powinny stanowić podstawę budowania strategii jej ochrony.

1.3. Metody i etapy ataków na osoby oraz używane środki

Spośród metod ataków na osoby wyróżnić można: atak z użyciem broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia z bliska, atak z użyciem broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia na odległość, atak z wykorzystaniem materiałów wybuchowych oraz uprowadzenia[8].

Atak z użyciem broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia z bliskiej odległości dokonywany jest z reguły przy użyciu broni palnej krótkiej (pistolet, rewolwer) lub broni białej (sztylet, szabla, kastet, nunczako). Cechą charakterystyczną tej metody jest niedaleka odległość między zamachowcem a ofiarą. W przeważającej liczbie przypadków metoda ta jest stosowana przez psychopatów i fanatyków politycznych lub religijnych zdeterminowanych do dokonania zamachu, nawet za cenę poświęcenia własnego życia. Atak nie wymaga specjalnych umiejętności. Skuteczne zastosowanie tej metody wymaga uprzedniego zebrania przez zamachowca informacji pozwalających poznać ofiarę i właściwie wybrać miejsce i porę zamachu. Łatwiej jest bronić się przed atakiem z bliskiej odległości niż przed innymi rodzajami ataków (z wyjątkiem „ludzkiej bomby"), gdyż psychopata lub fanatyk jest tak osobiście zaangażowany w zamach, że jego umysł nie potrafi odpocząć, dopóki nie wykona „zadania". W takiej sytuacji popełnia błędy, które powinny zostać wykorzystane przez pracowników ochrony, tak aby mogli zapobiec zamachowi. Niejednokrotnie zamachowiec uważa, że za popełnienie swojego czynu zostanie okrzyknięty bohaterem. Sprawca często bez jakiegokolwiek oporu oddaje się w ręce sił porządkowych.

Atak z użyciem broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia na odległość jest najczęściej stosowaną metodą we współczesnym świecie. Dokonywany jest z reguły przy wykorzystaniu broni długiej, takiej jak karabin, karabinek, karabin maszynowy, czy karabin wyborowy. Często wyposażona jest ona w specjalistyczne urządzenia optyczne, bądź laserowe. Cechą charakterystyczną tej metody jest większa odległość pomiędzy zamachowcem a ofiarą. Ta forma ataku wymaga od zamachowca wiedzy, znacznych umiejętności strzeleckich oraz posługiwania się bronią specjalistyczną. Daje potencjalnemu zamachowcy szansę na zrealizowanie swojego zadania i odejście z miejsca zamachu bez szwanku. Atak jest poprzedzony zebraniem

---

8 **J. Kaczyński**, *Ochrona osób* [w:] **D. Kowalski (red.)** *Ochrona osób i mienia. Vademecum*, Lublin 2000, s. 451 i nast.

informacji o ofierze, tak aby poznać jej rozkład dnia oraz wybrać odpowiednie miejsce do ataku.

Atak z użyciem materiałów wybuchowych wymaga wysokich umiejętności i dużej wiedzy zamachowca w zakresie konstrukcji, zasad budowy, siły rażenia, rozmieszczenia, maskowania i zdetonowania bomby. Zamachowiec musi wiedzieć, w którym miejscu i w jaki sposób podłożyć materiał wybuchowy, jaki umieścić w nim zapalnik i w jaki sposób go zdetonować, a także jaki będzie skutek detonacji. Istnieje wiele rodzajów bomb, które różną się zasadą działania, konstrukcją i przeznaczeniem. Bomby burzące można łatwo zamaskować na wiele różnych sposobów. Małą, lecz o dużej sile niszczącej bombę można ukryć np.: w torebce damskiej, aktówce, plecaku, torbie podróżnej itp. Bomby zapalające, mające na celu wywołanie pożaru przez ograniczoną eksplozję. Są tak zaprojektowane, aby mogły być umieszczone chociażby w pudełku po papierosach, etui od okularów lub w innym opakowaniu o małych gabarytach. Zamachowiec może przenosić taką bombę bez możliwości wykrycia, aż do momentu, gdy znajdzie właściwe miejsce do jej podłożenia. Szczególnie zagrożone są obiekty użyteczności publicznej, centra handlowe, dworce kolejowe oraz lotniska. Wybór miejsca zależy od motywu, jakim kieruje się zamachowiec i celu, jaki zamierza osiągnąć swoim zamachem. Oprócz wyżej wymienionych rodzajów bomb (burzących i zapalających) mogą występować również bomby pod postacią „samochodów – pułapek" (bomby samochodowe), które powodują śmierć, obrażenia ciała i zniszczenia obiektów w szerokiej strefie wokół miejsca wybuchu oraz bomby umieszczone w przesyłkach pocztowych (bomby pocztowe) zaprojektowane tak, aby spowodować śmierć lub okaleczenie osoby otwierającej przesyłkę[9].

Uprowadzenie jest szczególną sytuacją wykorzystującą atak, a nie formą zamachu. Celem uprowadzenia jest osiągnięcie korzyści materialnych (żądanie okupu) lub politycznych (zwolnienie z więzienia członków jakiejś organizacji), a nie pozbawienie życia ofiary. Uprowadzona ofiara jest cenniejsza żywa niż martwa. Mimo to czasami dochodzi do śmierci osoby uprowadzonej, co ma miejsce w sytuacji, gdy żądania zamachowców nie zostaną spełnione. Porwanie jest najbardziej skomplikowaną metodą ataku, gdyż wymaga udziału większej liczby odpowiednio przygotowanych osób. Zazwyczaj przeprowadzana jest przez dobrze zorganizowane grupy przestępcze.

---

[9] **Z. Borowicz**, *Ochrona*…, op. cit., s. 209.

Wyróżnić można trzy formy uprowadzeń: kidnaperstwo (porwanie i pozbawienie wolności człowieka, najczęściej dziecka), uprowadzenie środków komunikacji (autobusu, samolotu, statku) z pasażerami i obsługą oraz zabarykadowanie się z zakładnikami[10].

Najskuteczniejszą formą walki z zamachami jest zapobieganie im. Grupa ochrony, aby działać efektywnie, musi zatem – oprócz poznania motywów i metod działania zamachowców – poznać także etapy ataków na osoby. Wyróżnić można **pięć etapów poprzedzających ataki na osoby**: wybór celu ataku, inwigilacja (obserwacja) celu ataku, planowanie ataku, wykonanie ataku oraz ucieczka i wykorzystanie ataku[11].

Wybór celu ataku uwarunkowany jest zadaniami i możliwościami grupy zamachowców. Celem może być pojedyncza osoba (np.: dyrektor zakładu, przedsiębiorca, biznesmen, właściciel kantoru). Zazwyczaj grupa przestępcza typuje większą liczbę potencjalnych celów, a dopiero później konkretną ofiarę – osobę o największym znaczeniu. Zamachowcy wybierają przy tym możliwość dokonania ataku w miejscu najsłabiej zabezpieczonym (kierują się chęcią uzyskania jak najlepszych wyników ataku przy jak najmniejszym ryzyku).

Dokonanie zamachu poprzedza **inwigilacja celu ataku,** czyli systematyczna, tajna obserwacja wytypowanego celu. Celem inwigilacji jest uzyskanie informacji niezbędnych do ostatecznego wyboru celu ataku i rozpoznania codziennego rozkładu jego zajęć. Obserwacja dąży do odpowiedzi między innymi na następujące pytania: o której godzinie cel wychodzi z domu, czy ma ochronę osobistą, a jeżeli tak, to w jakiej liczbie, jaką trasą udaje się do pracy, jakiego środka komunikacji używa, w jaki sposób w czasie jazdy jest chroniony, kiedy i gdzie spożywa posiłki, czy są to czynności powtarzające się, czy zmienne, jakie posiada przyzwyczajenia i nawyki, jaki jest najbardziej dogodny termin, miejsce i metoda ataku. Oczywiste jest, iż obserwowanie celu ataku postępującego rutynowo i stosującego nieliczne środki bezpieczeństwa zajmuje mniej czasu.

Wyróżnia się następujące formy inwigilacji: obserwacja stacjonarna oraz obserwacja towarzysząca (występującą jako piesza, zmotoryzowana, mieszana)[12].

---

10 **J. Karabin, T. Kowalczyk**, *Ochrona osób* [w:] **J. Karabin, T. Kowalczyk, W. Stawski** *Ochrona osób i konwojowanie,* Warszawa 2002, s. 22.

11 **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 211 i nast.

12 **J. Karabin, T. Kowalczyk,** *Ochrona…,* op. cit. [w:] **J. Karabin i in**., *Ochrona osób i konwojowanie*, Warszawa 2002, s. 29.

Obserwacja stacjonarna jest najczęściej stosowana przez grupy przestępcze. Prowadzona jest ze specjalnie zorganizowanego punktu obserwacyjnego, który umożliwia inwigilację osoby ochranianej lub miejsca, w którym stale przebywa, w taki sposób, aby nie wzbudzać podejrzeń. Obserwację prowadzi się z punktów stacjonarnych (np. dom, wynajęte mieszkanie, zaparkowany samochód, klatka schodowa), punktów ruchomych (samochód, motocykl) lub punktów improwizowanych, przy wykorzystaniu naturalnych zasłon bądź też obiektów sztucznie wkomponowanych w środowisko (przyczepa, namiot). Obserwacja stacjonarna pozwala również na stosowanie (w sposób niezauważalny) urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Jeśli nie ma możliwości prowadzenia obserwacji ze wskazanych wyżej punktów, inwigilatorzy pozorują czynności oraz zachowania, które odwracają uwagę i utrudniają odkrycie prawdziwego celu ich działania np. naprawa samochodu, sprzedaż towarów po domach, prace remontowe, para zakochanych w parku, spacer z psem[13].

Obserwacja towarzysząca może być stosowana, gdy obserwowany cel ataku pozostaje w ruchu. Dzięki niej można ustalić kontakty osoby obserwowanej, miejsca które odwiedza oraz inne potencjalnie istotne informacje. Może być piesza, zmotoryzowana i mieszana[14].

Obserwacja piesza jest prowadzona przez jedną lub większą liczbę osób. Jednoosobowa obserwacja piesza jest nieskomplikowana, ale i stosunkowo łatwa do wykrycia. Inwigilator musi trzymać się stosunkowo blisko celu ataku, szczególnie w rejonie zatłoczonym, by nie stracić z pola widzenia osoby śledzonej. Na obszarze mniej zatłoczonym inwigilator może iść w większej odległości, ale brak innych pieszych znacznie zwiększa możliwość zauważenia. Efektywniejsza jest dwuosobowa inwigilacja piesza, gdyż daje drugiemu inwigilatorowi większą elastyczność. Zazwyczaj, pierwsza osoba śledząca pozostaje blisko celu ataku, a druga idzie w większej odległości za pierwszą (po tej samej stronie ulicy lub przeciwnej). Okresowo dwóch inwigilatorów może zmieniać pozycje między sobą. Wykrycie tej formy inwigilacji jest zdecydowanie trudniejsze. Inwigilacja piesza z udziałem trzech lub więcej osób stosuje najbardziej wymyślne techniki i jest najtrudniejsza do wykrycia. Zazwyczaj pierwszy inwigilator idzie za celem ataku blisko, by móc zareagować na każdy nagły ruch, drugi – porusza się za pierwszym po tej samej stronie ulicy, zaś trzeci – kroczy po przeciwnej

---

13 **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 211.
14 **Tamże**, s. 212.

stronie ulicy (na wysokości równoległej z celem lub zaraz za nim). Pozycje inwigilatorów stale ulegają zmianie. Osoba poruszająca się bezpośrednio za celem może przejść na drugą stronę ulicy, a jeden z pozostałych inwigilatorów zajmuje pozycję bezpośrednio za celem. W obserwacji kilkuosobowej każdy inwigilator, który ma wrażenie, że został zdemaskowany, może wycofać się z obserwacji.

Obserwacja zmotoryzowana może być prowadzona z wykorzystaniem jednego, dwóch lub kilku pojazdów. Inwigilacja jednym pojazdem posiada te same ujemne strony co jednoosobowa obserwacja piesza. Inwigilatorzy mogą starać się kamuflować poprzez zmianę miejsc w samochodzie, zmianę tablic rejestracyjnych czy skręcanie w boczne uliczki, a następnie wznawianie obserwacji. Stosowanie większej liczby pojazdów w obserwacji umożliwia zmienianie ich pozycji. Pojazdy stosowane w obserwacji na ogół nie wyróżniają się spośród innych – są to często występujące marki i modele, w typowych kolorach. W pojazdach używanych do inwigilacji znajdują się zazwyczaj dwie lub więcej osób po to, by móc śledzić cel ataku po zaparkowaniu samochodu i ewentualnym odejściu celu pieszo. Czasem kierowca pojazdu, by nie stracić celu z pola widzenia, narusza przepisy ruchu drogowego. Odległość między pojazdem śledzonym, a tym z obserwacji uzależniona jest od prędkości pojazdów oraz natężenia ruchu drogowego. W większości przypadków obserwacja stara się jechać tak, aby za celem był jeden lub dwa inne pojazdy.

Obserwacja mieszana polega na stosowaniu dowolnej kombinacji obserwacji pieszej i zmotoryzowanej. Może mieć to miejsce w sytuacji, gdy osoba obserwowana porusza się samochodem, a następnie po jego zatrzymaniu i zaparkowaniu oddala się pieszo. W takim wypadku obserwatorzy przechodzą z obserwacji zmotoryzowanej do obserwacji pieszej.

Planowanie ataku jest możliwe dzięki informacjom uzyskanym podczas rozpoznania. W oparciu o nie, zamachowcy opracowują szczegółowy plan, który uwzględnia następujące elementy: zaskoczenie (potęgujące skuteczność działania), ukształtowanie terenu (preferowane jest bycie niezauważonym na miejscu ataku), pole rażenia (możliwość dosięgnięcia celu ataku przy użyciu stosowanego narzędzia atakującego), pole obserwacji (grupa atakująca musi mieć możliwość identyfikacji celu ataku), wyższość grupy ataku nad grupą ochrony (pod względem ilości i rodzaju broni), możliwość odwrócenia uwagi od planowanego ataku, możliwość szkoleniowego

przeprowadzenia zaplanowanego ataku, dostanie się na miejsce ataku (przed samym atakiem) bez wzbudzania podejrzeń[15].

Kolejny etap to **wykonanie ataku.** Rozpoczęcie ataku poprzedza często identyfikacja celu, czyli potwierdzenie, że jest on obecny. Osoba identyfikująca cel ataku może, ale nie musi być członkiem grupy atakującej. Głównym jej obowiązkiem jest potwierdzenie miejsca przebywania celu oraz przekazanie sygnału grupie atakującej. Może to polegać na fizycznym wejściu osoby identyfikującej cel do strefy śmiertelnego rażenia i wyjście z tego miejsca przed atakiem. Wiele grup rezygnuje jednak z tego etapu z uwagi na coraz częstsze wykorzystywanie materiałów wybuchowych. Jeżeli grupie atakującej nie powiódł się pierwszy plan ataku, to druga próba będzie bardziej niebezpieczna i kosztowna. Pracownicy ochrony muszą być wyczuleni na etap identyfikacji celu. Jeśli zostanie zauważony – do ataku pozostają sekundy. Najczęściej na miejsce ataku wybierane są tzw. „wąskie gardła", czyli miejsca, przez które ze względu na infrastrukturę lub topografię terenu (np. jedyny most, jedyna droga dojazdowa), musi przechodzić lub przejeżdżać cel ataku, a które zlokalizowane są w rejonie miejsca pracy lub zamieszkania[16].

Ostatni etap operacji przestępczej to **ucieczka i wykorzystanie ataku.** Podczas planowania ataku przeciwnik drobiazgowo opracowuje swoją trasę ucieczki i miejsce kryjówki. Grupa wybiera takie miejsce ataku, które stworzy jej możliwość wycofania się (najczęściej przy wykorzystaniu środków transportu) z miejsca zdarzenia. Niektóre grupy dodatkowo wykorzystują fakt przeprowadzenia ataku dla uzyskania sławy lub poparcia społecznego po to, aby osiągnąć korzyści polityczne lub osobiste. Jeśli grupa dąży z kolei do wykorzystania ofiary porwania w celu uzyskania korzyści majątkowych, to przewiduje się zabezpieczenie miejsca schronienia, przygotowuje listy żądań, sposób przekazywania poleceń.

Ważne jest, aby grupa ochrony była w stanie rozpoznać opisane powyżej etapy operacji przestępczej. Celem ochrony jest bowiem udaremnienie któregoś z nich, a największe możliwości powodzenia w tym zakresie wiążą się z etapem zbierania informacji o celu ataku. Jest to jedyny moment, kiedy grupa ochrony może rozpoznać zamiary grupy przestępczej jeszcze przed przeprowadzeniem ataku, a poprzez swój profesjonalizm i nieprzewidywalność zapobiec zamachowi.

---

15 **Tamże**, s. 213.
16 **Tamże**.

1.4. Założenia taktyczne przeciwdziałania atakom

1.4.1. Rozpoznawanie zagrożeń

Najskuteczniejszą formą walki z zamachami jest zapobieganie. Przeciwdziałania ochronne wprowadza się, aby wykryć zamach na etapie planowania, zapobiec jego zajściu, a w ostateczności uczynić go trudnym do przeprowadzenia. Cele te realizuje grupa ochronna, do której zadań należy m.in. wykrycie aktualnych i potencjalnych zagrożeń[17].

Celem planowania działań ochronnych jest wypracowanie optymalnego sposobu stosowania taktyki ochronnej oraz udaremnienie ewentualnego zamachu w jego wstępnej fazie. Planowanie działań ochronnych jest realizowane w kilku etapach. Są to: gromadzenie informacji oraz ich analiza, ustalenie koncepcji ochrony, wybór odpowiednich sił i środków, a ostatecznie przedstawienie planu zabezpieczenia ochronnego[18].

Organizując ochronę, należy przede wszystkim dokonać tzw. **szacowania zagrożenia**. Zależy ono po pierwsze od osoby, która będzie chroniona, po drugie, od miejsca, w którym będzie przebywać. W tym celu przeprowadza się wczesne rozpoznanie rodzaju oraz stopnia zagrożenia, a także kierunku, z którego można się go spodziewać, jak również potencjalnego przeciwnika. Wczesne rozpoznanie powinno mieć na uwadze wszelkie punkty, z których mógłby nastąpić atak na osobę ochranianą.

Informacje o zagrożeniach należy pozyskiwać podczas zbierania wiadomości o osobie ochranianej, jej rodzinie i współpracownikach oraz prowadzenia wywiadu. Pewnych informacji – już w chwili podejmowania ochrony – może dostarczyć też sama osoba ochraniana. W związku z tym **pracownicy ochrony powinni, w szczególności, zebrać informacje o:**

- *przeszłości osoby ochranianej* – nazwiska osób, które znały osobę ochranianą, data, miejsce urodzenia, obywatelstwo, powiązania rodzinne, stan cywilny, historia małżeństwa z ważnymi datami, kolejne miejsca zamieszkania, posiadane odznaczenia i ordery, wykonywany zawód i historia pracy zawodowej, przebyte choroby, grupa krwi, przyjmowane leki;
- *stylu życia prowadzonym przez osobę ochranianą* – organizacja życia, przyzwyczajenia, szczegóły z życia prywatnego (zwłaszcza te możliwe

---

[17] **J. Kaczyński**, *Ochrona…,* op. cit. [w:] **D. Kowalski** (red.) *Ochrona osób i mienia. Vademecum*, s. 452.

[18] **J. Kaczyński**, *Taktyka działań ochronnych. Ochrona osób*, Gdańsk 2009, s. 34.

do wykorzystania przez sprawców przeciwko osobie chronionej), czy jest samotnikiem, czy duszą towarzystwa, czy sama prowadzi samochód czy korzysta z kierowcy, czy nadużywa alkoholu, czy bierze narkotyki lub inne środki odurzające, czy uprawia sporty (zwłaszcza ekstremalne), czy dużo podróżuje, czy pracuje do późna w nocy, czy do późna w nocy ogląda telewizje, czy podróżuje, czy ma kochankę, czy jest pracoholikiem, czy życie towarzyskie prowadzi w domu, czy raczej poza nim (np. w klubach, restauracjach);

– *typie osobowości osoby ochranianej* np. kłótliwy, agresywny, dominujący, zarozumiały (z powodu tych cech inni ludzie mogą pałać niechęcią, a nawet nienawiścią),
– poglądach politycznych, religijnych, światopoglądowych osoby ochranianej, jak też osób najbliższych – czy jest aktywnym członkiem jakiejś partii, kościoła, organizacji;
– *powiązaniach osoby ochranianej z innymi ludźmi* – poprzez pokrewieństwo, małżeństwo, przyjaźń, pracę, wypoczynek (gdzie mieszkają i pracują, w jakim obszarze działają, udzielają się, jakie mają poglądy, kontakty, gdzie i jak spędzają wolny czas), mogą być one luźne bądź bardzo bliskie, dobre lub złe (np. niebezpieczny flirt miłosny, zazdrosna żona, pozbawiony skrupułów wspólnik, dziecko z problemami)[19].

Ważnym elementem rozpoznania zagrożeń jest także ocena pod względem bezpieczeństwa miejsc, w których przebywać będzie osoba ochraniana. Najczęściej są to takie obiekty jak prywatny dom, mieszkanie, hotel, domek letniskowy, posiadłość przyjaciela, muzeum, restauracja, lotnisko itp. Celem rozpoznania jest wskazanie obszarów wymagających zwiększenia stanu bezpieczeństwa tak, aby pobyt osoby ochranianej przebiegał bezpiecznie, a towarzysząca jej ochrona mogła poruszać się swobodnie, jak w obiekcie dobrze jej znanym.

W trakcie czynności rozpoznawczych pracownicy ochrony powinni ustalić m.in.: usytuowanie obiektu, w którym przebywać będzie osoba ochraniana, główne i zapasowe trasy dojazdu (i odjazdu) z obiektu, czas przejazdu, czas pobytu w obiekcie, miejsce podjazdu i sposób jego zabezpieczenia, miejsce postoju pojazdu osoby ochranianej i grupy ochrony, usytuowanie zapasowego wyjścia z obiektu (w przypadku konieczności

[19] **W. Bejgier, B. G. Stanejko**, *Ochrona…,* op. cit., s. 240.

szybkiej ewakuacji osoby ochranianej), usytuowanie klatek schodowych, którymi osoba ochraniana będzie się poruszała, lokalizację wind, rozmieszczenie środków przeciwpożarowych, miejsce, które zajmie osoba ochraniana w obiekcie, lokalizację toalet, liczbę osób (poza osobą ochranianą) przebywających w obiekcie i obowiązujący system ich kontroli, sposób postępowania grupy ochrony w przypadku ataku, zagrożenia napadem lub w innych sytuacjach nadzwyczajnych (np. wybuch gazu, informacja o bombie w obiekcie).

Dokonane czynności rozpoznawcze stanowią podstawę określenia stanu liczebnego grupy ochrony i środków technicznych niezbędnych do zabezpieczenia oraz taktyki działania ochrony.

1.4.2. Wykrywanie obserwacji

Wykrywanie obserwacji to procedury pozwalające na rozpoznanie grupy lub pojedynczych osób inwigilujących potencjalny cel ataku. Mają one na celu demaskowanie zespołów wywiadowczych napastników podczas zbierania przez nich informacji o osobie ochranianej i o stosowanym systemie ochrony.

Etap obserwacji celu ataku jest jednym z nielicznych, kiedy przeciwnik jest widoczny, a co za tym idzie może się zdradzić i odkryć swoje zamiary. Z tych względów grupa ochrony musi być wyczulona na ten etap.

Na skuteczne wykrywanie obserwacji, a tym samym stworzenie grupie ochrony możliwości wykrycia i zapobiegnięcia atakowi ma wpływ znajomość form i technik obserwacji stosowanych przez grupy przestępcze, a także sposobów wykrywania inwigilacji.

Jedne z najbardziej efektywnych metod wykrywania obserwacji pieszej to: nagłe zatrzymanie się i odwrócenie do tyłu, zmiany kierunku i prędkości poruszania się, niespodziewane zatrzymanie się za budynkiem, obserwowanie odbić (np. w wystawach sklepowych, szybach zaparkowanych aut), wejście do budynku i natychmiastowe opuszczenie go innym wyjściem, wypuszczenie z ręki kawałka papieru, by zorientować się, czy ktoś to zauważy, wejście i wyjście ze środka komunikacji miejskiej (autobusu, tramwaju, metra) bezpośrednio przed ruszeniem pojazdu[20]. Podejmując powyższe działania, zwracać należy uwagę na osoby, które okazują zaskoczenie,

[20] **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 217.

reagują nieadekwatnie do sytuacji, nagle zmieniają kierunek poruszania się lub dają znak komuś innemu.

Do najbardziej efektywnych metod wykrywania większości form obserwacji prowadzonej przy wykorzystaniu środków transportu można z kolei zaliczyć: wykonanie skrętu w miejscu, gdzie jest to niebezpieczne, skręcenie w prawo lub w lewo (skręt w lewo komplikuje sytuację z uwagi na pojazdy jadące z przeciwnej strony, które mogą opóźnić możliwość wykonania skrętu), przejechanie przez skrzyżowanie z sygnalizacją świetlną w momencie zmiany światła na czerwone, zatrzymanie się zaraz za zakrętem lub wzgórzem, przejechanie wokół budynku[21]. W każdej sytuacji należy obserwować reakcje podejrzanie zachowujących się pojazdów, a zwłaszcza tych, które wykonują rzadko stosowane manewry. Nie należy zapominać o motorach, gdyż mogą być wykorzystane przez inwigilatorów ze względu na łatwość poruszania się w rejonach o dużym natężeniu ruchu drogowego.

Chcąc wykryć obserwację stacjonarną, należy zwracać uwagę m.in. na: zaparkowane samochody z pasażerami wewnątrz, auta z większą liczbą lusterek lub lusterkami większymi niż normalne, pojazdy, których kierowcy usiłują coś naprawić, samochody spotykane w sąsiedztwie znacznie częściej niż wydaje się to uzasadnione, ludzi o niestosownym ubiorze, robotników, dokonujących napraw jezdni, chodnika, instalacji, którzy nie czynią postępu w pracy.

Należy zapisywać numery rejestracyjne wszystkich podejrzanie wyglądających pojazdów i przekazywać je dowódcy ochrony w celu weryfikacji. W sytuacji, gdy jest to samochód służbowy, trzeba zanotować wszystkie ewentualnie zamieszczone na nim napisy, łącznie z numerami telefonów, a następnie sprawdzić, czy taka firma istnieje. Jeżeli jest to możliwe, należy – w sposób dyskretny – sfotografować podejrzane osoby lub działania. Wykrycie obserwacji wymaga ciągłej czujności, która powinna stać się nawykiem. Nie należy zapominać, że zdolność rozróżniania, co w otoczeniu normalne, a co niecodzienne może okazać się znacznie ważniejsza niż jakiekolwiek inne środki ostrożności, które można przedsięwziąć[22].

---

[21] **Tamże**, s. 218.
[22] **Tamże**, s. 219.

1.4.3. Taktyka ochrony w obiektach

Ochrona musi wyeliminować wszelkie zagrożenie osoby ochranianej oraz nieoczekiwane wydarzenia, a także utworzyć strefy bezpieczeństwa wokół osoby ochranianej tak, aby zapewnić jej bezpieczeństwo. Przed podjęciem działań ochronnych w stosunku do osoby lub miejsca przewidywanego zlecenia konieczne jest bezpośrednie rozpoznanie warunków przyszłej pracy. Od tej czynności zależy dobór odpowiedniej liczby sił, środków, a także taktyki ochronnej.

Pierwszym podstawowym działaniem podejmowanym przez pracowników ochrony jest **rozpoznanie obiektowe**, podczas którego ustalić należy wszystkie elementy wpływające na bezpieczeństwo osoby chronionej, m.in.: lokalizację obiektu w terenie oraz jego otoczenie, plan obiektu, bezpieczne drogi wejścia i wyjścia, rodzaje środków łączności znajdujących się w obiekcie, lokalizację miejsc, które zajmuje osoba chroniona i pracownicy ochrony, usytuowanie miejsc, w których osoba chroniona mogłaby się ukryć w razie zagrożenia, lokalizację urządzeń sterujących techniką użytkową, algorytm postępowania w przypadkach nadzwyczajnych (napad, pożar, zalanie, podłożenie ładunku wybuchowego). Pracownicy ochrony zapewniają bezpieczeństwo najczęściej w obiektach, z których osoba ochraniana korzysta w celach mieszkaniowych (np. prywatny dom, mieszkanie, hotel), w celach służbowych (np. biuro) czy też w celach rekreacyjnych (np. domek letniskowy)[23]. W zależności od właściwości danego miejsca należy ustalić odpowiedni sposób realizacji ochrony. Dla zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa pracownik ochrony powinien przebywać w obiekcie całą dobę, a posterunek powinien być zlokalizowany w obrębie obiektu.

Ochrona w miejscu zamieszkania (rezydencja)

Osoba ochraniana najbezpieczniejsza powinna być w swoim miejscu zamieszkania, którym najczęściej jest apartament lub rezydencja. W miejscu tym są najbardziej sprzyjające warunki do kontrolowania otoczenia i największe możliwości wykorzystania różnorodnej techniki i systemów kontroli dostępu (np. sygnalizacja alarmowa, elektroniczna, przeciwpożarowa itp.). Wszystkie drogi dostępu do osoby ochranianej powinny być zabezpieczone przez ochronę. Przez całą dobę w rezydencji powinien znajdować się jeden pracownik ochrony, który pełni służbę na posterunku umieszczonym

---

[23] **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit. s. 237 .

w rezydencji (lub w jej najbliższym otoczeniu). Do jego zadań należy: znajomość topografii ochranianego obiektu i terenu przyległego do niego, znajomość personelu obsługi obiektu, domowników, sąsiadów i ich zwyczajów, pojazdów, jakimi się posługują osoby odwiedzające rezydencję, kontrola funkcjonowania urządzeń alarmowych oraz badanie przypadków naruszenia zabezpieczenia, kontrola ruchu osobowego, udzielanie pomocy ochronie osobistej w sytuacji alarmowej (poprzez powiadomienie odpowiednich służb), utrzymanie nienaruszalności rezydencji w czasie nieobecności domowników, odnotowanie wszelkich prób zainteresowania obiektem lub osobą ochranianą.

W stałym miejscu zamieszkania osoby ochranianej powinno być wydzielone tzw. **bezpieczne schronienie**, czyli specjalne pomieszczenie na wypadek bezpośredniego ataku na rezydencję. Pomieszczenie takie jest niezbędne do przetrzymania osoby ochranianej i jej rodziny z dala od zagrożenia przez około 15-20 minut. Bezpieczne schronienie powinno zapewnić szybkie przemieszczenie osoby ochranianej bez narażenia jej życia, a także posiadać awaryjne (zapasowe) wyjście, środki przeciwpożarowe, przycisk alarmowy, zapasowy telefon, oświetlenie, mieć wzmocnione okna i drzwi (np. kraty, podwójne zamki)[24].

W celu zapewnienia bezpieczeństwa osobie ochranianej i jej najbliższym w miejscu zamieszkania, ***pracownik ochrony powinien przestrzegać określonych zasad m.in.:***

- zachować czujność wobec osób w ubiorach służb komunalnych, robotników itp., którzy mogą z odpowiednich punktów obserwować potencjalny cel ataku i zbierać informacje potrzebne do zaplanowania akcji,
- zanotować numery rejestracyjne podejrzanych pojazdów oraz odnotować wygląd ich pasażerów,
- nie otwierać drzwi domu (mieszkania) niezidentyfikowanym osobom (drzwi każdorazowo otwiera pracownik ochrony),
- dopilnować, aby członkowie rodziny osoby ochranianej, także dzieci potrafili posługiwać się siecią alarmową (jeżeli budynek jest do niej podłączony),

[24] **Tamże**, s. 239.

- opracować plan ucieczki, który powinien określać trasę ucieczki dla każdego członka rodziny, poprzez dokładnie określone i specjalnie przygotowane wyjście,
- mieć „pod ręką" klucze do drzwi wejściowych, aby nie tracić czasu na ich szukanie,
- nawiązać kontakt z sąsiadami, którzy w czasie nieobecności osoby ochranianej (i zamieszkujących z nią osób) mogą zauważyć ewentualne zmiany zaistniałe w budynku lub mieszkaniu,
- zasięgnąć informacji o osobach przyjmowanych do pracy, o ile jest to możliwe,
- pouczyć wszystkich domowników o konieczności natychmiastowego informowania o wszelkich podejrzanych zdarzeniach.

Podczas ochrony osoby w miejscu jej zamieszkania (rezydencji) powinny być wyznaczone tzw. **strefy ochrony**, czyli pierścienie bezpieczeństwa. Strefa ochrony zewnętrznej – obejmuje elementy architektoniczno-budowlane oraz zabezpieczenie techniczne, które uniemożliwiają wejście osób nieuprawnionych do strefy wewnętrznej (m.in.: ogrodzenia, bramy, alarmy, kamery). Strefa ochrony środkowej wyznacza obszar bezpieczeństwa na zewnątrz pierścienia wewnętrznego. Strzegą jej pracownicy ochrony rozmieszczeni na punktach kontrolnych. Wyznaczona jest przez mury budynku stanowiącego miejsce zamieszkania osoby ochranianej. Strefa ochrony wewnętrznej to ochrona osobista – pracownicy ochrony przebywający w bezpośredniej bliskości osoby ochranianej i stanowiący ostatnią przeszkodę na drodze do osoby ochranianej.

Ochrona w hotelu

Osoba ochraniana podczas podróży najczęściej zatrzymuje się w hotelu. Dla zapewnienia jej bezpieczeństwa konieczne jest wyznaczenie trzech pierścieni bezpieczeństwa. Pierścień wewnętrzny to najczęściej pokój, apartament lub piętro zajmowane przez osobę ochranianą. Do pokoju osoby ochranianej wstęp mogą mieć tylko jej współpracownicy, skontrolowani goście oraz sprawdzeni pracownicy personelu hotelowego. Sprawdzenie personelu hotelowego wzmaga uprzedniego uzyskania od dyrekcji hotelu listy personelu mającego obsługiwać osobę ochranianą. Pierścień środkowy stanowi obszar hotelu poza pokojami i piętrami pierścienia wewnętrznego, rozciąga się na pokoje hotelowe przyległe oraz powyżej i poniżej pokoju osoby

ochranianej. Powinni zająć je pracownicy osoby ochranianej lub pracownicy ochrony. Pierścień zewnętrzny to hol hotelowy lub pozostały teren hotelu, o ile jest położony na obszarze strzeżonym. Zadania ochronne w pierścieniu zewnętrznym realizują służby ochronne hotelu w porozumieniu z dowódcą ochrony.

Ochrona w miejscu pracy

Osoba ochraniana jest narażona na zagrożenia także w miejscu pracy. W celu zapewnienia bezpieczeństwa należy stosować pierścienie bezpieczeństwa. Pierścień wewnętrzny obejmuje pomieszczenia zajmowane przez osobę ochranianą. Jest on obsługiwany przez pracowników ochrony, którzy kontrolują odwiedzających oraz zabezpieczają wszelkie drogi dojścia do osoby ochranianej. Swobodny dostęp do tego pierścienia mają tylko pracownicy i sprawdzeni goście. Pierścień środkowy to pomieszczenia bezpośrednio przylegające do pomieszczeń zajmowanych przez osobę ochranianą. Korzystna jest sytuacja, gdy pod pomieszczeniem osoby ochranianej można zlokalizować garaż na jej samochody i umieszczać je tam, kiedy osoba ochraniana przebywa w pracy. Pierścień zewnętrzny to najczęściej hol budynku, gdzie usytuowane są zarówno wejścia do wind oraz schody prowadzące do pomieszczeń, w których pracuje osoba ochraniana.

Wszystkie osoby, które mają prawo wstępu do budynku, powinny być przed wejściem odpowiednio skontrolowane i zidentyfikowane. Realizację tych czynności ułatwić może: wprowadzenie karty identyfikacyjnej dla osób zatrudnionych w danym budynku, wprowadzenie całodobowego dyżuru pracownika ochrony przy wejściu do budynku, zobowiązanie pracowników ochrony do meldowania o wszelkich podejrzanych osobach, pakunkach lub parkujących pojazdach, ustalenie zasad współdziałania z policją w sytuacjach zagrożenia, prowadzenie okresowego rozpoznania obiektu i systemu ochrony, aby ocenić stopień jego bezpieczeństwa.

1.4.4. Taktyka ochrony w miejscu publicznym

Osoba ochraniana prowadzi zazwyczaj normalne życie zawodowe i towarzyskie, co wiąże się z odwiedzaniem miejsc publicznych. W takich miejscach nie można skutecznie ograniczyć dostępu osób postronnych, a pracownicy ochrony mogą jedynie zmniejszyć stopień potencjalnych zagrożeń

poprzez dobrą współpracę z osobą ochranianą i szczegółowe planowanie działań ochronnych.

W sytuacji ochrony osób w miejscach publicznych obowiązują podobne zasady jak podczas ochrony w obiektach. Jeśli osoba chroniona uczestniczy w odbywających się w stałych miejscach uroczystościach bądź spotkaniach z udziałem publiczności, to ochrona ma charakter statyczny. W takich sytuacjach wyznacza się wokół osoby chronionej trzy bezpieczne obszary (pierścienie ochronne). Z kolei, gdy osoba chroniona przemieszcza się, to ochrona ma charakter dynamiczny. Najczęściej te dwie formy występują jednocześnie, w związku z czym stosowanie klasycznego modelu ochrony – opartego na pierścieniach bezpieczeństwa – jest utrudnione.

Ochrona podczas przemieszczania się po ulicach

Zapewnienie bezpieczeństwa osobie ochranianej w czasie jej przemieszczania się pieszo w miejscach publicznych – z punktu widzenia taktyki ochrony – jest trudnym zadaniem. W takiej sytuacji organizując ochronę, należy:

- planować różne trasy, w różnych porach dnia i godzinach, jak również zmieniać je w nieregularnych odstępach czasu,
- uwzględniać specyficzne wymagania osoby ochranianej, przy jednoczesnym zapewnieniu niezbędnej ochrony (np. gdy podczas spaceru osoba ochraniana chce odbyć intymną rozmowę z kimś bliskim, należy zwiększyć odległość między pracownikami ochrony a osobą ochranianą),
- wprowadzić dodatkowych pracowników ochrony, którzy zajmą pozycje przed, za i po bokach szyku ochronnego oraz poruszają się 15-20 m przed szykiem, za i po bokach szyku ochronnego,
- wyznaczyć pracowników ochrony przemieszczających się równolegle do szyku (ale po przeciwnej stronie ulicy) – ich zadaniem jest obserwowanie okien i dachów budynków będących w bezpośredniej bliskości osoby ochranianej,
- wyznaczyć samochód towarzyszący, który będzie się poruszał w odległości 30-40 m za szykiem – może być wykorzystany do szybkiej

ewakuacji osoby ochranianej na wypadek zagrożenia lub zranienia w czasie ataku[25].

Podczas realizacji ochrony w takich sytuacjach pracownicy ochrony powinni przestrzegać następujących zasad:

- ograniczyć do minimum przypadki przechodzenia przez teren otwarty np. skwery, parkingi, boiska, nieoświetlone pasaże itp.,
- po zmierzchu korzystać z ciągów komunikacyjnych dobrze oświetlonych i licznie uczęszczanych przez inne osoby piesze,
- unikać mrocznych bram i pasaży,
- być przygotowanym na odwrót,
- dążyć do wszczęcia alarmu w sytuacji zaistnienia jakiegoś incydentu oraz wykorzystać wszystkie możliwe środki służące odparciu ataku przeciwnika,
- stale zmieniać regularność pokonywania tras z domu do miejsca pracy i z powrotem – zmiana czasu wyjścia i powrotu do domu da potencjalnym napastnikom mniejszą możliwość skutecznego ataku[26].

Ochrona podczas przejść klatkami schodowymi i przejazdów windą

W przypadku, gdy osoba ochraniana będzie poruszała się schodami w miejscu publicznym, pracownicy ochrony powinni zabezpieczyć to miejsce (górę i dół schodów), rozmieszczając tam pracowników ochrony. W miarę możliwości należy wysłać pracownika ochrony przed osobą ochranianą, aby upewnić się, że nikt nie znajduje się na schodach (w linii równoległej do osoby ochranianej).

W sytuacji, gdy osoba ochraniana będzie korzystała z windy, zadaniem pracowników ochrony jest zabezpieczenie tego przejazdu, co polegało będzie, w pierwszej kolejności, na sprawdzeniu kabiny windy oraz jej szybu. Przejazd windą powinien być tak zorganizowany, aby osoba ochraniana podróżowała nią tylko w towarzystwie ochrony. Zadaniem pracownika ochrony będzie obsługa panelu windy, jak również osłanianie osoby ochranianej od strony drzwi kabiny. Gdyby podróżowanie windą z osobami postronnymi okazało się nieuniknione, osoba ochraniana powinna zająć

---

25 **W. Bejger, B. G. Stanejko**, *Ochrona…,* op. cit., s. 253.
26 **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 243.

miejsce w najdalej położonym od wejścia punkcie windy, tak aby pracownicy ochrony oddzielali ją od innych pasażerów. Pożądane jest, aby jeden z pracowników ochrony wchodził do windy jako pierwszy, a dopiero po otrzymaniu sygnału, że jest bezpiecznie do windy, powinna wejść osoba ochraniana, a za nią pozostali pracownicy ochrony. Podczas wysiadania z windy najpierw zabezpiecza się piętro, na którym ma wysiąść osoba ochraniana. Jeśli nie ma takiej możliwości to pierwszą osobą, która wysiada z windy, jest pracownik rozpoznania, a dopiero, gdy jest bezpiecznie, wysiada osoba ochraniana, a za nią pozostali pracownicy ochrony.

Ochrona podczas powitań, przemówień lub konferencji prasowych

Pracownicy ochrony mają do spełnienia trudne zadanie w sytuacji, gdy osoba ochraniana będzie brała udział w uroczystościach powitań, przemówieniach, bankietach czy konferencjach prasowych. W pierwszej kolejności ochrona powinna ustalić, jaka atmosfera będzie towarzyszyła tym zdarzeniom, a zwłaszcza czy będzie życzliwa, czy też wroga. Przyjazne nastawienie sprzyja działaniom ochrony. Wrogie, wręcz przeciwnie, zmusza do dodatkowych środków ostrożności oraz ograniczenia kontaktu osoby ochranianej ze zgromadzonymi. W takich sytuacjach rozwój wypadków nie do końca możliwy jest do przewidzenia.

Przy **powitaniu** osoby ochranianej przez tłum ludzi osoby obserwujące powinny być odgrodzone za pomocą np. barierek ochronnych. W sytuacji takiej należy zachować szczególną ostrożność i pamiętać o obserwowaniu rąk ludzi znajdujących się w tłumie (działanie takie wymaga pewnej elastyczności w standardowym szyku ochronnym). W przypadku, gdy osoba ochraniana zwrócona jest twarzą do tłumu ludzi dowódca ochrony i jeden z pracowników zajmują miejsce za lewym i prawym barkiem osoby ochranianej. Pracownik rozpoznania zajmuje miejsce przed osobą ochranianą, z jej prawej lub lewej strony w zależności od kierunku przemieszczania się osoby ochranianej, a pracownik ochrony lewy (prawy) z drugiej strony osoby ochranianej. W takiej sytuacji jeden z pracowników ochrony zostaje umieszczony w drugim rzędzie (pierwszym szeregu tłumu). Jego zadaniem jest prowadzenie obserwacji zgromadzonych, a w przypadku zauważenia próby ataku zasygnalizowanie tego faktu pozostałym członkom ochrony i podjęcie interwencji. Jeśli zachodzi konieczność zastosowania wzmocnionej ochrony, wówczas w drugim szeregu umieszcza się kilku pracowników ochrony, przydzielając im nadzór nad małymi grupami z tłumu ludzi (jeszcze

przed przybyciem osoby ochranianej). Po zakończeniu uroczystości ochrona odprowadza osobę ochranianą w ustalonym szyku przejścia. Osobę ochranianą wraz z pracownikami ochrony prowadzi pracownik rozpoznania. Równolegle z osobą ochranianą przemieszcza się pracownik ochrony znajdujący się w drugim rzędzie[27].

Udział osoby ochranianej w **przemówieniach** lub **konferencjach prasowych** jest sytuacją trudną dla ochrony, gdyż mogą się z nim wiązać negatywne emocje. Jeżeli jest taka możliwość, to dowódca ochrony powinien towarzyszyć osobie ochranianej na podium. Pracownik rozpoznania ustala z kolei rozkład miejsc siedzących oraz osoby je zajmujące. Pozostali pracownicy ochrony zajmują miejsca przy wejściu i zejściu ze sceny, za sceną (jeżeli jest dostęp do tego miejsca dla ludzi), przed sceną oraz na tyłach publiczności. W sytuacji, gdy mamy do czynienia z nieprzyjaznym lub wrogim tłumem, który rzuca przedmiotami (np. pomidorami, jajkami itp.), to przedmioty powinny być zbijane na ziemię. Jeżeli w tłumie zostanie zauważony potencjalny napastnik, wówczas dowódca ochrony staje na linii między napastnikiem a osobą ochranianą. W przypadku wymykania się zachowania spod kontroli dowódca ochrony poleca pracownikom ochrony otoczyć osobę ochranianą i dokonać jej ewakuacji.

Ochrona podczas bankietów i przyjęć

Na **bankietach lub przyjęciach** szyk ochronny się rozluźnia. Ochrona zajmuje pozycje przy drzwiach i oknach, prowadząc jedynie obserwację osoby ochranianej. W takich miejscach ewentualna interwencja ochrony musi być wyjątkowo dyskretna, aby z jednej strony nie wzbudzać paniki, z drugiej zaś nie zepsuć uroczystego nastroju. Z tych względów bardzo istotna jest dobra znajomość znaków umownych oraz posiadania dobrego sprzętu umożliwiającego dyskretną komunikację. Przy organizacji ochrony w takich miejscach pamiętać trzeba o współdziałaniu z organizatorem, a także o tym, by ochrona nie rzucała się w oczy ubiorem bądź niewłaściwym zachowaniem.

Osoba ochraniana z różnych względów może podróżować różnymi środkami transportu, np. pociągiem, statkiem, czy samolotem. Najczęściej stosowanym środkiem lokomocji jest jednak samochód. Z tego względu szerzej zostanie omówiona tylko ochrona osób poruszających się samochodem.

---

[27] **Z. Borowicz**, *Ochrona*…, op. cit., s. 247.

Ochrona podczas przejazdu samochodem

Dla zapewnienia bezpieczeństwa osobie ochranianej podczas przemieszczania się samochodem tworzy się **kawalkady ochronne.** Kawalkady samochodowe stosowane są, aby szybko i bezpiecznie przemieścić osobę ochranianą z jednego miejsca w drugie, zapewniając bezpieczeństwo w newralgicznych punktach na trasie.

Kawalkada samochodowa to odpowiednie ustawienie pojazdów: głównego, eskortującego, poprzedzającego, prowadzącego, zapasowego podczas jazdy kolumny samochodów w celu utworzenia strefy ochronnej[28].

Wielkość i skład kawalkady samochodowej zależy od rangi osoby ochranianej, stopnia jej zagrożenia oraz liczby pojazdów i pracowników ochrony, wsparcia lokalnych służb. W związku z tym organizuje się przejazd jednym samochodem (samochód główny), przejazd dwoma samochodami (głównym i eskortującym), przejazd trzema samochodami (samochód poprzedzający, samochód główny, samochód eskortujący).

Ochrona osoby w czasie przejazdu samochodem jest integralną częścią przedsięwzięć mających zapewnić jej bezpieczeństwo. Faza planowania tych działań jest podobna do planowania i organizowania ochrony w innych miejscach. Ma natomiast swoją specyfikę w fazie realizacji, zwłaszcza wtedy, gdy prowadzą ją niepubliczne służby ochronne. Nie mogą one wszakże korzystać z przywilejów, z jakich korzystają pojazdy uprzywilejowane służb publicznych (SOP, policja) i związanych z tym możliwości stosowania wszystkich zasad jazdy ochronnej. Należy zdawać sobie sprawę, iż wymóg przestrzegania przepisów ruchu drogowego ogranicza efektywność podejmowania różnych przedsięwzięć. Skuteczność ogranicza także niemożność zorganizowania podczas jazdy klasycznych stref ochronnych, które muszą być zmodyfikowane: zachowują swój kształt i funkcje jedynie z przodu i z tyłu kolumny pojazdów, natomiast po bokach ochrona jest wyraźnie osłabiona[29].

W czasie przejazdu samochodem ochrona może mieć do czynienia z innymi rodzajami zagrożeń niż podczas ochrony w obiektach. Zamach może być przeprowadzony w ruchu, przy czym atak następuje z boków kolumny, gdzie osoba jest chroniona jedynie w samochodzie, zaś w systemie obserwacji istnieje luka. W chwili zbliżania się napastników do samochodu od strony

---

28 **W. Bejgier, B. G. Stanejko**, *Ochrona osób*…, op. cit., s. 255.
29 **Tamże**.

kierowcy przez moment znajduje się on w „martwej" strefie obserwacji. Ten moment jest najdogodniejszy do ataku. Zamachowcy mogą wówczas otworzyć ogień z broni palnej z samochodu osobowego lub motocykla albo zepchnąć limuzynę osoby ochranianej z nasypu do rowu. Zamachowcy mogą przeprowadzić atak także z zasadzki. Wybierają wówczas na trasie przejazdu najdogodniejsze miejsce, z którego można odpalić ładunek wybuchowy, ostrzelać z broni maszynowej przejeżdżający, bądź unieruchomiony (po uprzednim zablokowaniu drogi) samochód. W tym przypadku napastnicy nie muszą szukać sposobu dotarcia w pobliże osoby ochranianej, lecz oczekują na jej samochód w zasadzce. Z tych względów bardzo ważne jest utrzymanie w tajemnicy tras przejazdu oraz godzin rozpoczęcia podróży, a także częste ich zmienianie.

W zależności zarówno od stopnia zagrożenia jak też możliwości finansowych zleceniodawcy w samochodowej kawalkadzie ochronnej może być użyta różna liczba samochodów i pracowników ochrony. Najmniej korzystnym rozwiązaniem jest użycie jednego samochodu – limuzyny. Podstawowym rodzajem układu kolumny jest kolumna składająca się z dwóch samochodów – limuzyny i pojazdu prowadzącego, którego zadaniem będzie dyktowanie prędkości jazdy, sygnalizowanie zmiany kierunku. W sytuacji dodania trzeciego samochodu jego miejsce jest za limuzyną. Dodanie każdego kolejnego pojazdu niewątpliwie zwiększa bezpieczeństwo. Wszystkie samochody powinny być tej samej klasy (moc silnika, zwrotność, przyspieszenie itp.) o podobnym, „nierzucającym się w oczy" wyglądzie, bez zewnętrznych ozdób, dodatkowych reflektorów, najlepiej w kolorach: czarnym, granatowym lub białym, czterodrzwiowe, pozwalający na swobodne wsiadanie i wysiadanie, wyposażone w jednakowe środki łączności i urządzenia zabezpieczające.

Wymienione wyżej czynniki muszą być uwzględnione przy planowaniu i realizowaniu ochrony. Planowanie ochrony w czasie jazdy samochodem rozpoczyna się od zaplanowania określonej trasy przejazdu. W tym celu studiuje się aktualne i szczegółowe mapy oraz plany miast, przez które będzie ona wiodła. Należy zdecydować, czy ma to być najkrótsza i najszybsza trasa, czy też najbardziej optymalna z punktu widzenia bezpieczeństwa – pozwalająca jechać stałą prędkością administracyjnie dopuszczalną. Określa się długość trasy, czas przejazdu całkowitego oraz czas poszczególnych odcinków trasy, punkty pośrednie, w których trzeba się zatrzymać, a także miejsce docelowe, Kolejna czynność to ustalanie miejsc, w których znajdują się

m.in. szpitale, jednostki policji, budynki użyteczności publicznej. Miejsca te mogą służyć za schronienie w przypadku zaistnienia zagrożenia. Należy także zebrać informacje o aktualnych warunkach drogowych na wybranej trasie – natężeniu ruchu, prędkości przemieszczania się, prowadzonych pracach drogowych itp. Trasę jazdy z alternatywnymi drogami przemieszczania, punktami schronienia oraz wszystkimi zebranymi informacjami należy nanieść na mapę. Następnie kilka dni przed podróżą trzeba przeprowadzić rekonesans trasy (w porze i warunkach rzeczywistego przejazdu). Jego celem jest przede wszystkim ustalenie łącznego czasu przejazdów z uwzględnieniem objazdów, ograniczeń prędkości, sygnalizacji świetlnej, stanu nawierzchni itp. Drugim celem rekonesansu jest określenie „wąskich gardeł" i „miejsc idealnego ataku", czyli miejsc na trasie, w których napastnicy mogliby uzyskać przewagę nad ochroną i przeprowadzić atak. Będą to miejsca z ograniczeniami prędkości (np. odcinki, na których prowadzone są roboty drogowe) i występującymi „korkami" w ruchu, zalesione pobocza drogi, tunele, mosty i wiadukty. Miejsca te powinny być naniesione na mapę. Należy też w każdym z tych miejsc zaplanować ewentualne reakcje ochronne na wypadek ataku, co pozwoli uniknąć zaskoczenia i zyskać cenne (najczęściej decydujące o udaremnieniu zamachu) sekundy. Kolejny rekonesans powinno się przeprowadzić dzień przed podróżą, a dokonane spostrzeżenia również nanieść na mapę. Następnie sporządza się harmonogram trasy i przeprowadza odprawę informacyjną. Podczas odprawy informuje się kierowców samochodów oraz osoby funkcyjne o ich obowiązkach, zapoznaje z trasą przejazdu i alternatywnymi drogami przemieszczania, ze szczególnym zwróceniem uwagi na działania w strefach potencjalnych zagrożeń.

Jazda w kolumnie, bez uprawnień, jakie posiadają samochody uprzywilejowane, a także w dużym ruchu miejskim wymaga od kierowców mistrzowskich umiejętności i współdziałania.

Do najważniejszych zasad obowiązujących podczas prowadzenia działań ochronnych w kolumnach samochodowych należą:

- niepodzielność kolumny – działania muszą być prowadzone w sposób zapewniający przejazd kolumny w pełnym składzie przez całą zaplanowaną trasę,
- znajomość przez kierowców tras przejazdu (głównej i alternatywnych),

- znajomość usytuowania bezpiecznych miejsc oraz szpitali na trasie przejazdu,
- przejazd kolumny odbywa się w sposób planowy z umiarkowaną prędkością,
- ruszanie kolumny i jej zatrzymanie, a także zmiana prędkości powinny się odbywać łagodnie i stopniowo,
- odległości między pojazdami w każdej sytuacji powinny pozwalać na kontakt wzrokowy: według jednej koncepcji powinny wynosić długość jednego samochodu na każde 20 km prędkości, według innej – przy dużych prędkościach kierowca limuzyny powinien widzieć ponad maską koła samochodu poprzedzającego, przy prędkościach małych i średnich – powinien widzieć zderzak,
- współpraca kierowcy limuzyny i kierowcy pojazdów ochronnych,
- w czasie jazdy powinna być utrzymana łączność między wszystkimi samochodami – rozmowy należy ograniczać do minimum pozostając cały czas na nasłuchu[30].

Każdemu pracownikowi ochrony oraz kierowcy przydzielana jest strefa bezpieczeństwa, czyli **sektory obserwacji**. W czasie przejazdu samochodem żaden z pracowników ochrony nie jedzie w sposób bierny, a odpowiedzialność za strefy jest konsekwentnie przestrzegana. Przydzielone pracownikom sektory obserwacji muszą zapewnić prowadzenie obserwacji w 360-stopniowej strefie. Dla ułatwienia organizacji poszczególnych stref bezpieczeństwa stosuje się tzw. „metodę zegarową". Strefę bezpieczeństwa, za której ochronę odpowiedzialni są poszczególni pracownicy ochrony, wyznacza się za pomocą układu wskazówek na tarczy zegara, przy czym godzina dwunasta oznacza kierunek jazdy samochodu. Pracownicy ochrony odpowiedzialni są za swoją strefę bezpieczeństwa, które są modyfikowane w zależności od układu samochodów biorących udział w transportowaniu osoby ochranianej. Kierowcy zawsze obserwują teren z lewej strony i przed samochodem. Dowódca i pracownicy ochrony zajmują miejsca obok kierowców, obserwują teren z prawej strony i przed samochodem. Pracownik ochrony siedzący za dowódcą w samochodzie ochrony obserwuje teren z prawej strony

[30] **Tamże,** s. 258.

i z tyłu samochodu. Pracownik za kierownicą w samochodzie ochrony obserwuje teren z lewej strony i z tyłu samochodu[31].

Momentami, które są najbardziej niebezpieczne w trakcie prowadzenia działań ochronnych w kolumnach samochodowych, są przyjazdy i odjazdy tych kolumn. Z tych względów istotne są zasady postępowania w tych sytuacjach.

Postępowanie ochrony w momencie przyjazdu kolumny do miejsca docelowego przebiega następująco:

- na około 5 minut przed przyjazdem dowódca zmiany nawiązuje łączność z pracownikiem rozpoznania będącym na miejscu, a ten informuje go o ewentualnych zmianach w planie działania (zmianie miejsca zatrzymania samochodu osoby ochranianej, powitania itp.),
- na 1 minutę przed przyjazdem dowódca zmiany informuje o tym pracownika rozpoznania, a ten potwierdza (lub nie) gotowość przyjęcia osoby ochranianej,
- kierowca limuzyny dojeżdżając na miejsce, zatrzymuje samochód w miejscu wskazanym przez pracownika rozpoznania,
- kierowca limuzyny zatrzymuje samochód tak, aby jego przód znalazł się na wysokości pracownika rozpoznania, a samochód ochrony zatrzymuje się przodem pod kątem 45 stopni w kierunku wolnego pasa, około 1,5 m od samochodu głównego.
- w chwili zatrzymania dowódca zmiany poleca pracownikom ochrony znajdującym się na tylnym siedzeniu wyjście z pojazdu i zajęcie pozycji (odpowiednio z lewej i prawej strony limuzyny) z twarzą skierowaną na zewnątrz,
- dowódca zmiany wychodzi z samochodu ochronnego ostatni i zajmuje pozycję przy drzwiach osoby ochranianej, zaś pracownik ochrony przesuwa się do przodu i zajmuje pozycję pracownika rozpoznania, a kierowca zostaje w środkowej części samochodu – wszyscy zwróceni są twarzami na zewnątrz,

[31] **J. Karabin, T, Kowalczyk**, *Ochrona osó*b [w:] **J. Karabin i in.**, *Ochrona osób i konwojowanie*, Warszawa 2002, s. 72-73.

- dowódca zmiany daje sygnał dowódcy ochrony i w chwili jego wyjścia z samochodu przechodzi do tyłu samochodu – zajmuje pozycję z twarzą skierowaną na zewnątrz,
- dowódca ochrony przechodzi do drzwi osoby ochranianej i otwiera je – stoi w ten sposób, aby osoba ochraniana znajdowała się między drzwiami samochodu, a dowódcą ochrony,
- pracownik rozpoznania kieruje szyk do dalszego miejsca, a pozostali pracownicy ochrony zajmują nowe pozycje i tworzą romb,
- kierowcy samochodów prowadzą obserwację (samochody pozostają z pracującymi silnikami – w każdej chwili gotowe są do odjazdu), aż do przemieszczenia się szyku w bezpieczny rejon, po czym odprowadzają samochody na miejsce parkowania i ochraniają je[32].

Podczas odjazdu samochodowej kolumny ochronnej postępowanie ochrony jest następujące:

- w chwili, gdy zbliża się termin odjazdu, kierowcy podjeżdżają w określone miejsce – nie wyłączając silników, pozostają w gotowości do jazdy,
- gdy ochrona (w szyku) zbliża się do samochodów, pracownik rozpoznania przyspiesza i przechodzi do przodu, po czym otwiera drzwi w limuzynie i przechodzi na tył szyku ochronnego – zwraca się twarzą w kierunku, z którego ochrona przyszła,
- w chwili przybycia ochrony do pojazdu pracownicy ochrony zajmują pozycje odpowiednio z prawej i lewej strony na wysokości drzwi osoby ochranianej,
- dowódca zmiany wraz z dowódcą ochrony dochodzą do drzwi osoby ochranianej, a następnie zajmują pozycję z tyłu limuzyny,
- dowódca ochrony zamyka drzwi za osobą ochranianą i zajmuje miejsce obok kierowcy,
- dowódca zmiany zajmuje pozycję na wysokości tylnego prawego koła samochodu głównego (twarzą zwróconą na zewnątrz), a na jego sygnał pracownicy ochrony zajmują miejsca w pojazdach,

---

32 **W. Bejger, B. G. Stanejko,** *Ochrona*…, op. cit., s. 258 i nast.

– w momencie, gdy wszyscy pracownicy ochrony są w pojazdach, kierowca pojazdu eskortującego blokuje pas ruchu tak, aby umożliwić limuzynie włączenie się do ruchu, po czym kolumna rusza z miejsca[33].

W przypadku zaistnienia sytuacji, w której samochód główny z osobą ochranianą zostanie zaskoczony lub uszkodzony i musi pozostać w miejscu ataku lub wystąpienia awarii wówczas należy ewakuować osobę ochranianą do samochodu ochrony i kontynuować nim dalszą jazdę.

Jazdę samochodem w ochronie można podzielić na **trzy rodzaje**: jazda zapobiegawcza (tzw. bezpieczna), jazda taktyczna (tzw. defensywna) oraz jazda bojowa (tzw. ofensywna).

Jazda zapobiegawcza, czyli bezpieczna jest to jazda, jaka prowadzona jest na co dzień, np. przejazd osoby ochranianej z miejsca zamieszkania do miejsca pracy. Zasadą jest to, aby co jakiś czas zmieniać trasę i godzinę przejazdu. Trasa przejazdu powinna mieć jak najmniej punktów, w których trzeba się zatrzymać, np. światła na skrzyżowaniu. Prędkość jazdy powinna być dostosowana do przepisów ruchu drogowego, warunków atmosferycznych itp.

Jazda taktyczna, czyli defensywna polega na wykorzystaniu umiejętności kierowców samochodów w celu uniknięcia i ominięcia miejsca, gdzie nastąpiło zagrożenie dla osoby ochranianej.

Można wyróżnić kilka technik jazdy taktycznej:

• **Nawrót U** – jeżeli nie ma możliwości ominięcia przeszkody, należy zawrócić i odjechać w przeciwnym kierunku. Technika stosowana jest, gdy droga jest odpowiednio szeroka.

• **Zakręt J** – gdy droga przed samochodem z osobą ochranianą jest zablokowana, a obszar za samochodem jest wolny, należy zatrzymać pojazd, po czym gwałtownie cofnąć skręcając w lewo lub prawo (w zależności od warunków), a następnie ruszyć w kierunku, z którego przyjechaliśmy.

---

[33] **J. Karabin, T, Kowalczyk**, *Ochrona…,* op. cit. [w:] **J. Karabin, T. Kowalczyk, W. Stawski (red.)**, *Ochrona osób i konwojowanie*, Warszawa 2002, s. 67.

• **Zakręt K** – gdy droga przed samochodem z osobą ochranianą jest zablokowana, a pas drogi w lewo i prawo od pojazdu jest wolny, kierowca przed zatrzymaniem pojazdu używa hamulca ręcznego. Po tym, jak tylne koła zostały zablokowane i są w poślizgu, należy skręcić kierownicą o ¼ obrotu, powodując przerzucenie przodu samochodu w szybki sposób do położenia, w którym można kontynuować ucieczkę.

• **Zakręt 8** – jeżeli przejazd następuje dwoma samochodami: głównym i ochronnym to samochód ochrony może stanowić ruchomą zasłonę dla uciekającego samochodu głównego. W tej sytuacji kierowca samochodu głównego zwalnia i pozwala wyprzedzić się przez samochód ochrony. Następnie zatrzymuje samochód, włącza wsteczny bieg i zwiększając prędkość, błyskawicznie skręca na wolny pas. W czasie, gdy samochód skręca, kierowca prostuje kierownicę i zmienia bieg do jazdy do przodu. Samochód ochrony natomiast wykonuje „nawrót U" i może zablokować drogę napastnikom, gdyby mieli zamiar ścigać samochód główny lub po wykonaniu „nawrotu U" udać się za samochodem głównym.

Jazda ofensywna, czyli bojowa polega na wykorzystaniu samochodu ochrony do taranowania, tzn. przełamania przeszkody utworzonej przez napastników.

1.5. Organizacja grupy ochronnej

Głównym celem działań ochronnych jest zapewnienie bezpieczeństwa osobie ochranianej przed bezpośrednim atakiem zagrażającym jej życiu lub zdrowiu (usiłowanie zabójstwa, rozboju, wymuszenia, napaści, uprowadzenia itp.). Drugorzędnym celem jest ochrona osoby przed szykanowaniem (np. ubliżaniem, znieważaniem, obrzucaniem różnymi przedmiotami). Na pracownikach ochrony spoczywają różne obowiązki w zależności od składu i liczebności grupy ochronnej, a także specyfiki działań ochronnych. **W skład grupy ochronnej wchodzą**: dowódca ochrony, dowódca zmiany, pracownik rozpoznania oraz pracownicy ochrony podzieleni na wyspecjalizowane grupy. Kluczową rolę odgrywa dowódca ochrony, który jest odpowiedzialny m.in. za: bezpieczeństwo osoby ochranianej, planowanie i nadzorowanie pracy zespołu ochronnego, utrzymanie kontaktów z personelem osoby ochranianej (w celu wymiany informacji dotyczących rozkładu dnia,

zwłaszcza niezaplanowanych czynności), przydzielanie pracownikom konkretnych zadań i ustalenie zasad ich współdziałania, wyposażenie zespołów alarmowych w sprzęt (m.in. środki łączności, pojazdy, broń), dokonywanie korekt w taktyce ochronnej dostosowując je do aktualnych zagrożeń. Całość działań ochronnych przeprowadzona jest przez wyspecjalizowane grupy z sekcjami. Podział wynika z poziomu wyszkolenia, predyspozycji, wykształcenia i specjalizacji poszczególnych pracowników.

Ochronę można podzielić na trzy podstawowe grupy, tzw. sekcje: sekcję eskortową, sekcję pojazdów, sekcję ochrony.

Sekcja eskortowa składa się z pracowników ochrony, którzy stale przebywają przy osobie ochranianej. Są to pracownicy odpowiednio dobrani, z dużym doświadczeniem i przeszkoleni zarówno w samoobronie i technikach interwencyjnych, jak i w użyciu broni. Stanowią oni ostatnią przeszkodę do pokonania przez zamachowca. Ich zadaniem jest – jeżeli zajdzie taka potrzeba – zasłonięcie osoby ochranianej własnym ciałem. Celem eskorty jest szybkie i bezpieczne dostarczenie osoby ochranianej do miejsca przeznaczenia (miejsce pracy, miejsce zamieszkania, miejsce uroczystości, stadion, teatr, sklep itp.). W zależności od rangi osoby ochranianej oraz miejsca, w którym będzie przebywała, organizuje się eskortę słabszą lub mocniejszą. Eskorta musi spełniać dwa zadania – pierwszym jest obserwacja, a drugim zdolność do interwencji[34].

Sekcja pojazdów zajmuje się m.in. przygotowaniem i przeprowadzeniem transportu osoby ochranianej, odpowiednim dostosowaniem pojazdów, utrzymaniem ich w stałej gotowości i doskonałym stanie technicznym, pilnowaniem w czasie postojów. Przede wszystkim jednak zadaniem tej sekcji jest zapewnienie osobie ochranianej najwyższej klasy kierowców umiejących radzić sobie w każdej sytuacji i w każdych warunkach oraz mających zdolność manewrowania pojazdem w każdych okolicznościach i w każdym terenie. Muszą posiadać oni umiejętność unikania zasadzek, błyskawicznego znikania z miejsca zagrożenia, używania samochodu jak broni w wypadku, gdy ucieczka jest niemożliwa

[34] **M. Enerlich, J. Wojtal, M. Milewski,** *Ochrona osób i mienia. Licencja II stopnia*, s. 494-495.

(taranując przeciwnika w odpowiedni sposób), ale też prowadzenia samochodu bezpiecznie, tak, aby nie rzucać się w oczy[35].

Sekcja ochrony odgrywa istotną rolę w działaniach ochronnych – ma najwięcej pracy i jest najbardziej rozbudowana. Przeprowadza działania związane z planowaniem ochrony, zabezpieczeniem elektronicznym, kontrolą dostępu, ochroną tras i pomieszczeń oraz współpracą z władzami, policją itp. Po zakończeniu wizyty osoby ochranianej, sekcja ochrony wykonuje działania związane z zabezpieczeniem informacji oraz przywróceniem normalnego funkcjonowania np. hotelu, demontuje urządzenia zabezpieczające. Praca sekcji ochrony jest więc bardzo złożona i odpowiedzialna. Sprawne przeprowadzenie działań ochronnych zależy w dużej mierze od profesjonalizmu jej pracowników, ich doświadczenia, sprawności i poświęcenia oraz dyscypliny.

Sekcja ochrony składa się z czterech podsekcji: antybombowej, antypodsłuchowej, antyobserwacyjnej, antysnajperskiej. Każda z nich składa się z co najmniej trzech pracowników, jedynie antysnajperska liczy dwóch (snajper plus dowódca)[36].

– **Podsekcja antybombowa** rozpoczyna swoje działania tuż przed wyjazdem osoby ochranianej, sprawdzając wszystkie miejsca, gdzie ma ona przebywać i zabezpiecza je (zamykając pomieszczenia ewentualnie zostawiając strażnika). Zabezpiecza się też trasę przejazdu sprawdzając wszystkie zakamarki i miejsca, w których można by ukryć ładunek wybuchowy (np. studzienki ściekowe, kanały, słupy elektryczne i telefoniczne, latarnie, skrzynki na listy, donice z kwiatami itp.). Można postawić znaki zakazu zatrzymania na całej trasie lub na czas przejazdu wstrzymać ruch. Dokładnie sprawdza się pomieszczenia, w których przebywać będzie osoba ochraniana[37].

– **Podsekcja antypodsłuchowa** w czasie całej wizyty wyprzedza o krok osobę ochranianą. Tuż przed jej nadejściem sprawdza teren, po którym będzie się ona poruszała, a także samochody, którymi osoba ochraniana będzie podróżowała. Podsekcja antypodsłuchowa przeszukuje pomieszczenia, zabezpieczając wszystkie miejsca, gdzie można by zamontować podsłuch lub kamerę, zabezpiecza

---

35 **Tamże**, s. 495.
36 **Tamże**.
37 **Tamże**, s. 496.

okna i tereny otwarte (np. przed mikrofonami kierunkowymi), sprawdza telefony oraz kontroluje ludzi pod kątem wnoszenia mikrofonów. Działania te są prowadzone przez cały czas trwania ochrony[38].

– **Podsekcja antyobserwacyjna** prowadzi działania mające na celu ujawnienie osób, które zachowują się podejrzanie, prowadzą obserwację osoby ochranianej, usiłują przedostać się do strefy zamkniętej, obserwują okna, samochody, ludzi itp. Pracownicy ochrony wykonują swoje zadania w sposób tajny, nie wyróżniając się z tłumu ludzi. Wypatrują oni potencjalnych zamachowców, snajperów i interweniują (jeżeli zajdzie taka potrzeba). Mają bezpośrednie radiowe połączenie z szefem ochrony[39].

– **Podsekcja antysnajperska** prowadzi działania rozstawiając pracowników w miejscach szczególnie niebezpiecznych dla osoby ochranianej (ulice, stadiony, duże sale, teren otwarty itp.). W miarę możliwości pracowników rozstawia się wzdłuż całej trasy przejazdu osoby ochranianej. Kontrolują oni sytuację z góry i z pewnej odległości. Dysponując odpowiednim sprzętem mogą ujawnić i w razie potrzeby samodzielnie zlikwidować źródło zagrożenia[40].

Pierścienie bezpieczeństwa

Pierścieniami bezpieczeństwa nazywamy *odpowiednie rozstawienie ochrony wokół osoby ochranianej*[41], które ma na celu zapewnienie tej osobie bezpieczeństwa i niedopuszczenie do niej osób postronnych. Pierścienie bezpieczeństwa stosuje się w celu możliwie jak największego utrudnienia dostępu do osoby ochranianej oraz upewnienia się, że mający dostęp do osoby chronionej nie stanowią dla niej zagrożenia. W każdym z miejsc, w których czasowo przebywa osoba ochraniana wyznacza się trzy bezpieczne obszary – pierścienie ochronne (zewnętrzny, środkowy i wewnętrzny). Każdy z pierścieni, patrząc w kierunku do osoby ochranianej, przepuszcza stopniowo coraz mniej osób. Ewentualne zastosowanie

---

38 **Tamże**.
39 **Tamże**.
40 **Tamże**.
41 **J. Kaczyński**, *Ochrona*…, op. cit. [w:] **D. Kowalski (red.)** *Ochrona osób. Vademecum*, s. 463.

wszystkich trzech pierścieni jest uzależnione od stopnia zagrożenia oraz posiadanych sił i środków ochrony[42].

Pierścień zewnętrzny – jest pierwszą strefą ochrony i wyznacza obszar bezpieczeństwa na zewnątrz pierścienia środkowego. Pierścień ten tworzą pracownicy ochrony i wszelkiego rodzaju przeszkody techniczne: ogrodzenia, bramy, płotki, liny, zabezpieczenia mechaniczne i elektroniczne. Pracownicy ochrony wchodzą w skład posterunków i patroli. Ich zadaniem jest uniemożliwienie wtargnięcia w strefę chronioną osób niepowołanych.

Pierścień środkowy – to druga strefa, wyznacza obszar bezpieczeństwa na zewnątrz pierścienia wewnętrznego. Strzegą jej pracownicy ochrony rozmieszczeni na posterunkach kontrolujących wejścia do strefy. Jest to kolejna strefa przeszkód, którą musi pokonać osoba zmierzająca w kierunku osoby ochranianej. Na ten obszar mogą być wpuszczane osoby, których obecność jest niezbędna (np. pracownicy ochrony, urzędnicy itp.). Pozwolenie na wejście do pierścienia środkowego może wydać tylko osoba ochraniana lub szef ochrony.

Pierścień wewnętrzny – tworzy się bezpośrednio wokół osoby ochranianej. Obsadzony jest tylko przez pracowników ochrony tworzących szyk ochronny. Jest to pierścień, który w największym stopniu ogranicza dostęp do osoby ochranianej i zawsze powinien być tworzony jako pierwszy. Do pierścienia tego mogą wejść tylko osoby z najbliższego otoczenia osoby ochranianej (np. rodzina, doradcy).

Szyki ochronne

Grupa ochronna może być formowana w różnego rodzaju **szyki ochronne**, czyli *określony sposób rozmieszczenia pracowników ochrony w celu zapewnienia bezpieczeństwa osobie ochranianej podczas przemieszczania się pieszo*[43]. Podstawowy cel szyku to przeciwdziałanie zamachom na osoby dokonywanym za pomocą broni z bliska i z odległości. Cel dodatkowy to zapewnienie spokoju osobie ochranianej poprzez zabezpieczenie jej przed różnymi formami ataku (obrzucanie jajami, owocami, pomidorami).

---

42 **J. Karabin, T. Kowalczyk**, *Ochrona…,* op. cit. [w:] **J. Karabin i in**. Och*rona osób i konwojowanie*, s. 45.

43 **R. Radziejewski, S.J. Siudalski,** *Ochrona osób i mienia*, Warszawa 2013, s. 138.

Rodzaj stosowanego szyku zależy od wielu czynników: potencjalnych zagrożeń, liczby pracowników ochrony, życzeń osoby ochranianej. Należy zawsze być przygotowanym do zmiany szyku, jeśli okoliczności będą tego wymagały. Szyk powinien być elastyczny – rozluźniający się w terenie otwartym i ścieśniający się w zatłoczonych miejscach.

Działanie pracowników ochrony jest w znacznym stopniu uwarunkowane właściwym określeniem ich miejsca w szyku oraz wskazaniem tzw. obszaru odpowiedzialności wokół osoby ochranianej. Im więcej jest pracowników ochrony, tym mniejszy przypada obszar dla każdego z nich, co pozwala na bardzo wnikliwą obserwację.

Generalną zasadą jest, iż pracownicy ochrony powinni znajdować się w odległości na długość ręki od osoby ochranianej. Ochrona dąży do 360-stopniowego pokrycia zabezpieczającego obszar wokół osoby ochranianej. Każdy z pracowników ochrony winien być czujny, obserwować swój obszar działania oraz wiedzieć, gdzie znajduje się osoba ochraniana. Powinien umieć przewidywać sytuacje kryzysowe i znać sposoby zapobiegania im. Pracownik ochrony powinien współdziałać z pozostałymi pracownikami szyku i być przygotowany na zmianę szyku ochronnego. Pierwszy z pracowników ochrony, który zauważy zagrożenie powinien poinformować o tym głosem pozostałych oraz wskazać kierunek zagrożenia – najlepszą metodą zasygnalizowania jest tzw. metoda zegarowa (określenie kierunku ataku następuje poprzez przypisanie go godzinie, przyjmując, że godzina 12 to kierunek poruszania się osoby ochranianej)[44]. Najbliżej osoby ochranianej pozostaje dowódca ochrony, który w razie ataku musi osłonić ją własnym ciałem. Całą grupę ochronną prowadzi, idąc przed szykiem i nadając kierunek marszu, pracownik rozpoznania.

[44] **W. Bejgier, B. G. Stanejko**, *Ochrona…,* op. cit., s. 243.

W zależności od liczby znajdujących się w dyspozycji pracowników ochrony wyróżnić można następujące **rodzaje szyków ochronnych**[45]:

– ***ochrona eskortowa jednoosobowa*** – ochrona wykonywana przez jednego pracownika ochrony. Obstawa eskortowa stosowana jest, gdy nie ma żadnego zagrożenia lub jeśli eskorta służy jedynie prestiżowi, albowiem przy realnym zagrożeniu jest mało skuteczna. Szyk ten tworzy dowódca ochrony i zapewnia 360-stopniowe pokrycie obszaru wokół osoby ochranianej. Dowódca znajduje się z tyłu osoby ochranianej – z tej strony, z której zagrożenie jest większe (na ogół z prawej strony), w odległości mniej więcej na długość wyciągniętej ręki, tak, aby jego bark pokrywał część pleców osoby ochranianej.

Rys. 1. Eskorta jednoosobowa

– ***ochrona eskortowa dwuosobowa*** – ochrona wykonywana przez dwóch pracowników ochrony. Szyk ten składa się z dowódcy ochrony oraz z pracownika rozpoznania. Każdy z nich odpowiada za 180-stopniowe pokrycie obszaru wokół osoby ochranianej. Pracownik rozpoznania jest liderem i prowadzi formację pieszą.

Rys. 2 Eskorta dwuosobowa

[45] **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 220 i nast..

– ***szyk ochronny klin*** – ochrona wykonywana przez trzech pracowników ochrony – dowódcę ochrony, pracownika rozpoznania i pracownika ochrony. Każdy z nich odpowiedzialny jest za 120-stopniowe pokrycie. Szyk ten najczęściej stosowany jest w miejscach zatłoczonych.

Rys. 3 Szyk ochronny klin

– ***szyk ochronny prosty romb*** – ochrona wykonywana przez czterech pracowników ochrony – dowódcę ochrony, pracownika rozpoznania i dwóch pracowników ochrony. Dowódca ochrony może skoncentrować się wyłącznie na osłonie osoby ochranianej gdyż pracownik rozpoznania wraz z dwoma pracownikami ochrony pokrywają po 120 stopni „obszaru odpowiedzialności".

Rys. 4 Szyk ochronny prosty romb

– ***romb*** – ochrona wykonywana przez pięciu pracowników ochrony (romb) – dowódcę ochrony, pracownika rozpoznania i trzech pracowników ochrony. Dowódca ochrony koncentruje swoją uwagę wyłącznie na osłonie osoby ochranianej. Pozostali uczestnicy szyku pokrywają po

90 stopni „obszaru odpowiedzialności". Romb jest szykiem bardzo elastycznym i w zależności od potrzeb może być przekształcony w inne formacje.

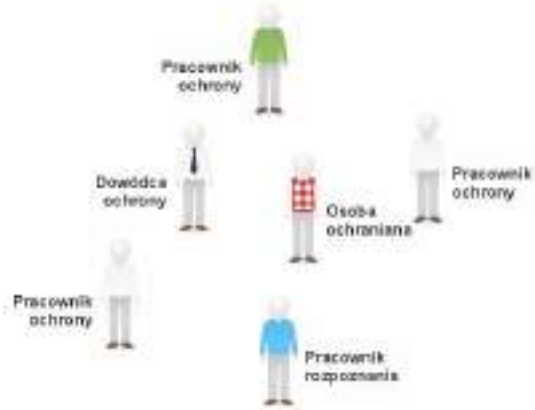

Rys. 5 Szyk ochronny romb

– ***szyk ochronny rozszerzony* romb –** ochrona wykonywana przez sześciu pracowników ochrony – dowódcę ochrony, pracownika rozpoznania i czterech pracowników ochrony. Dowódca ochrony zajmuje się wyłącznie osobą ochranianą, natomiast pozostali członkowie szyku mają za zadanie zapewnić po 72-stopniowe pokrycie obszaru wokół osoby ochranianej. Sześcioosobowa ochrona zapewnia dużą elastyczność.

Rys. 6 Szyk rozszerzony romb

– ***pierścień ochronny*** (krąg defensywny) – szyk ten stosuje się w sytuacjach awaryjnych, gdy zachodzi potrzeba przemieszczenia osoby ochranianej przez tłum. Wszyscy pracownicy ochrony z wyjątkiem dowódcy ochrony stają tyłem do osoby ochranianej. W razie potrzeby łączą się ramionami, tworząc w ten sposób pierścień ochronny i uniemożliwiają dostęp do osoby ochranianej. Zadaniem dowódcy ochrony jest kierowanie osobą ochranianą.

Rys. 7 Krąg defensywny

Powyższe rodzaje szyków ochronnych uzależnione są od liczby pracowników ochrony będących do dyspozycji przy zabezpieczeniu osoby ochranianej.

ROZDZIAŁ 2

TAKTYKA WYKONYWANIA ZADAŃ OCHRONY MIENIA

2.1. Zakres pojęcia ochrony mienia

Ochrona mienia to *działania zapobiegające przestępstwom i wykroczeniom przeciwko mieniu, a także przeciwdziałające powstawaniu szkody wynikającej z tych zdarzeń oraz niedopuszczające do wstępu osób nieuprawnionych na teren chroniony*. (art. 2 pkt 5 u.o.o.m.)

Dobro, które podlega ochronie wynika z przytoczonej definicji. Jest nim **mienie**, czyli *każda rzecz przedstawiająca wartość majątkową (materialną), która daje się przeliczyć na pieniądze*[46].

Mienie musi być zagrożone w określony sposób, aby mogło być dobrem objętym ochroną. Zagrożeniem mienia może być: przestępstwo i wykroczenie przeciwko mieniu, powstanie szkody wynikającej z tych zdarzeń, wstęp osób nieuprawnionych na teren chroniony.

Ochrona powinna być przy tym rozumiana szeroko, jako wszelka osłona przed niebezpieczeństwem, a więc nie tylko działanie, ale nawet sama już tylko obecność pracownika ochrony w określonym miejscu i czasie, w którym może pojawić się zagrożenia dla chronionego przedmiotu. Ochrona będzie polegała na dozorowaniu sygnałów pochodzących z urządzeń technicznych zabezpieczających dany obiekt (monitoring) lub na zapobieganiu stratom w mieniu chronionym powstałym na skutek działania sił przyrody: wiatru, gradu, ulewnego deszczu, powodzi, pożaru, skażenia

---

[46] **B. Michalski,** *Przestępstwa przeciwko mieniu. Rozdział XXXV Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 25.

środowiska, awarii, katastrofy budowlanej. W takich sytuacjach działanie pracownika ochrony powinno przynajmniej zminimalizować straty.

2.2. Ochrona obiektu

2.2.1. Cel ochrony i rodzaj zagrożeń

Z uwagi na źródło zagrożeń zagrożenia możemy podzielić na: zagrożenia naturalne, zagrożenia wynikające z działalności człowieka i zagrożenia wynikające z sytuacji społeczno-politycznej.

- ***Zagrożenia naturalne*** *(*obiektywne) to zjawiska, których źródłem są działania klimatyczne i geologiczne. Czynniki klimatyczne to huragany (wichury), burze, ulewa, powodzie, śnieżyce, gradobicia, wyładowania atmosferyczne. Czynnikami geologicznymi są z kolei trzęsienia ziemi, osunięcia, tąpnięcia będące skutkiem prac górniczych.
- ***Zagrożenia wynikające z działalności człowieka*** wynikają z działań przestępczych, nieuwagi ludzkiej, niewłaściwej eksploatacji urządzeń technicznych, a także błędów. Mogą przybrać postać przestępstw np. przeciwko życiu i zdrowiu (zabójstwa) oraz mieniu (kradzieże, kradzieże z włamaniem, rozboje, wymuszenia rozbójnicze), wykroczeń, czynów karalnych, innych naruszeń prawa (czyny zakłócające spokój i porządek publiczny), a także naruszeń norm regulaminowych, instrukcyjnych, organizacyjnych.
- ***Zagrożenia wynikające z sytuacji społeczno-politycznej*** to z kolei niebezpieczeństwa powstające w wyniku działań władz państwowych lub lokalnych, jak również zagrożenia wynikające z określonej sytuacji politycznej i międzynarodowej, a zwłaszcza zagrożenia wynikające z terroryzmu, działań militarnych (np. blokada lub okupacja obiektu, demonstracja w otoczeniu obiektu).

Uwzględniając miejsce powstania zagrożeń zagrożenia można podzielić na: zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne.

- ***Zagrożenia wewnętrzne*** to zagrożenia wytworzone przez personel zatrudniony w obiekcie, infrastrukturę obiektu i urządzenia funkcjonujące w jego ramach, awarie systemów technicznych – budowlanych, mechanicznych, elektrycznych i ich skutki, a także kradzieże produktów,

surowców, podzespołów, części itp. Działalność ta może mieć charakter indywidualny lub zorganizowany.

- ***Zagrożenia zewnętrzne*** to zagrożenia mające źródło poza chronionym obiektem. Ich źródłem mogą być zjawiska atmosferyczne, geofizyczne, działania terrorystyczne i inne czyny przestępcze, a zwłaszcza:
  - kradzieże (kradzieże z włamaniem) wyrobów gotowych, półfabrykatów, surowców,
  - kradzieże (kradzież z włamaniem) wartości pieniężnych,
  - zniszczenie, kradzieże, kopiowanie dokumentów technicznych, ekonomicznych, urządzeń prototypowych, programów komputerowych,
  - zniszczenia (uszkodzenia) budynków, wyrobów gotowych, półfabrykatów, surowców, materiałów niebezpiecznych, urządzeń i instalacji przez wzniecenie pożaru, spowodowanie wybuchu, rozbicie i inne niszczące działania,
  - ataki na personel.

2.2.2. Formy wykonywania zadań ochrony

Wyróżnić można dwie zasadnicze **formy wykonywania ochrony osób i mienia:** bezpośrednią ochronę fizyczną i zabezpieczenie techniczne. (art. 3 u.o.o.m.)

Bezpośrednia ochrona fizyczna polega na:

- ochronie stałej lub doraźnej,
- dozorze sygnałów przesyłanych, gromadzonych i przetwarzanych w elektronicznych urządzeniach i systemach alarmowych,
- konwojowaniu wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych. (art. 3 pkt 1 u.o.o.m.)

Istota bezpośredniej ochrony fizycznej polega na aktywnej lub pasywnej osłonie przedmiotu ochrony (osoby lub mienia), która w każdej chwili jest w stanie zapobiec zagrożeniu naruszającemu jego bezpieczeństwo.

Mając na uwadze kryterium czasu realizowanych zadań ochronnych ustawodawca wyodrębnił ochronę stałą i doraźną.

- **Ochrona stała** polega na zaplanowanym i systematycznym realizowanym w ciągu dłuższego okresu działaniu ochronnym osoby lub obiektu przez całą dobę przez 7 dni w tygodniu. **Ochrona doraźna** zaś jest sprawowana okolicznościowo, w okresowej sytuacji, np. dla zorganizowania konwoju, zabezpieczenia imprezy masowej, części obiektu, podczas spotkania biznesowego lub bankietu[47].
- **Dozór sygnałów alarmowych** to *rodzaj działań ochronnych polegających na stałym nadzorowaniu systemów – technicznych środków zabezpieczeń obiektu oraz obserwacji ich wskazań i podejmowaniu stosownych decyzji w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej*[48]. Przesyłane sygnały są obserwowane przez operatora systemu, który – w zależności od sytuacji – podejmuje stosowne działania.
- **Konwojowanie** to usługa polegająca na zapewnieniu bezpieczeństwa podczas przenoszenia lub przewożenia wartości pieniężnych, przedmiotów wartościowych i niebezpiecznych.

Zabezpieczenie techniczne[49] polega na:

– montażu elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, oraz eksploatacji, konserwacji i naprawie w miejscach ich zainstalowania,

– montażu urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, naprawie i awaryjnym otwieraniu w miejscach zainstalowania. (art. 3 pkt 2 u.o.o.m.)

2.2.3. Zadania i obowiązki pracownika ochrony

Zadania i obowiązki pracownika ochrony związane z kontrolą ruchu osobowego

Bezsprzecznie głównym zagrożeniem dla osób i mienia znajdującego się na chronionym obszarze bądź obiekcie jest człowiek. Z tego względu istotnym czynnikiem mającym wpływ na bezpieczeństwo jest dostępność osób do chronionego terenu i zasady poruszania się po nim. Ustawodawca

---

47 **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 273.
48 **Tamże**, s. 274.
49 Szerzej zob. **O. Kotowska**, *Podstawy prawne ochrony osób i mienia*, Łomża 2024, s. 17 i nast.

uznał, że już sam fakt nieuprawnionego wstępu na teren chroniony jest zagrożeniem mienia przyjmując, że ochroną mienia (zgodnie z definicją ustawową) są m.in. działania niedopuszczające do wstępu osób nieuprawnionych na teren chroniony. Aby umożliwić tę ochronę wprowadzono prawo do kontroli ruchu osobowego, przyznając pracownikowi ochrony uprawnienie do ustalania uprawnień do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych, legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości oraz wezwania osób do opuszczenia obszaru lub obiektu (w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionego obszaru lub obiektu).

Celem kontroli ruchu osobowego jest zatem niedopuszczenie do przebywania w chronionym obiekcie osób nieuprawnionych, co jest realizowane poprzez ustalanie uprawnień osób do przebywania na obszarach lub obiektach chronionych.

Pracownik ochrony posiada prawo do ustalania uprawnień osób, które wchodzą i wychodzą z obiektu, jeżeli w konkretnym obiekcie istnieją odpowiednie podstawy prawne dla takich ustaleń, zaś ich wykonanie nie narusza obowiązujących przepisów prawnych. Ograniczenia w ruchu osobowym mogą wynikać zwłaszcza z regulaminu pracy zakładu, który określa między innymi obowiązki pracowników zakładu pracy w zakresie poddawania się czynnościom kontrolnym (podstawą prawną jest wówczas art. 104 k.p.). Szczegółowe zasady wstępu oraz poruszania się po terenie jednostki najczęściej przyjmują formę **instrukcji kontroli ruchu osobowego**. Zakres regulacji zależy przede wszystkim od charakteru obiektu (otwarty, zamknięty, częściowo otwarty) wynikającego z charakteru działalności lub rodzaju produkcji oraz stopnia zagrożenia. Przy jej tworzeniu należy: ustalić, kto jest uprawniony do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych, określić zasady legitymowania, sposobu przejrzenia zawartości odzieży lub bagażu, ujęcia i przekazania osoby w ręce policji, zaplanować postępowanie w sytuacji, gdy osoba zakłóca porządek lub odmawia okazania dokumentu tożsamości, sformułować zasady wzywania osób do opuszczenia obszaru lub obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionym czy stwierdzenia zakłócenia porządku.

Działania pracownika ochrony w zakresie kontroli ruchu osobowego mogą polegać w szczególności na:

- sprawdzeniu, czy osoby wchodzące na teren obiektu posiadają przepustkę (stałą, tymczasową, jednorazową), legitymację służbową, identyfikator, kartę magnetyczną, czy też inne dokumenty, z których wynikałoby uprawnienie do wstępu lub przebywania na określonym obszarze lub obiekcie (wystawione przez osobę zarządzającą obiektem)[50],
- kierowaniu osób, które nie posiadają wymaganych dokumentów do biura przepustek (w celu wydania przepustki jednorazowej na podstawie dokumentu tożsamości) – jeśli ich wejście na teren obiektu jest uzasadnione,
- niedopuszczeniu do wejścia na teren obiektu osób będących pod wpływem alkoholu,
- dokonywaniu wyrywkowej kontroli osób wchodzących do obiektu, czy nie posiadają przedmiotów niebezpiecznych lub alkoholu – poprzez zwrócenie się do tych osób o dobrowolne okazanie bagażu (np. teczki, aktówki, plecaka, damskiej torebki) lub wyjęcie przedmiotów z kieszeni ubrania,
- dokonywaniu wyrywkowej kontroli osób opuszczających teren obiektu czy nie posiadają przedmiotów, które mogą pochodzić z przestępstwa – poprzez zwrócenie się do tych osób o dobrowolne okazanie zawartości bagażu lub wyjęcie przedmiotów z kieszeni ubrania,
- legitymowaniu osób w celu ustalenia ich tożsamości – co do osób, które swoim zachowaniem uzasadniają podejrzenie, że czynią przygotowania do popełnienia przestępstwa, osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia przeciwko dobrom powierzonym ochronie (np. osoba opuszcza obiekt z przesadnie wypchanymi kieszeniami ubrania), sprawcy czynu niedozwolonego, świadków różnego rodzaju zamachów bezprawnych,
- ujęciu osoby – w przypadku uzasadnionego przypuszczenia, że osoba popełniła przestępstwo lub wykroczenie w chronionym obiekcie,
- sprawdzeniu, czy osoby przebywające w obiekcie po godzinach pracy są do tego upoważnione,

---

[50] **Tamże**, s. 86 i nast.

– wydawaniu i przyjmowaniu od pracowników kluczy do poszczególnych pomieszczeń i rejestrowanie tego faktu w odpowiednich dokumentach,
– zamykaniu i otwieraniu drzwi wejściowych i bram wjazdowych w godzinach określonych przez zarządzającego obiektem[51].

Ustalenia uprawnienia osoby do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych pracownik ochrony dokonuje przez:

– sprawdzenie czy osoba posiada przepustkę, identyfikator albo inny dokument uprawniający do przebywania na obszarze lub w obiekcie chronionym, wystawiony przez osobę zarządzającą tym obszarem lub obiektem,
– porównanie okazanego dokumentu z określonym wzorem,
– sprawdzenie okazanego dokumentu pod względem: zgodności danych personalnych w nim zawartych z tożsamością osoby i terminu jego ważności. (§ 2 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony)[52]

Pracownik ochrony na żądanie osoby, w stosunku do której podejmuje czynności związane z ustalaniem uprawnień osoby do przebywania na obszarach lub obiektach chronionych jest obowiązany:

– podać imię i nazwisko oraz okazać legitymację kwalifikowanego pracownika ochrony fizycznej, w taki sposób, aby zainteresowany miał możliwość odczytania i zanotowania danych zawartych w tym dokumencie,
– podać podstawę prawną oraz przyczynę podjęcia czynności. (§ 2 ust. 3 cyt. rozporz.)

---

[51] **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 331-332.
[52] *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony* (tekst jedn.: Dz. U. 2013 poz. 1681)

Przed rozpoczęciem legitymowania osoby pracownik ochrony jest obowiązany:

- podać imię i nazwisko oraz w razie potrzeby okazać legitymację pracownika ochrony fizycznej lub legitymację kwalifikowanego pracownika ochrony fizycznej, w taki sposób, aby osoba legitymowana miała możliwość odczytania i zanotowania danych zawartych w tym dokumencie,
- podać podstawę prawną oraz przyczynę legitymowania. (§ 3 cyt. rozporz.)

  Przystępując do legitymowania pracownik ochrony wzywa osobę legitymowaną do okazania dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby legitymowanej. (§ 4 ust. 2 cyt. rozporz.)

Tożsamość osoby legitymowanej ustala się na podstawie: dowodu osobistego, tymczasowego dowodu osobistego, tymczasowego zaświadczenia tożsamości, dokumentu stwierdzającego tożsamość cudzoziemca, paszportu, innych dokumentów potwierdzających tożsamość, zaopatrzonych w fotografię i adres zamieszkania osoby legitymowanej (§ 4 ust. 1 cyt. rozporz.)

Pracownik ochrony dokonuje sprawdzenia okazanego dokumentu pod względem zgodności danych personalnych w nim zawartych z tożsamością osoby legitymowanej. (§ 5 ust. 1 cyt. rozporz.)

Z czynności legitymowania pracownik ochrony sporządza ***notatkę***. Zawiera ona imię i nazwisko osoby legitymowanej, wskazanie rodzaju dokumentu oraz jego numeru i serii, a także czasu, miejsca i przyczyny legitymowania. (§ 6 cyt. rozporz.)

W sytuacji, gdy osoba nie posiada uprawnienia do przebywania na obszarze lub obiekcie chronionym albo zakłóca porządek pracownik ochrony po okrzyku „Ochrona!" i podaniu swojego imienia i nazwiska wzywa osobę do opuszczenia obszaru lub obiektu i informuje ją o przyczynie wydania tego polecenia. W sytuacji, gdy osoba nie podporządkowuje się poleceniu pracownik ochrony wzywa policję i sporządza notatkę o okolicznościach tego wezwania. (§ 7 cyt. rozporz.) Jest to jedyna dopuszczalna reakcja pracownika ochrony w sytuacji niepodporządkowania się poleceniu.

Ruch pracowników oraz osób przychodzących z zewnątrz znajdujących się w chronionym obiekcie pozwalają regulować systemy kontroli dostępu.

Opierają się one na wykorzystaniu kilku urządzeń technicznych, które je wspomagają. Podstawę systemu tworzą karty magnetyczne z wpisanym kodem. Zawarte w nich informacje dotyczą osób, którym karta jest przydzielona oraz drzwi, do otwarcia których uprawnia określona karta. Drugi element systemu to czytniki kart uruchamiające zamki w drzwiach. Kolejny element systemu stanowi komputer, który steruje czytnikami i którego końcówki znajdują się w centrum monitorowania i punkcie kontroli. Jest w nim zapisywane każde wydanie i zwrot karty, a także zarejestrowane każdorazowe jej użycie. Ostatnim elementem jest system kamer rozmieszczonych po obu stronach drzwi stanowiących granice stref oraz przy drzwiach mających w danym obiekcie szczególne znaczenie. Pozwalają one na obserwację zachowania przy barierach oraz prób ich pokonania przez kilka osób (przy użyciu jednej karty).

Zadania i obowiązki pracownika ochrony związane z kontrolą ruchu materiałowego

Organizacja i szczelność ruchu materiałowego w niektórych jednostkach może stanowić główny czynnik bezpieczeństwa ich mienia. Ruch ten odbywa się na podstawie zasad i dokumentów określonych w przepisach wewnętrznych – najczęściej w formie **instrukcji kontroli ruchu materiałowego**. Zbieżność zasad ruchu osobowego i materiałowego przemawiają za tworzeniem jednej instrukcji ruchu osobowo-materiałowego.

Prawo wjazdu na teren obiektu oraz wyjazdu z niego mają wszystkie pojazdy posiadające przepustki zgodnie z wzorami znajdującymi się w punktach kontroli (biurach przepustek) oraz pojazdy, których dysponenci uzyskali zgodę kierownika jednostki.

Wwożenie środkami transportu lub wnoszenie na teren obiektu oraz wywożenie lub wynoszenie materiałów, wyrobów, urządzeń, przedmiotów, może odbywać się tylko na podstawie dokumentów określonych w instrukcji kontroli ruchu osobowego i materiałowego, jak np. „WZ" – dokument potwierdzający przekazanie środka trwałego, „faktura", „polecenie wydania towaru", „dokumenty spedycyjne", „dokumenty przewozowe". Dokumenty te posiadają cechy umożliwiające pełną identyfikację mienia: miejsce, datę wystawienia, podpis i pieczątkę osoby upoważnionej do wystawienia dokumentu, dane odbiorcy, dane nabywcy, cechy charakterystyczne towaru (symbol, nazwę, oznakowanie, ilość, opakowanie) oraz oznaczenie środka transportu.

Do zadań i obowiązków pracownika ochrony związanych z kontrolą ruchu materiałowego należy w szczególności:

1. kontrola pojazdów wjeżdżających do obiektu (po określony towar stanowiący lub wwożących określone mienie).

   W związku z tym pracownik ochrony powinien:

   – sprawdzić, czy pojazd wjeżdżający na teren obiektu jest do tego uprawniony (np. posiada przepustkę, należy do jednostki chronionej, znajduje się na liście pojazdów uprawnionych do wjazdu),
   – sprawdzić, czy towar znajdujący się w pojeździe jest zgodny z dokumentacją,
   – sprawdzić rodzaj towaru znajdującego się w pojeździe (zwracając uwagę na to, czy towar nie jest niebezpieczny),
   – wpisać do prowadzonego przez jednostkę chronioną rejestru fakt wjazdu pojazdu (m.in. datę i godzinę wjazdu, rodzaj i numer rejestracyjny pojazdu, rodzaj i ilość wwożonego ładunku).

2. kontrola pojazdów wyjeżdżających z obiektu (wywożących określony towar stanowiący własność ochranianej jednostki oraz pojazdów, które pozostawiły wwieziony towar).

   W związku z tym pracownik ochrony powinien:

   – sprawdzić, czy we wyjeżdżającym pojeździe znajduje się towar, na który kierowca bądź dysponent posiada dokumenty uprawniające do wywozu,
   – sprawdzić zgodność przewożonego ładunku z dokumentami (co do ilości i rodzaju),
   – odebrać od kierowcy lub dysponenta kopię dokumentów uprawniających do wyjazdu pojazdu z terenu obiektu,
   – odnotować fakt wyjazdu w prowadzonym rejestrze (m.in. data i godzina, rodzaj i numer rejestracyjny pojazdu, rodzaj i ilość towaru)[53].

[53] **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 332-333.

Zadania i obowiązki pracownika ochrony związane z kontrolą przestrzegania przepisów przeciwpożarowych

Zagadnienia związane z ochrona przeciwpożarową reguluje *Ustawa o ochronie przeciwpożarowej*[54].

Ochrona przeciwpożarowa polega na *realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeni*em. (art. 1 ustawy o ochronie ppoż.)

W literaturze przedmiotu różnie definiuje się **pożar**. Jest to *niekontrolowany, samoistny proces spalania materiałów palnych w miejscu i czasie do tego nieprzeznaczonym*[55]. Powodować może znaczne straty materialne.

Osoba fizyczna, osoba prawna, organizacja lub instytucja korzystające ze środowiska, budynku, obiektu lub terenu są obowiązane zabezpieczyć je przed zagrożeniem pożarowym lub innym miejscowym zagrożeniem.

Przyczyny powstania pożaru w większości są skutkiem zachowania człowieka. Pracownicy ochrony powinni posiadać wiedzę w zakresie znajomości źródeł powstania pożarów, aby mogli im skutecznie zapobiegać.

Wśród przyczyn pożarów wyróżnić można:

- nieostrożność osób dorosłych w obchodzeniu się z ogniem – zaniedbanie i lekceważenie przepisów przeciwpożarowych (np. nie zgaszenie niedopałka papierosa, nie wyłączenie odbiornika energii elektrycznej),
- niesprawność urządzeń elektrycznych grzewczych – nieprawidłowe użytkowanie, usytuowanie, niewłaściwa konserwacja:
- samozapalenie chemiczne – niewłaściwe składowanie olejów, smarów, kwasów, nawozów.

Przepisy przeciwpożarowe zabraniają w obiekcie, w szczególności:

- używania otwartego ognia i palenia tytoniu w strefach zagrożonych pożarem lub wybuchem,
- użytkowania elektrycznych urządzeń grzewczych ustawionych bezpośrednio na podłożu palnym,
- stosowania do osłony punktów świetlnych materiałów palnych,

---

[54] *Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej* (tekst jedn.: Dz. U. 2025 poz. 188) – dalej jako ustawa o ochronie ppoż.

[55] Wikipedia, pl.wikipedia.org (dostęp: 15.09.2025)

- instalowania opraw oświetleniowych oraz sprzętu instalacji elektrycznych (wyłączniki, przełączniki, gniazda wtyczkowe) bezpośrednio na podłożu palnym,
- składowania materiałów palnych na drogach komunikacji ogólnej służących do ewakuacji,
- ustawiania w klatkach schodowych jakichkolwiek przedmiotów utrudniających ewakuację,
- zamykania drzwi ewakuacyjnych w sposób uniemożliwiający ich natychmiastowe użycie,
- uniemożliwiania i ograniczania dostępu do urządzeń przeciwpożarowych takich jak m.in.: urządzenia gaśnicze, hydranty, zbiorniki wodne, klapy przeciwpożarowe, urządzenia uruchamiające instalacje gaśnicze i sterujące takimi instalacjami, wejść ewakuacyjnych, wyłączników i tablic rozdzielczych prądu elektrycznego oraz głównych zaworów gazu.

Zagadnienia związane z ochroną przeciwpożarową wchodzą w zakres czynności ochronnych, a ich stopień jest uzależniony od charakteru chronionego obiektu oraz umowy zawartej ze zleceniodawcą w zakresie odpowiedzialności służby ochrony fizycznej.

Pracownik ochrony, przystępując do wykonywania zadań ochronnych powinien zapoznać się z przepisami z zakresu ochrony przeciwpożarowej, a w szczególności z zasadami bezpiecznego zachowania się na terenie chronionego obiektu i trybem postępowania w sytuacjach zagrożenia pożarowego.

Do szczegółowych zadań i obowiązków pracownika ochrony należy:

- znajomość przepisów i zasad przeciwpożarowych,
- znajomość i zrozumienie sygnału alarmowego nadawanego z automatycznego wykrywania i przekazywania informacji o pożarze,
- umiejętność prawidłowego obsługiwania urządzeń do tłumienia ognia, usuwania dymów i gazów pożarowych,
- znajomość rozmieszczenia i rodzaju sprzętu gaśniczego i ratowniczego zapewniających skuteczną ochronę przeciwpożarową,
- znajomość dróg ewakuacyjnych i sposobu ewakuacji z obiektu na wypadek powstania zagrożenia pożarowego,

- skuteczne prowadzenie ewakuacji osób z obiektu w przypadku powstania zagrożenia pożarowego,
- zwracanie uwagi, czy osoby przebywające na terenie obiektu stosują się do przepisów przeciwpożarowych,
- reagowanie na wszelkiego rodzaju naruszenia zasad i przepisów pożarowych,
- informowanie przełożonych o dostrzeżonych nieprawidłowościach w zakresie ochrony przeciwpożarowej[56].

Powyższe obowiązki ciążą na pracowniku ochrony na każdym obiekcie. W obiektach, w których gromadzone są paliwa, materiały pirotechniczne, surowce łatwopalne zakres zadań ulega zwiększeniu.

Pracownik ochrony zazwyczaj jest pierwszą osoba na miejscu pożaru. Jego zadaniem jest nie tylko przystąpienie do akcji ratunkowo-gaśniczej, ale też jej zorganizowanie, czyli mobilizacja ludzi i sprzętu oraz kierowanie nią do czasu przybycia straży pożarnej.

Zadania pracowników ochrony związane z przestrzeganiem przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

Zakład pracy jako miejsce, gdzie wykonuje się szereg zadań, nieraz o wysokim stopniu skomplikowania i niebezpiecznych, wymaga by na jego terenie zachowana była całkowita trzeźwość zatrudnionych tam osób. Z założeń tych wynikają także określone zadania dla pracodawcy i pracowników ochrony chroniących dany obiekt.

Przepisy zawarte w *Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*[57] zabraniają sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych m.in. na terenie zakładów pracy oraz miejsc zbiorowego żywienia pracowników (art. 14 ust. 1 pkt 2 u.w.t.p.a), jak również wnoszenia napojów alkoholowych na teren zakładów pracy, stadionów i innych obiektów, w których odbywają się imprezy sportowe i rozrywkowe, a także obiektów lub miejsc objętych zakazem wnoszenia napojów alkoholowych. (art. 16 ust. 1 u.w.t.p.a.)

Mimo, że obowiązek zachowania trzeźwości stanowi jeden z podstawowych obowiązków pracowniczych, to jednak możliwość kontrolowania

---

[56] **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 335.

[57] *Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (*tekst jedn.: Dz. U. 2023 poz. 2151) – dalej jako u.w.t.p.a.

pracowników w tym zakresie, oparte na art. 17 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi były w dużej mierze ograniczone i poddawane uzasadnionej krytyce. Od 21 lutego 2023 r. obowiązywać zaczęła nowelizacja Kodeksu pracy[58] dotycząca kontroli trzeźwości.

Z przepisów Kodeksu pracy wynika, **że pracodawca może wprowadzić kontrolę trzeźwości pracowników**, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia ochrony życia i zdrowia pracowników lub innych osób lub ochrony mienia. (art. 22(1c) § 1 k.p.)

Kontrola trzeźwości obejmuje badanie przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego za pomocą urządzenia posiadającego ważny dokument potwierdzający jego kalibrację lub wzorcowanie.

Badanie polega na stwierdzeniu braku obecności alkoholu w organizmie pracownika albo obecności alkoholu wskazującej na stan po użyciu alkoholu albo stan nietrzeźwości. Za równoznaczne ze stwierdzeniem braku obecności alkoholu w organizmie pracownika uznaje się przypadki, w których zawartość alkoholu nie osiąga lub nie prowadzi do osiągnięcia wartości właściwych dla stanu po użyciu alkoholu[59]. (art. 22(1c) § 5 k.p.)

Wprowadzenie kontroli trzeźwości, grupę lub grupy pracowników objętych kontrolą trzeźwości i sposób przeprowadzenia kontroli trzeźwości (w tym rodzaj urządzenia wykorzystywanego do kontroli, czas i częstotliwość jej przeprowadzania) ustala się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie pracy albo w obwieszczeniu. (art. 22 (1c) § 10 k.p.)

O wprowadzeniu kontroli trzeźwości pracodawca informuje pracowników (w sposób przyjęty u danego pracodawcy) nie później niż 2 tygodnie przed rozpoczęciem jej przeprowadzania. (22(1c) § 11 k.p)

---

58 *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy* (tekst jedn.: Dz. U. 2025 poz. 277) – dalej jako k.p.

59 „*Art. 46. 1.* ***Napojem alkoholowym*** *w rozumieniu niniejszej ustawy jest produkt przeznaczony do spożycia zawierający alkohol etylowy pochodzenia rolniczego w stężeniu przekraczającym 0,5% objętościowych alkoholu.*

2. ***Stan po użyciu alkoholu*** *zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do:*

1) stężenia we krwi od 0,2‰ do 0,5‰ alkoholu albo

2) obecności w wydychanym powietrzu od 0,1 mg do 0,25 mg alkoholu w 1 dm^3.

3. ***Stan nietrzeźwości*** *zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do:*

1) stężenia we krwi powyżej 0,5‰ alkoholu albo

2) obecności w wydychanym powietrzu powyżej 0,25 mg alkoholu w 1 dm^3" (art. 46 u.w.t.p.a.).

Pracodawca nie dopuszcza pracownika do pracy, jeżeli kontrola trzeźwości wykaże obecność alkoholu w organizmie pracownika albo zachodzi uzasadnione podejrzenie, że pracownik stawił się do pracy w stanie nietrzeźwości lub po użyciu alkoholu. (art. 22(1d) § 1 k.p.)

Na żądanie pracodawcy lub pracownika niedopuszczonego do pracy badanie stanu trzeźwości pracownika przeprowadza uprawniony organ powołany do ochrony porządku publicznego.

Kierownik zakładu pracy (lub osoba przez niego upoważniona) odmawiają wpuszczenia na teren zakładu pracy osoby, w stosunku do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że nie zastosowała się do zakazu wnoszenia napojów alkoholowych na teren zakładu pracy, chyba że przeprowadzona na żądanie tej osoby kontrola nie potwierdzi podejrzenia. (art. 16 ust. 1a u.w.t.p.a.)

Kontrola trzeźwości na zasadach określonych w prawie pracy znajduje odpowiednie zastosowanie także do umów cywilnoprawnych (zlecenia, o dzieło, umowy agencyjnej), a także do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, dla których pracodawca jest organizującym pracę lub których praca jest organizowana przez pracodawcę. (art. 17 u.w.t.p.a.)

Do zadań pracowników ochrony należą w szczególności:

- sprawdzanie, czy na teren chronionego obiektu nie jest wnoszony (wwożony) alkohol,
- niedopuszczenie do wejścia (wjazdu) na teren obiektu osób znajdujących się w stanie po użyciu alkoholu lub w stanie nietrzeźwości,
- reagowanie na popełnione wykroczenie (w przypadkach spożywania napojów alkoholowych na terenie chronionego obiektu),
- dokonywanie w uzasadnionych przypadkach kontroli stanu trzeźwości za pomocą atestowanych urządzeń,
- wezwanie osoby będącej w stanie po użyciu alkoholu lub w stanie nietrzeźwości i zakłócającej porządek do opuszczenia obiektu,
- powiadomienie przełożonych o faktach naruszenia przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,

– powiadomienie policji o popełnieniu przestępstwa – gdy na terenie chronionego obiektu (zakładu pracy) miało miejsce sprzedawanie lub podawanie napojów alkoholowych[60].

Zadania i obowiązki pracownika ochrony związane z ujęciem sprawcy przestępstwa lub wykroczenia

Pracownikowi ochrony przysługuje prawo do ujęcia osoby. Można wyróżnić **dwa źródła tego uprawnienia**: ujęcie obywatelskie przysługujące każdej osobie fizycznej (określone w art. 243 k.p.k.[61]) oraz ujęcie przez pracownika ochrony (art. 36 ust. 1 pkt 3 u.o.o.m.)[62].

W myśl art. 243 § 1 k.p.k. *każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości*.

Z treści art. 36 ust. 1 pkt 3 u.o.o.m. wynika z kolei, że uprawnienie do *„ujęcia w granicach chronionych obszarów lub obiektów chronionych lub poza ich granicami osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego, a także chronionego mienia”*.

Pracownik ochrony ma więc szersze uprawnienia w porównaniu z tzw. uprawnieniami obywatelskimi. Nie musi ograniczać swoich czynności wyłącznie do sprawcy przestępstwa, którego ujęto na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa. Nie ma też obowiązku zwolnić osoby ujętej w przypadkach, kiedy nie ma obawy jej ukrycia się oraz ustalona jest jej tożsamość.

W obydwu sytuacjach celem ujęcia jest niezwłoczne oddanie osoby ujętej w ręce Policji.

---

60 **Z. Borowicz**, *Ochrona…,* op. cit., s. 333.

61 *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego* (tekst jedn.: Dz. U. 2025 poz. 46) – dalej jako k.p.k.

62 Szerzej zob. **O. Kotowska**, *Podstawy…,* op. cit., s. 92 i nast.

Pracownik ochrony dokonując ujęcia jest zobowiązany do zachowania określonej procedury:

- użycia zwrotu „ochrona”,
- wezwania osoby do zachowania zgodnego z prawem i odstąpienia od wykonywania czynności stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla chronionego mienia,
- uniemożliwienia oddalenia się osoby ze wskazanego miejsca,
- poinformowania osoby o ujęciu i jego przyczynach oraz uprzedzeniu o obowiązku zastosowania się do wydawanych poleceń,
- wylegitymowania osoby w celu ustalenia jej tożsamości,
- niezwłocznego powiadomienia policji,
- przekazania osoby ujętej przybyłym na wezwanie funkcjonariuszom policji (§ 8 rozporz. w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony).

W sytuacji, gdy osoba ujęta ma widoczne obrażenia ciała lub utraciła przytomność pracownik ochrony jest obowiązany do udzielenia pierwszej pomocy.

Pracownik ochrony podczas ujmowania osób powinien stosować następującą taktykę działania:

- wszystkie czynności wykonywać z zaskoczenia, szybko i zdecydowanie,
- do osób ujmowanych zwracać się głośno i stanowczo, np. *Służba ochrony!, Nie ruszać się!, Wyjąć ręce z kieszeni!,*
- ujmować osobę wspólnie z drugim pracownikiem ochrony – jeden ujmuje osobę, drugi, obserwuje zachowanie się tej osoby,
- przed wejściem do pomieszczenia wezwać osobę do jego opuszczenia oraz odrzucenia broni i innych niebezpiecznych przedmiotów – w przypadku nie podporządkowania się wezwaniu należy powiadomić policję i czekać na jej przybycie,
- nie stawać na wprost drzwi, czy też otworów okiennych,
- wezwać osobę do podniesienia rąk do góry i odwrócenia się do stałej przeszkody (ściana, drzewo itp.), z dala od drzwi i okien,

- zachować bezpieczną odległość od ujętej osoby (minimum na długość wyciągniętej ręki),
- wnikliwie obserwować zachowanie się osoby, aby zapobiec jej ewentualnemu atakowi na pracownika ochrony,
- nie zezwalać na wkładanie rąk do kieszeni lub ukrywanie ich pod odzieżą,
- zadbać, aby w przypadku bezpośredniego ataku za plecami pracownika ochrony nie kryło się niebezpieczeństwo (np. schody, ruch samochodowy),
- być gotowym do użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej.

Każdy przypadek ujęcia osoby pracownik ochrony jest zobowiązany udokumentować w notatce służbowej. ***Notatka służbowa powinna zawierać w szczególności:***

- imię i nazwisko osoby ujętej,
- datę, godzinę i miejsce ujęcia,
- przyczynę ujęcia,
- datę i godzinę poinformowania oraz przekazania osoby policji,
- numer legitymacji pracownika ochrony fizycznej albo legitymacji kwalifikowanego pracownika ochrony fizycznej, imię i nazwisko pracownika ochrony,
- informację o udzieleniu pierwszej pomocy i jej zakresie. (§ 10 cyt. w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony)

Zadania i obowiązki pracownika ochrony związane z fizycznym zabezpieczeniem miejsca zdarzenia (przestępstwa, wykroczenia, wypadku, pożaru)

W obiektach może dojść do różnego rodzaju sytuacji kryzysowych i ekstremalnych. Ważne jest więc opracowanie zasad postępowania w sytuacjach szczególnych. Mają one doprowadzić do:

- ograniczenia zagrożenia życia i zdrowia oraz strat w mieniu,
- jak najmniejszej dezorganizacji w funkcjonowaniu jednostki,
- sprawnego przeprowadzenia ewakuacji ludzi, dokumentów i mienia,

– przeprowadzenia sprawnej akcji ratowniczej,
– właściwego zabezpieczenia miejsca zdarzenia – w trakcie i po zdarzeniu,
– pełnego udokumentowania przebiegu działań.

Wskazane cele będą miały wpływ na wyznaczenie zakresu, rodzaju, sposobu realizacji zadań przypisanym pracownikom ochrony w sytuacjach kryzysowych.

Pracownik ochrony w trakcie wykonywania swoich obowiązków związanych z sytuacjami nadzwyczajnymi, takimi jak pożar, wypadek, przestępstwo, wykroczenie może spotkać sytuacje, w których zaistnieje konieczność fizycznego zabezpieczenia miejsca, w którym doszło do określonego zdarzenia.

Miejsce zdarzenia to określony fragment przestrzeni, w którym wydarzyło się coś, co jest przedmiotem zainteresowania organów ścigania.

Zabezpieczenie miejsca zdarzenia polega na nie dopuszczeniu do zatarcia lub utraty jakichkolwiek śladów do czasu ustalenia okoliczności i przyczyn zaistnienia zdarzenia. Zabezpieczenie miejsca zdarzenia mogą przeprowadzić różne osoby: osoba przypadkowa, świadek, pokrzywdzony, pracownik ochrony, policjant.

Art. 304 k.p.k., nakładający obowiązek zawiadomienia o przestępstwie ściganym z urzędu, zobowiązuje także do przedsięwzięcia niezbędnych czynności, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

Obowiązek ten spoczywa również na pracownikach ochrony, którzy powinni dążyć do złagodzenia i zapobieżenia dalszym ujemnym skutkom zdarzenia. Zabezpieczenie miejsca zdarzenia ma na celu przede wszystkim ochronę śladów danych przedmiotów przed zniszczeniem, zatarciem, przemieszczaniem lub kradzieżą.

Działania zmierzające do fizycznego zabezpieczenia miejsca zdarzenia polegają, w szczególności na:

– niedopuszczeniu na miejsce zdarzenia osób postronnych,
– odizolowaniu miejsca poprzez jego prowizoryczne odgrodzenie – taśmy, sznurek,
– udzieleniu pierwszej pomocy osobom poszkodowanym,
– natychmiastowym poinformowaniu o zdarzeniu przełożonego,

- wezwaniu policji, straży pożarnej i innych specjalistycznych służb,
- ustaleniu bezpośrednich świadków zdarzenia,
- podjęciu czynności zmierzających do ujęcia sprawców zdarzenia,
- sporządzeniu stosownej dokumentacji z podjętych działań i uzyskanych wyników.

***Zabezpieczenia miejsca zdarzenia można dokonać w formie*:** osobowej, technicznej i połączonych – osobowej z techniczną.

Osobowa forma zabezpieczenia miejsca zdarzenia może być realizowana przez wystawienie posterunku lub posterunków na granicy miejsca zdarzenia w celu niedopuszczenia na to miejsce nieuprawnionych osób. Na miejsce zdarzenia nie wolno też wpuszczać zwierząt. Konieczna jest izolacja miejsca zdarzenia w możliwie dużym zasięgu. W sytuacji, gdy obszar miejsca zdarzenia jest rozległy (z łatwym dostępem z kilku stron), powinien być zabezpieczany przez kilku pracowników ochrony.

Pracownik ochrony zabezpieczający miejsce zdarzenia oprócz jego ochrony powinien:

1. podjąć czynności zmierzające do złagodzenia i zapobieżenia dalszym ujemnym skutkom zdarzenia, polegające na:
   - udzieleniu pomocy przedlekarskiej ofiarom zdarzenia,
   - ratowaniu mienia przed zalaniem, kradzieżą lub spaleniem,
   - gaszeniu ognia, wyłączeniu dopływu gazu, wody itp.,
   - wezwaniu policji, straży pożarnej i innych specjalistycznych służb,
   - poszukiwaniu rzeczy utraconych w wyniku zdarzenia,
2. podjąć czynności zmierzające do zbierania informacji o zdarzeniu, osobach i przedmiotach z nim związanych, polegające na ustaleniu:
   - zmian na miejscu zdarzenia powstałych po zdarzeniu, przyczyn tych zmian oraz ich sprawcy,
   - świadków zdarzenia,
   - ustaleniu osób, które były pierwsze na miejscu zdarzenia,
   - ustaleniu rysopisu sprawców,
   - ustaleniu przedmiotów, którymi posługiwał się sprawca (np. numer rejestracyjny pojazdu samochodowego),

3. podjąć czynności niecierpiące zwłoki zmierzające do ujęcia sprawcy zdarzenia, polegające na:
   - penetracji przylegającego terenu, gdzie sprawca mógł się ukryć,
   - zorganizowaniu pościgu,
   - obserwacji zachowania różnych osób postronnych znajdujących się na miejscu zdarzenia (sprawcy niektórych przestępstw często przez długi czas znajdują się w niedużej odległości od miejsca zdarzenia lub biorą udział w akcji ratowniczej),
4. zanotować wszystkie zebrane informacje i przekazać je policji po jej przybyciu na miejsce zdarzenia oraz sporządzić notatkę (zawierającą: rodzaj, czas, miejsce i okoliczności zaistniałego zdarzenia, wykonane czynności, uzyskane wyniki itp.) i przekazać ją przełożonemu.

Techniczna forma zabezpieczenia miejsca zdarzenia obejmuje użycie różnych środków: ogrodzenia, odgrodzenia, oddzielenia miejsca zdarzenia w celu ochrony przed działaniem niekorzystnych warunków atmosferycznych. Mogą to być: daszki, płotki, znaki ostrzegawcze, znaki świetlne, tablice ostrzegawcze i inne przedmioty. Ślady kryminalistyczne (np. odcisk obuwia, plama krwi, łuski, pociski, narzędzia itp.) można przykryć skrzynką drewnianą lub plastikową, kartonem, słoikiem, papierem, wiadrem, miską.

Zasady postępowania pracownika ochrony na miejscu zdarzenia można sformułować następująco:

- zachować ostrożność ze względu na możliwość: przebywania na miejscu zdarzenia uzbrojonego sprawcy, pozostawienia przez sprawcę materiałów wybuchowych lub innych niebezpiecznych substancji, zalania miejsca zdarzenia wodą, powstania pożaru, zawalenia się konstrukcji lub zaistnienia wypadku drogowego, skażenia miejsca zdarzenia lub śladów kryminalistycznych promieniowaniem radiacyjnym, środkami toksycznymi lub niebezpiecznymi wirusami (np. krew może pochodzić od nosiciela wirusa HIV).
- nie nanosić własnych śladów (linii papilarnych, odcisków stóp, włosów, śliny) oraz nie robić dodatkowych śladów mechanoskopijnych przedmiotami używanymi do ochrony miejsca zdarzenia,
- ograniczyć do minimum poruszanie się po miejscu zdarzenia,

– nie dotykać przedmiotów, a jeśli jest to niezbędne używać rękawiczek ochronnych,
– uszkodzić ślady kryminalistyczne można tylko przy udzielaniu pomocy przedlekarskiej ofiarom, jednak zawsze należy ograniczyć to do minimum.

Zadania i obowiązki pracownika ochrony związane z ochroną informacji niejawnych

Podstawowym aktem prawnym regulującym ochronę informacji niejawnych jest *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 roku o ochronie informacji niejawnych*[63].

Informacje niejawne to *informacje, których nieuprawnione ujawnienie spowodowałoby lub mogłoby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłoby z punktu widzenia jej interesów niekorzystne, także w trakcie ich opracowania oraz niezależnie od formy i sposobu ich wyrażania*. (art. 1 ust. 1 u.o.i.n.)

Informacjom niejawnym nadaje się 4 klauzule tajności: **„ściśle tajne”**, **„tajne”**, **„poufne” i „zastrzeżone”**. Klauzulę tajności nadaje osoba, która jest uprawniona do podpisania dokumentu lub oznaczenia innego niż dokument materiału.

Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „ściśle tajne”, jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje wyjątkowo poważną szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że:

– zagrozi niepodległości, suwerenności lub integralności terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej,
– zagrozi bezpieczeństwu wewnętrznemu lub porządkowi konstytucyjnemu Rzeczypospolitej Polskiej,
– zagrozi sojuszom lub pozycji międzynarodowej Rzeczypospolitej Polskiej,
– osłabi gotowość obronną Rzeczypospolitej Polskiej,
– doprowadzi lub może doprowadzić do identyfikacji funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników służb odpowiedzialnych za realizację zadań

[63] *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 roku o ochronie informacji niejawnych (tj.: Dz. U. 2025 poz. 1209) – dalej jako u.o.i.n.*

wywiadu lub kontrwywiadu, którzy wykonują czynności operacyjno-rozpoznawcze, jeżeli zagrozi to bezpieczeństwu wykonywanych czynności lub może doprowadzić do identyfikacji osób udzielających im pomocy w tym zakresie,

– zagrozi lub może zagrozić życiu lub zdrowiu funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników, którzy wykonują czynności operacyjno-rozpoznawcze, lub osób udzielających im pomocy w tym zakresie,
– zagrozi lub może zagrozić życiu lub zdrowiu świadków koronnych lub osób dla nich najbliższych. (art. 5 ust. 1 u.o.i.n.)

Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „tajne", jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje poważną szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że:

– uniemożliwi realizację zadań związanych z ochroną suwerenności lub porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej,
– pogorszy stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi,
– zakłóci przygotowania obronne państwa lub funkcjonowanie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,
– utrudni wykonywanie czynności operacyjno-rozpoznawczych prowadzonych w celu zapewnienia bezpieczeństwa państwa lub ścigania sprawców zbrodni przez służby lub instytucje do tego uprawnione,
– w istotny sposób zakłóci funkcjonowanie organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości,
– przyniesie stratę znacznych rozmiarów w interesach ekonomicznych Rzeczypospolitej Polskiej. (art. 5 ust. 2 u.o.i.n.)

Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „poufne", jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że:

– utrudni prowadzenie bieżącej polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej,
– utrudni realizację przedsięwzięć obronnych lub negatywnie wpłynie na zdolność bojową Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,
– zakłóci porządek publiczny lub zagrozi bezpieczeństwu obywateli,

– utrudni wykonywanie zadań służbom lub instytucjom odpowiedzialnym za ochronę bezpieczeństwa lub podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej,
– utrudni wykonywanie zadań służbom lub instytucjom odpowiedzialnym za ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli lub ściganie sprawców przestępstw i przestępstw skarbowych oraz organom wymiaru sprawiedliwości,
– zagrozi stabilności systemu finansowego Rzeczypospolitej Polskiej,
– wpłynie niekorzystnie na funkcjonowanie gospodarki narodowej. (art. 5 ust. 3 u.o.i.n.)

Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „zastrzeżone", jeżeli nie nadano im wyższej klauzuli tajności, a ich nieuprawnione ujawnienie może mieć szkodliwy wpływ na wykonywanie przez organy władzy publicznej lub inne jednostki organizacyjne zadań w zakresie obrony narodowej, polityki zagranicznej, bezpieczeństwa publicznego, przestrzegania praw i wolności obywateli, wymiaru sprawiedliwości albo interesów ekonomicznych Rzeczypospolitej Polskiej. (art. 5 ust. 4 u.o.i.n.)

Kierownik jednostki organizacyjnej, w której są przetwarzane informacje niejawne, odpowiada za ich ochronę, w szczególności za zorganizowanie i zapewnienie funkcjonowania tej ochrony. (art. 14 ust. 1 u.o.i.n.)

Kierownikowi jednostki organizacyjnej bezpośrednio podlega zatrudniony przez niego *pełnomocnik do spraw ochrony informacji niejawnych (pełnomocnik ochrony)*, który odpowiada za zapewnienie przestrzegania przepisów o ochronie informacji niejawnych. (art. 14 ust. 2 u.o.i.n.)

Zadania te pełnomocnik ochrony realizuje przy pomocy wyodrębnionej i podległej mu komórki organizacyjnej do spraw ochrony informacji niejawnych – pionu ochrony (jeżeli jest on utworzony w jednostce organizacyjnej). (art. 15 ust. 2 u.o.i.n.)

Dopuszczenie do pracy na zajmowanych stanowiskach albo zlecenie pracy związanej z dostępem do informacji niejawnych może nastąpić po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego. Postępowanie to ma na celu ustalenie czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy. Postępowanie sprawdzające kończy się wydaniem poświadczenia bezpieczeństwa lub odmową wydania takiego poświadczenia. Warunkiem dopuszczenia do pracy lub pełnienia służby przez osobę sprawdzaną jest też jej przeszkolenie w zakresie ochrony informacji niejawnych.

Kierownik jednostki organizacyjnej, w której są przetwarzane informacje niejawne o klauzuli "tajne" lub "ściśle tajne" tworzy kancelarię tajną. Stanowi ona wyodrębnioną komórkę organizacyjną, w zakresie ochrony informacji niejawnych podległą pełnomocnikowi ochrony, obsługiwaną przez pracowników pionu ochrony, odpowiedzialną za właściwe rejestrowanie, przechowywanie, obieg i wydawanie materiałów uprawnionym osobom. (art. 42 u.o.i.n.)

Jednostki organizacyjne, w których są przetwarzane informacje niejawne stosują środki bezpieczeństwa fizycznego odpowiednie do poziomu zagrożeń w celu uniemożliwienia osobom nieuprawnionym dostępu do takich informacji, w szczególności chroniące przed:

- działaniem obcych służb specjalnych,
- zamachem terrorystycznym lub sabotażem,
- kradzieżą lub zniszczeniem materiału,
- próbą wejścia osób nieuprawnionych do pomieszczeń, w których są przetwarzane informacje niejawne;
- nieuprawnionym dostępem do informacji o wyższej klauzuli tajności niewynikającym z posiadanych uprawnień. (art. 45 ust. 1 u.o.i.n.)

W celu zapewnienia ochrony fizycznej należy w szczególności:

- wydzielić części obiektów zwane strefami bezpieczeństwa, które poddane są szczególnej kontroli wejść i wyjść oraz kontroli przebywania,
- wydzielić wokół stref bezpieczeństwa strefy administracyjne służące do kontroli osób lub pojazdów,
- wprowadzić system przepustek lub inny system określający uprawnienia do wejścia, przebywania i wyjścia ze strefy bezpieczeństwa, a także przechowywania klucza do pomieszczeń chronionych, szaf pancernych i innych pojemników służących do przechowywania informacji niejawnych stanowiących tajemnicę państwową,
- zapewnić kontrolę stref bezpieczeństwa i stref administracyjnych przez przeszkolonych zgodnie z ustawą pracowników pionu ochrony,
- stosować wyposażenie i urządzenia służące ochronie informacji niejawnych, którym na podstawie odrębnych przepisów przyznano certyfikaty lub świadectwa kwalifikacyjne.

2.2.4. Specyfika ochrony różnych kategorii obiektów

Ochrona zakładu przemysłowego

Okoliczności sprzyjające popełnianiu przestępstw na terenie zakładu pracy pozostają w ścisłym związku z charakterem jego działalności czy produkcji. **Do najczęściej spotykanych przyczyn sprzyjających dokonywaniu zaboru mienia zakładowego należy zaliczyć:** zaniedbywanie obowiązków przez osoby odpowiedzialne za stan zabezpieczenia mienia z tytułu nadzoru, niesumienne wykonywanie obowiązków przez niektórych pracowników ochrony, niedostateczny stan zabezpieczeń technicznych, występowanie zbyt dużej tolerancji w normach materiałowych oraz ubytkach w produkcji i magazynowaniu (co skutkuje tworzeniem nieewidencjonowanych nadwyżek surowców i wyrobów gotowych), niedokładne prowadzenie dokumentacji księgowo-materiałowej oraz ewidencji[64].

System ochrony zakładu przemysłowego będzie zdeterminowany takimi czynnikami jak: podleganie obowiązkowej ochronie, charakter produkcji, wielkość i obszar ochranianego obiektu, ilość zatrudnionych osób, ilość punktów newralgicznych, posiadane zabezpieczenie elektronicznej mechaniczne, nasilenie ruchu osobowego i materiałowego.

Określając specyfikę ochrony zakładu przemysłowego zwrócić należy uwagę na dwa podstawowe rodzaje zagrożeń: wewnętrzne (związane z liczbą zatrudnionych w zakładzie pracowników oraz charakterem produkcji danego zakładu) i zewnętrzne (związane z działalnością przestępczą). Z praktyki wynika, że największe zagrożenia występują wewnątrz zakładu przemysłowego. Należą do nich zaliczyć: kradzieże pracownicze, aferowe zagarnięcia mienia, kradzież towarów i surowców za pomocą sfałszowanej dokumentacji, zagrożenia związane z nieprzestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych.

Przystępując do podjęcia ochrony zakładu przemysłowego w pierwszym rzędzie należy dokonać analizy istniejących zagrożeń i prognozy dotyczącej przyszłych zagrożeń oraz sporządzić szczegółowy plan ochrony.

---

64 **W. Stawski**, *Taktyka i dokumentowanie działań ochronnych*, [w:] J**. Karabin i in.,** *Organizacja ochrony osób i mienia oraz taktyka i dokumentowanie działań ochronnych*, s. 138-139.

Specyfika ochrony banku

Banki ze względu na przechowywanie w nich wartości są obiektami wymagającymi podjęcia specyficznych działań ochronnych.

Najczęściej występującymi zagrożeniami związanymi z działalnością bankową są napady na placówki bankowe i konwoje organizowane przez banki.

Przy organizacji ochrony banku należy przede wszystkim położyć nacisk na techniczne środki zabezpieczenia, w których wiodącą rolę powinny pełnić elektroniczne systemy zabezpieczające oraz inne zabezpieczenia mechaniczne.

System sygnalizacji zagrożeń występujący w banku tworzy kilka systemów: sygnalizacji włamania i napadu, sygnalizacji pożaru, kontroli dostępu, ochrony peryferyjnej oraz telewizji użytkowej[65].

Do zadań i obowiązków pracownika ochrony związanych z ochroną banku należy przede wszystkim:

- zapoznanie się z elektronicznym systemem ochrony oraz rozmieszczeniem czujników elektronicznych,
- monitorowanie i kontrolowanie ruchu osobowego odbywającego się w banku,
- zwracanie uwagi na sytuacje mające miejsce przed siedzibą banku,
- zwracanie szczególnej uwagi na interesantów, których zachowanie może wskazywać na przeprowadzanie wywiadu przestępczego,
- zachowywanie się w sposób określony wewnętrznymi przepisami w sytuacjach ekstremalnych.

Specyfika ochrony rezydencji

Specyfika ochrony rezydencji nie odbiega od ogólnie przyjętych standardów, jednakże należy zaznaczyć, że z uwagi na charakter ochrony, działania te muszą być nacechowane dyskrecją, kulturą, taktem oraz dużym profesjonalizmem.

---

[65] **P. Grześ, J. Kazulek** , *Ochrona obiektu*, [w:] **D. Kowalski (red.)** *Ochrona osób i mienia. Vademecum*, s. 308.

Zagrożenia, które występują w ochronie rezydencji to przede wszystkim zagrożenia zewnętrzne: kradzieże z włamaniem, uprowadzenia w celu uzyskania okupu, napady rabunkowe, akty terroryzmu.

Zadania i obowiązki pracownika ochrony będą polegały przede wszystkim na:

- obserwacji terenu przyległego do rezydencji,
- kontrolowaniu osób wchodzących do rezydencji,
- kontroli pojazdów parkujących przed rezydencją,
- dozorze istniejącego elektronicznego systemu zabezpieczenia,
- reagowaniu na wszelkie próby inwigilacji i wtargnięcia na teren rezydencji,
- stosowaniu się do życzeń i zaleceń zleceniodawcy[66].

Specyfika ochrony innych obiektów

Do obiektów chronionych należą często: supermarkety, ciągi handlowe, targowiska, dyskoteki, restauracje, imprezy masowe. Zakres zadań i obowiązków pracowników ochrony w tym zakresie nie odbiega od ogólnych kanonów sztuki ochroniarskiej. Każdy ochraniany obiekt posiada swoistą specyfikę, a niektóre działania określone są ściśle przepisami np. ochrona imprez masowych.

2.3. Ochrona transportowanych wartości pieniężnych

2.3.1. Organizacja i zasady ochrony transportu wartości pieniężnych

Jedną z form bezpośredniej ochrony fizycznej – obok ochrony stałej i doraźnej oraz monitoringu – wskazywaną przez ustawę o ochronie osób i mienia jest konwojowanie trzech rodzajów przedmiotów: wartości pieniężnych, przedmiotów wartościowych oraz przedmiotów niebezpiecznych.

Przepisy wykonawcze do ustawy o ochronie osób i mienia w postaci Rozporządzenia w sprawie wymagań jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez

---

66 **P. Grześ, J. Kazulek**, *Ochrona…,* op. cit., [w:] **D. Kowalski (red.)** *Ochrona osób i mienia. Vademecum*, s. 309.

przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne[67] objęły szczegółową regulacją tylko jedną z wymienionych kategorii – wartości pieniężne. Wskazuje ono, że do **wartości pieniężnych zalicza się**: krajowe i zagraniczne znaki pieniężne, czeki, weksle, inne dokumenty zastępujące w obrocie gotówkę, złoto, srebro i wyroby z tych metali, kamienie szlachetne i perły, a także platyna i inne metale z grupy platynowców, z wyjątkiem przedmiotów będących muzealiami. (§ 1 pkt 2 cyt. rozporz.) Zasady transportu dwóch pozostałych, czyli przedmiotów niebezpiecznych (np. broni, materiałów toksycznych, chemikaliów) oraz przedmiotów wartościowych (np. muzealiów, dokumentów zawierających informacje niejawne) zawarte są w przepisach szczegółowych.

Z przepisów powołanego rozporządzenia wynika, że t**ransport wartości pieniężnych** *to przewożenie lub przenoszenie wartości pieniężnych poza obiektami przedsiębiorcy lub innej jednostki organizacyjnej* (§ 1 pkt 4 cyt. rozporz.). **Konwojowany transport wartości pieniężnych** to z kolei *przewożenie lub przenoszenie wartości pieniężnych ochranianych przez konwojentów poza obiektami przedsiębiorcy lub innej jednostki organizacyjnej* (§ 1 pkt 5 cyt. rozporz.).

Przenoszenia lub przewożenia wartości pieniężnych dokonuje **osoba transportująca** (§ 1 pkt 14 cyt. rozporz.). W niektórych sytuacjach (ściśle określonych przez ustawodawcę) transport wartości pieniężnych musi być ochraniany przez **konwojenta**, czyli *osobę posiadającą legitymację kwalifikowanego pracownika ochrony fizycznej, ochraniającą transport wartości pieniężnych, wyposażoną w broń palną bojową, środki ochrony osobistej oraz środki łączności* (§ 1 pkt 8 cyt. rozporz.). **Środki ochrony osobistej** to *wyposażenie kuloodporne składające się co najmniej z kamizelki i hełmu* (§ 1 pkt 11 cyt. rozporz.). Środki łączności mogą mieć charakter środków łączności wewnętrznej i środków łączności zewnętrznej. **Środki łączności wewnętrznej** to *środki służące do nawiązywania łączności w obrębie chronionego obiektu lub między członkami konwoju* (§ 1 pkt 9 cyt. rozporz.). **Środki łączności zewnętrznej** to środki, które służą nawiązywaniu łączności z podmiotami zewnętrznymi (§ 1 pkt 10 cyt. rozporz.).

---

[67] *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie wymagań jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne* (tekst jedn.: Dz. U. 2016 poz. 793 ze zm.).

W niektórych wypadkach transport wartości pieniężnych musi być dokonywany przy użyciu **bankowozu**, czyli pojazdu samochodowego, który jest przeznaczony do transportu wartości pieniężnych. W zależności od konstrukcji i zabezpieczenia technicznego oznaczony jest jako typ: A, B i C (§ 1 pkt 15 cyt. rozporz.). Szczegółowe wymagania techniczne dla bankowozów poszczególnych typów określone zostały w załącznikach do powołanego rozporządzenia.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na kluczowe dla konwojowania wartości pieniężnych pojęcie **jednostki obliczeniowej**. Jej zdefiniowanie jest istotne ze względu na konieczność zastosowania określonych reguł i zasad konwojowania wartości pieniężnych uzależnionych od liczby transportowanych jednostek obliczeniowych.

Jednostka obliczeniowa to *120-krotność przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych* (§ 1 pkt 5 cyt. rozporz.).

Zgodnie z *Komunikatem Prezesa GUS z 7.11.2025 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w trzecim kwartale 2025 r.*[68] wynagrodzenie to wynosi 8771,70 złotych.

Zwrócić należy uwagę na wynikające z przepisów powoływanego rozporządzenia **warunki w zakresie ochrony transportu wartości pieniężnych**, mianowicie:

- transport wartości pieniężnych, które nie przekraczają 0,2 j.o. nie wymaga jakiejkolwiek ochrony fizycznej i zabezpieczenia technicznego,
- wartości pieniężne powyżej 1 j.o. transportuje się bankowozem (w zależności od konstrukcji i zabezpieczenia technicznego) oznaczonym jako typy A, B i C,
- wartości pieniężne powyżej 1 j.o. transportuje się bez użycia bankowozu, jeżeli nie ma możliwości dojazdu bankowozem do tego miejsca, z którego wartości pieniężne są pobierane lub do którego mają być dostarczone,

[68] *Komunikat Prezesa GUS z 07.11.2025 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w trzeci kwartale 2025 roku* (M.P. poz. 1118).

- wartości pieniężne powyżej 24 j.o. są transportowane bankowozem typu A,
- przy transporcie wartości pieniężnych powyżej 24 j.o. bankowozem typu A należy do transportu przydzielić pojazd ubezpieczający,
- transport wartości pieniężnych do 8 j.o. z użyciem bankowozu typu C, który jest wyposażony w pojemniki specjalistyczne co najmniej klasy D, może być wykonywany, bez udziału konwojenta, przez nieuzbrojonego pracownika ochrony, który posiada legitymację kwalifikowanego pracownika ochrony fizycznej,
- bankowozem typu C mogą być transportowane wartości pieniężne, które umieszczone zostały w pojemnikach specjalistycznych lub innych urządzeniach (wymienionych w pkt 1 ppkt 1 załącznika nr 5 do cyt. rozporz.),
- transport wartości pieniężnych, które nie przekraczają 1 j.o. może być wykonywany przez osobę transportującą bez udziału konwojenta, pod warunkiem użycia pojemnika specjalistycznego w odpowiedniej klasie zabezpieczenia (z uwzględnieniem wymagań wskazanych w załączniku nr 2 do cyt. rozporz.)
- konwojent nie może ani kierować bankowozem ani przenosić wartości pieniężnych,
- osoba transportująca nie może jednocześnie wykonywać zadań konwojenta i kierować bankowozem
- osoba kierująca bankowozem nie może jednocześnie wykonywać zadań konwojenta lub osoby transportującej (§ 5-§ 9 cyt. rozporz.).

- **Transport wartości pieniężnych jest chroniony co najmniej przez:**
  - jednego konwojenta – przy przewozie wartości pieniężnych od 1 do 8 jednostek obliczeniowych; ale transport wartości pieniężnych do 8 jednostek obliczeniowych z użyciem bankowozu typu C, wyposażonego w pojemniki specjalistyczne co najmniej klasy D, może być wykonywany przez nieuzbrojonego pracownika ochrony fizycznej posiadającego wpis na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej, bez udziału konwojenta
  - dwóch konwojentów – przy przewozie wartości pieniężnych od 8 do 24 jednostek obliczeniowych;

– trzech konwojentów – przy przewozie wartości pieniężnych powyżej 24 do 50 jednostek obliczeniowych;
– czterech konwojentów – przy przewozie wartości pieniężnych powyżej 50 jednostek obliczeniowych.

Bezpieczeństwa transportu wartości pieniężnych nie można zapewnić tylko poprzez stosowanie zasad i wymogów prawnych. Konieczne jest przede wszystkim określenie i ścisłe przestrzeganie reguł organizacyjno-taktycznych.

Przepisy prawa określające zasady wykonywania konwoju są jednakowe dla wszystkich podmiotów realizujących transporty wartości pieniężnych. Jednak sposób planowania, realizacji i dokumentowania konwoju, strukturę grup konwojowych i zadania dla poszczególnych członków grupy, pozostawiono do określenia osobom odpowiedzialnym za organizację konwoju.

Dla ujednolicenia wykonywania konwoju w danej jednostce jej kierownik może wprowadzić **instrukcję konwojową** (stanowiącą załącznik do planu ochrony). Obowiązek opracowania i wdrożenia instrukcji konwojowej spoczywa zaś na wewnętrznych służbach ochrony, które w zakresie swoich zadań mają konwojowanie mienia zakładowego.

- **Instrukcja konwojowa** w **szczególności powinna zawierać:**
  – ogólne warunki wykonywania konwoju,
  – obowiązki organizatora i poszczególnych członków konwoju,
  – skład konwoju i wyposażenie konwojentów.
  – określenie zasad porozumiewania się i systemu łączności,
  – algorytm postępowania w sytuacjach zagrożenia,
  – sposób dokumentowania konwoju.

Bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo konwoju ma **planowanie trasy konwoju**. Od jej doboru i przygotowania zależy nie tylko bezpieczeństwo transportowanego mienia, ale również życie i zdrowie członków konwoju.

Zaplanowanie trasy musi być zgodne z obowiązującymi zasadami jego doboru.

- Transport powinien odbywać się na trasie najbardziej bezpiecznej, w miarę możliwości często patrolowanej przez funkcjonariuszy policji. Pozwala to na szybkie poinformowanie o ewentualnym zagrożeniu oraz zwrócenie się o udzielenie pomocy.
- Należy wybrać optymalnie najkrótszą trasę konwoju. Przez trasę najkrótszą należy rozumieć najkrótszą bezpieczną trasę zapewniającą jednocześnie sprawny transport. Należy uwzględnić, że nie zawsze trasa najkrótsza jest trasą najszybszą (w czasie).
- Trasa konwoju powinna przebiegać w miarę możliwości na terenie zabudowanym, dobrze oświetlonym, o nawierzchni i ruchu pojazdów nieutrudniających szybkiego i sprawnego przewozu. Powinna być szybka i płynna, a także zawierać jak najmniej punktów kolizyjnych, Niezbędne jest ustalenie punktów newralgicznych (miejsc potencjalnego zamachu), jak np. przejazdy kolejowe, mosty, wiadukty, zalesione pobocza drogi, zwężenia drogi.
- Planując trasę konwoju trzeba uwzględnić punkty pośrednie, które stanowić mogą miejsca ewentualnego postoju. Jeżeli dystans przekracza 200 km należy zaplanować takie miejsca, co jest konieczne dla zapewnienia relaksu dla kierowcy, jak również załatwienia potrzeb fizjologicznych. Nie należy planować postoju na stacjach benzynowych, ogólnodostępnych parkingach, przy zajazdach, motelach, w lesie. Miejsca takie muszą zapewniać dobrą widoczność, aby z dużym wyprzedzeniem móc zidentyfikować potencjalne zagrożenie[69].
- Organizując trasę konwoju należy również uwzględnić możliwość zmiany warunków atmosferycznych i wszelkich innych okoliczności mogących wywierać wpływ na bezpieczeństwo i przebieg konwoju.
- Przejazd konwoju należy planować w czasie zmniejszonej intensywności ruchu drogowego, co ma wpływ na szybkość i płynność przewozu wartości pieniężnych.
- Organizując przejazd należy zaplanować trasy alternatywne (zapasowe). Trasy te powinny być wykorzystywane okresowo i niekiedy wybrane losowo. Służą do awaryjnego przewozu wartości w wypadku, gdy trasa główna byłaby nieprzejezdna.

---

[69] **W. Stawski**, *Konwojowanie* [w:] **J. Karabin i in.,** *Ochrona osób i konwojowanie,* s. 158.

Przygotowanie tras obejmuje 3 etapy:

1. wytyczenie na mapie potencjalnych tras (nie mniej niż 3),
2. rekonesans poszczególnych tras w celu zweryfikowania informacji uzyskanych z map ze stanem rzeczywistym, ujawnienia miejsc potencjalnie zagrożonych napadem, ustalenia możliwości objazdów, oceny natężenia ruchu w przewidywanych godzinach, w jakich będzie realizowany konwój,
3. sporządzenie stosownej dokumentacji (plan konwoju lub ceduła).

Przygotowanie trasy konwoju powinno zawierać: ustalenie czasu przejazdu, typu i nawierzchni drogi, przebiegu trasy na terenach zurbanizowanych, przebiegu trasy w miejscach szczególnie zagrożonych przestępczością, rozmieszczenia jednostek policji, punktów newralgicznych, ewentualnych miejsc pobytu, zasięgu środków łączności zewnętrznej, a także określenie odległości, natężenia ruchu drogowego w poszczególnych porach doby, jak również rozpoznanie otoczenia obiektu początkowego i miejsca docelowego[70].

2.3.2. Obowiązki osób wchodzących w skład transportu wartości pieniężnych

Skład konwoju i jego wyposażenie uzależnione jest od wartości konwojowanego mienia, co zostało szczegółowo określone w przepisach prawnych. ***W skład najbardziej rozbudowanej grupy konwojowej wchodzą****:* dowódca konwoju, konwojent (konwojenci), kierowca, kasjer, osoba transportująca wartości.

Konwój powinien organizować doświadczony pracownik ochrony – szef ochrony lub osoba przez niego wyznaczona.

Do obowiązków organizatora konwoju należą:

– zebranie informacji niezbędnych do zaplanowania konwoju, m.in. rozpoznanie przedmiotu konwoju (rodzaj oraz ilość jednostek obliczeniowych), czasu i miejsca konwoju, sposobu odebrania i przekazania wartości, stopnia zagrożenia działaniami kryminalnymi,

[70] **Tamże,** s. 156 i nast.

– zaplanowanie konwoju – wybór trasy i dokładne jej opracowanie, określenie czasu wyjazdu i powrotu, wyznaczenie składu osobowego z podziałem na funkcje, określenie zadań dla poszczególnych członków, wyznaczenie środków transportu do konwoju (bankowóz, pojazd ubezpieczający), określenie rodzaju i liczby uzbrojenia oraz wyposażenia konwoju oraz środków łączności;
– przeprowadzenie odprawy z członkami konwoju – sprawdzenie posiadania niezbędnych dokumentów, wybiórcze sprawdzenie zasad konwojowania oraz zasad użycia broni palnej, poinformowanie o przedmiocie konwojowanego mienia, sprawdzenie stanu technicznego pojazdów, systemów alarmowych, sprzętu przeciwpożarowego, wyposażenia podręcznych apteczek pierwszej pomocy
– czynności wykonawczo-nadzorcze: sprawdzenie wyznaczonych pojazdów pod względem sprawności technicznej i działania urządzeń alarmowych, sprawdzenie stanu środków ochrony i łączności, przekazanie dowódcy konwoju informacji o trasie i zapoznanie go z obowiązkami związanymi z konwojem, , stałe monitorowanie przebiegu konwoju i reagowanie na informacje o zdarzeniach na trasie konwoju

Struktura grupy konwojowej zależy przede wszystkim od charakteru konwoju, stopnia zagrożenia i wymogów prawnych, a także od wielu innych czynników, np. zaleceń zleceniodawcy.

Do obowiązków dowódcy konwoju w szczególności należy:

– zapoznanie się z zasadami związanymi z organizacją i realizacją konwoju otrzymanymi od organizatora,
– zorganizowanie służby konwojowej zgodnie z zasadami i wytycznymi otrzymanymi od organizatora konwoju, opracowanymi procedurami oraz zasadami określonymi w przepisach,
– przydzielenie indywidualnych zadań do wykonania w trakcie transportu wartości konwojentom oraz pozostałym osobom wchodzącym w skład konwoju, a także wyznaczenie swojego zastępcy,
– ustalanie sposobu i zasad łączności, sygnałów i znaków porozumiewawczych,
– określenie sposobów zachowania poszczególnych członków i współdziałania w różnych sytuacjach nadzwyczajnych,

- kierowanie działaniami ochronnymi związanymi z przebiegiem konwoju,
- czuwanie nad prawidłowym przebiegiem konwoju oraz realizowanie zasad określonych w instrukcji konwojowej,
- podejmowanie decyzji w sytuacjach niecierpiących zwłoki,
- przekazanie konwojowego mienia adresatowi w stanie nienaruszonym zgodnie z otrzymanymi wytycznymi,
- informowania przełożonych o przebiegu czynności konwojowych oraz rozpoczęciu i wykonaniu powierzonego zadania,
- sporządzenie dokumentacji związanej z wykonywaniem zadań.

Do obowiązków konwojenta w szczególności należy:

- ochranianie osób uczestniczących w konwoju oraz transportowanego mienia,
- zachowanie w tajemnicy informacji dotyczących obsługiwanych podmiotów i tras konwojów, wielkości i rodzaju przewożonych wartości, wyposażenia strażników i zabezpieczenia technicznego, taktyki ochrony oraz wszelkich innych wiadomości, których ujawnienie mogłoby mieć wpływ na bezpieczeństwo służby konwojowej i przewożonych wartości,
- ścisłe wykonywanie zadań ochronnych przydzielonych na odprawie, jak i zleconych przez dowódcę konwoju,
- w czasie jazdy prowadzenie obserwacji i meldowanie dowódcy o istotnych spostrzeżeniach,
- wykonywanie poleceń dowódcy konwoju,
- wzajemne ubezpieczanie się z innymi strażnikami konwojentami w czasie wykonywania zadań,
- dbanie o powierzone mienie i utrzymywanie go w pełnej sprawności – broni i amunicji i innego sprzętu będącego na wyposażeniu,
- przejęcie w razie konieczności obowiązków kierowcy i pracownika transportu.

Strażnikom-konwojentom zabrania się:

- oddalania samowolnie z miejsca pełnienia służby,
- kierowania bankowozem,

- przenoszenia wartości pieniężnych,
- kontaktowania się z osobami z zewnątrz po wyznaczeniu do pełnienia służby konwojowej,
- dopuszczania osób nieupoważnionych do konwojowanych wartości albo miejsca załadunku lub rozładunku,
- udzielania osobom postronnym informacji o charakterze konwojowanego mienia,
- przewożenia samochodami wchodzącymi w skład konwoju osób nieupoważnionych,
- przewożenia w bankowozie osób nie wchodzących w skład grupy konwojowej,
- zatrzymywać transport w miejscach i rejonach zagrożonych,
- odkładania lub oddawania broni lub amunicji,
- manipulowania i bawienia się bronią,
- czytania prasy lub książki w trakcie transportu,
- przyjmować poczęstunek i napoje,
- zmieniania bez uzasadnionej przyczyny wyznaczonej trasy konwoju,
- zmieniania samowolnie miejsca wyznaczonego w pojeździe na czas konwoju.

Członkiem grupy konwojowej jest także kierowca, który jest odpowiedzialny za bezpieczne prowadzenie pojazdu, a tym samym bezpieczeństwo mienia i osób w nim się znajdujących. Powinien być specjalistą w zakresie jazdy defensywnej i ofensywnej, znającym zasady wykonywania pojazdem manewrów obronnych w różnych sytuacjach i warunkach.

Kierowca prowadzący pojazd ma następujące obowiązki:

- dbać o doskonały stan techniczny pojazdu i przygotowanie go do konwoju,
- dobrze znać pojazd (prędkość, zwrotność, „zrywność”, słabe punkty),
- zatankować do pełna zbiornika paliwa i uzupełnianie innych płynów eksploatacyjnych,
- dbać o stan wyposażenia pojazdu – dodatkowych urządzeń zabezpieczająco-alarmowych,

- prowadzić pojazd w sposób bezpieczny z optymalną prędkością, dostosowaną do warunków drogowych,
- pozostawić w samochodzie włączony silnik i nie opuszczać samochodu od momentu podjechania do punktu pobrania mienia do chwili jego zdania w miejscu docelowym,
- stosować się do obowiązujących przepisów ruchu drogowego,
- wykonywać polecenia dowódcy konwoju oraz konwojenta kierunkowego,
- zachowywać odpowiednią odległość między pojazdem własnym a poprzedzającym, aby mieć wystarczająco dużo miejsca do wykonania manewrów obronnych na wypadek ataku,
- upewnić się, że okna w pojeździe są zamknięte, drzwi zablokowane przez cały czas przejazdu, a pasy bezpieczeństwa zapięte (kierowcy i przewożonych osób),
- dokładnie znać trasę przejazdu (dotyczy to zwłaszcza terenu miasta), aby w razie konieczności skorzystać z trasy zapasowej, a na wypadek ataku nie skręcać lub nie cofać w „ślepe" ulice,
- włączyć urządzenia alarmowe w wypadku bezpośredniego zagrożenia i jak najszybciej opuścić zagrożoną strefę,
- informować dowódcę o wszystkich zdarzeniach i zachowaniach mających związek z bezpieczeństwem konwoju.

Decyzję o włączeniu do składu konwoju innych osób oprócz strażników-konwojentów i kierowców podejmuje organizator konwoju. Najczęściej do składu konwoju jest delegowany **kasjer (kasjerka)** to najczęściej pracownik zleceniodawcy (właściciela konwojowanego mienia), do którego należy:

- pobranie i zdanie konwojowanego mienia pod względem specyfikacji,
- nadzór nad wartościami w przypadkach rozładunku lub przeładunku w sytuacjach awarii lub pożaru samochodu przewożącego wartości,
- rozładowanie i przekazanie wartości odbiorcy,
- w konwojach pieszych kasjer (skarbnik) przenosi wartości w pojemniku (walizce specjalnej),
- przyjęcie pozycji bezpiecznej w razie zagrożenia,

– podjęcie czynności ewakuacyjnych w razie pożaru,
– stosowanie się do poleceń dowódcy konwoju lub jego zastępcy,
– przeniesienie wartości pieniężne do pojazdu jeżeli w konwoju nie ma pracownika transportu.

2.3.3. Rodzaje zagrożeń podczas transportowania wartości pieniężnych

Podczas transportowania wartości pieniężnych może dojść do sytuacji nadzwyczajnych, czyli zdarzeń, które *mogą wystąpić podczas wykonywania konwoju i wymagają od członków konwoju zastosowania procedur szczególnych*[71].

Do najczęściej występujących sytuacji nadzwyczajnych należą:

– napad na konwój,
– awaria pojazdu konwoju,
– pożar pojazdu,
– zranienie lub nagła choroba uczestnika konwoju,
– wypadek drogowy – kolizja, w którym uczestniczą pojazdy konwoju lub którego są świadkami,
– zatrzymanie konwoju do kontroli przez policję.

Wyodrębnić można **pewne ogólne zasady postępowania w sytuacjach nadzwyczajnych:**

– w przypadkach szczególnych zagrożeń dowódca konwoju podejmuje decyzję i organizuje działania w zależności od sytuacji,
– konwój w drodze nie powinien się zatrzymać – obowiązuje tutaj zasada póki konwój jedzie, póty jest bezpieczny,
– działania ofensywne z użyciem środków przymusu stosować w ostateczności w przypadkach gwałtownego zamachu na życie, zdrowie lub mienie, w taki sposób, aby wynikłe z tych działań szkody były jak najmniejsze,

[71] **Z. Borowicz**, *Ochrona…, op. cit.*, s. 400.

- wszelkie manewry taktyczne zaatakowanego konwoju powinny zmierzać do ominięcia zasadzki, przebicia się i kontynuowania jazdy albo zawrócenia przed zasadzką i wyjazdu na trasę zapasową,
- załodze zaatakowanego konwoju nie wolno podejmować jakąkolwiek walkę z napastnikami, a zadaniem pierwszoplanowym w obronie konwoju jest stworzenie możliwości najszybszego oddalenia się z miejsca zagrożenia,
- w sytuacjach zagrożenia dowódca konwoju wydaje rozkaz włączenia w pojazdach sygnałów alarmowych,
- o każdym stanie zagrożenia konwoju należy niezwłocznie zawiadomić w zależności od zdarzenia Policję, pogotowie ratunkowe, straż pożarną i centrum dozoru,
- pod żadnym pozorem nie należy zmieniać postępowania oraz wytyczonej trasy konwoju, wręcz przeciwnie – należy zachowywać się zgodnie z instrukcją konwojową,
- w czasie postoju kierowca pojazdu powinien być w miarę możliwości w stałej gotowości do odjazdu (silnik samochodu zawsze włączony).

Napad na konwój jest przestępstwem poprzedzonym tzw. rozpoznaniem przestępczym. Sprawcy przygotowując się do przestępstwa obserwują potencjalny obiekt napadu. Przedmiotem rozpoznania najczęściej jest: spodziewana wartość transportowanego mienia, czas i sposób transportu, ilość osób biorących udział w transporcie, trasa przejazdu lub przemarszu, poziom wyszkolenia, stosowane zabezpieczenia techniczne, uzbrojenie i wyposażenie ochrony, stopień profesjonalizmu.

Taktyka działania sprawców napadów na konwoje sprowadza się do ataku w dogodnym miejscu, czasie i okolicznościach, wyeliminowaniu ochrony, zawłaszczeniu mienia i ucieczki z nim. Napad na konwój poprzedzony jest rozpoznaniem przestępczym. Sprawcy przygotowując się do przestępstwa obserwują potencjalny obiekt napadu. Skuteczność ataku napastników ułatwia złe zorganizowanie konwoju i jego słaba ochrona. *Na sukces napastników składa się suma błędów popełnionych w ochronie*[72].

Uzyskane dane powinny zostać zebrane w uporządkowany sposób w dokumencie opisującym trasę tzw. cedule.

---

[72] **W. Stawski** *Konwojowanie* [w:] **J. Karabin i in.**, *Ochrona osób i konwojowanie*, s. 107.

Na podstawie zaistniałych zdarzeń można wyodrębnić najczęściej stosowane przez sprawców metody: atak przy wyjściu z obiektu (początek trasy transportu), atak przed wejściem do obiektu (koniec trasy transportu), atak na trasie przez zajechanie, atak na trasie przez staranowanie, atak na trasie przy pomocy triku (np. metoda na przebierańca – napastnicy przebrani w mundury policyjne dokonują zatrzymania pod pretekstem kontroli drogowej) [73]. Przykłady te, to najbardziej typowe metody działania napastników. Skuteczność ataku napastników ułatwia złe zorganizowanie konwoju i jego słaba ochrona.

W sytuacji **napadu na konwój** włączyć należy alarm dźwiękowy we wszystkich pojazdach biorących udział w transporcie, wykonać manewr wyprzedzania transportu wartości pieniężnych ze strefy zagrożenia wraz z ewentualnie uszkodzonymi samochodami transportującymi wartości, korzystając w razie konieczności z prawa użycia broni palnej, zawiadomić policję i oczekiwać pomocy, stosować się do poleceń policji. W przypadku zablokowania transportu grupa konwojowa prowadzi obronę transportu, korzystając w razie konieczności z prawa do użycia broni palnej, a gdy jest to możliwe podjęcie próby staranowania pojazdu blokującego. Po odparciu napastników konwój można kontynuować wyłącznie za zgodą policjanta kierującego.

Można wyróżnić trzy metody obrony przed atakiem:

- taranowanie
- nawrót
- zakręt typu „J”

Taranowanie polega na zastosowaniu samochodu przewożącego wartości pieniężne do przełamania przeszkody utworzonej przez napastników. W przypadku, gdy droga przed samochodem głównym i ochrony jest zablokowana przez jeden lub więcej pojazdów, a inna metoda ucieczki jest niemożliwa stosuje się taranowanie (metoda ta wymaga dużych zdolności i opanowania kierowcy).

---

[73] **W. Stawski** *Organizacja konwoju* [w:] **D. Kowalski (red.),** *Ochrona osób i mienia. Vademecum*, s. 348.

Technika taranowania przy blokadzie z jednego samochodu jest następująca:

- dojeżdżając do przeszkody zmniejszyć prędkość do 20 km/h,
- zmienić bieg na niższy,
- wybrać żądany punkt uderzenia – środek przedniego lub tylnego koła,
- przyspieszyć i uderzyć w wybrany punkt.
- po uderzeniu, kontynuować przyspieszanie do czasu, aż samochód konwoju znajdzie się poza obszarem niebezpieczeństwa.

Technika taranowania przy blokadzie z dwóch samochodów jest następująca:

- przebieg taranowania jest taki sam, jak przy blokadzie z jednego samochodu z wyjątkiem wyboru punktu uderzenia,
- jeżeli pojazdy blokujące stoją blisko siebie jeden za drugim, uderzenie należy skierować w jedną z zewnętrznych opon lub w sam środek pomiędzy dwoma samochodami,
- jeżeli pojazdy blokujące są oddalone o więcej niż ½ szerokości samochodu konwoju to uderzenie skierować w jedno z dwóch wewnętrznych kół,
- jeżeli pojazdy blokujące ustawione są pod kątem z wierzchołkami skierowanymi w stronę samochodu konwoju, uderzenie wówczas należy skierować w koło zewnętrzne jednego z samochodów[74].

Nawrót – stosowany jest w wypadku, gdy droga przed kolumną samochodową jest zablokowana lub pojazd napastników atakuje (blokuje) z tyłu.
Technika wykonywania manewru jest następująca:

- upewnić się ze pas drogi na lewo i prawo od pojazdu jest wolny
- zdjąć nogę z pedału gazu przy prędkości około 60-80 km/h
- zaciągnąć hamulec ręczny
- przekręcić kierownicę o ¼ w kierunku wolnego pasa po tym jak tylne koła zostały zablokowane i są w poślizgu

---

[74] **Z. Borowicz** *Zasady organizacji konwoju* [w:] **M. Enerlich i in.,** *Ochrona osób i mienia, licencja II stopnia*, s. 538.

– wyprostować kierownicę po zawróceniu samochodu, zwolnić hamulec ręczny i dodając gazu opuścić zagrożony obszar[75].

Zakręt typu „J” (do tyłu o 180 stopni) stosowany jest w wypadku, gdy droga przed kolumną samochodową jest zablokowana, samochód przewożący wartości pieniężne jest atakowany z boku, a obszar za kolumną jest wolny.

Technika wykonywania manewru jest następująca:

– zmniejszyć prędkość, zatrzymać samochód i włączyć bieg wsteczny,
– zwiększyć stopniowo prędkość pojazdu,
– zdjąć nogę z pedału gazu i błyskawicznie skręcić kierownicą na wolny pas,
– wyprostować kierownicę w czasie, gdy samochód skręca i zmienić bieg do jazdy do przodu,
– dodać gazu po całkowitym wykonaniu skrętu i odjechać z zagrożonego obszaru[76].

Stan techniczny wszystkich pojazdów konwoju powinien być sprawdzony przed wyjazdem w trasę. Za ich sprawność odpowiedzialni są kierowcy. Mimo to może się zdarzyć, że **awarii** ulegnie pojazd.

Prozaiczną usterkę np. awarię ogumienia można usunąć na miejscu. Ze względów bezpieczeństwa należy – do czasu usunięcia przyczyny zatrzymania – wystawić posterunki na zewnątrz pojazdu przewożącego konwojowane mienie. Należy pamiętać o zachowaniu warunków bezpieczeństwa wynikających z przepisów ruchu drogowego m.in. włączenie świateł awaryjnych, wystawienie trójkąta ostrzegawczego.

Problemem jest sytuacja, gdy awarii nie można usunąć na miejscu. W takiej sytuacji dowódca konwoju powinien rozważyć różne sytuacje: nawiązanie łączności ze swoją centralą i żądanie podstawienia samochodu zapasowego, wezwanie pomocy drogowej, która usuwa usterkę na miejscu, w sytuacji dwóch lub więcej pojazdów – przeorganizowanie ochrony – gdy uszkodzony jest pojazd przewożący konwojowane mienie dowódca ochrony zarządza przeniesienie chronionych wartości do sprawnego pojazdu

---

75 **Tamże**, s. 539.
76 **Tamże**.

i kontynuowanie konwoju sprawnym pojazdem pozostawiając uszkodzony samochód pod opieką kierowcy[77].

W sytuacji konieczności zatrzymania pojazdu przewożący wartości pieniężne powinien zostać zatrzymany w miejscu oddalonym co najmniej o 50 m od miejsca zaistnienia czynnika wymuszającego zatrzymanie. Grupa konwojowa natychmiast wysiada z pojazdów i zajmuje posterunki ochronne na zewnątrz (nie dotyczy załogi bankowozu).

Przed wyjazdem na trasę konwoju jego uczestnicy powinni zgłosić organizatorowi konwoju wszelkiego rodzaju niedomagania i niedyspozycje. Takie osoby trzeba zastąpić sprawnymi pracownikami ochrony. Może się jednak zdarzyć że na trasie konwoju zajdzie konieczność udzielenia pomocy przedlekarskiej, a tę czynność powinien wykonać dowódca konwoju. W sytuacji konieczności hospitalizowania członka konwoju następuje potrzeba przekazania jego obowiązków innemu uczestnikowi konwoju (dowódcy konwoju – konwojentowi, konwojenta – innemu konwojentowi, kasjera – dowódcy konwoju, kierowcy konwoju-konwojentowi).

Kierowcy samochodów uczestniczących w konwoju są zobowiązani do przestrzegania przepisów wynikających z prawa o ruchu drogowym. Powinni więc prowadzić samochód z prędkością maksymalną, wynikająca z zakazów obowiązujących na danym odcinku drogi, ale z uwzględnieniem warunków ruchu, aktualnie panujących warunków atmosferycznych i innych, mogących mieć znaczenie dla bezpieczeństwa transportu. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, w której dojdzie do kolizji drogowej lub wypadku drogowego.

W związku z konwojem może dojść do **kolizji drogowej**. Jest to takie zdarzenie (uszkodzenie pojazdów, bez ofiar w ludziach), które nie wymaga interwencji policji. Podstawową zasadą postępowania w takiej sytuacji jest odprowadzenie pojazdów konwoju na pewną (bezpieczną) odległość od miejsca kolizji. Pozostawienie pojazdów w miejscu kolizji może pociągnąć za sobą spowodowanie zagrożenia w ruchu oraz pozostanie w sytuacji z punktu widzenia sprawowania ochrony przewożonego ładunku. Gdy wina któregoś z uczestników kolizji jest oczywista, winny powinien przekazać drugiemu uczestnikowi kolizji stosowne oświadczenie na piśmie,

[77] **Tamże**, s. 139.

zawierające m.in. oznaczenie ubezpieczyciela i numer polisy. . Jeżeli nie da się ustalić winnego kolizji, należy wezwać policję. Wszelkiego rodzaju formalności załatwia w imieniu kierowcy dowódca konwoju. W związku z kolizją mogą mieć zastosowanie zalecenia z części poświęconej awarii pojazdu konwoju[78].

W sytuacji **wypadku, w którym uczestniczą pojazdy konwoju** obowiązują zasady postępowania podobne do opisywanych przy awarii pojazdu czy choroby członka konwoju. Na dowódcy konwoju będzie dodatkowo spoczywał obowiązek udzielenia pomocy przedlekarskiej osobom rannym oraz wezwania pogotowia ratunkowego i policji. Konwój pozostaje na miejscu wypadku do czasu uzyskania zgody na odjazd od policjanta kierującego czynnościami na miejscu wypadku.

W sytuacji, gdy **uczestnicy konwoju są świadkami wypadku**, a ofiarom jest już udzielana pomoc należy ominąć miejsce wypadku z zachowaniem szczególnej ostrożności, aby nie narazić na dodatkowe niebezpieczeństwo poszkodowanych wypadku oraz osób udzielających im pomocy. Gdy ofiarom nie jest udzielana pomoc i nie ma w pobliżu osoby mogącej udzielić takiej pomocy możliwe są dwa rozwiązania: nie zatrzymywać się i powiadomić pogotowie ratunkowe, i policję, podając dokładne miejsce wypadku, lub zatrzymać się i udzielić pomocy przedlekarskiej, zachowując jednocześnie środki ostrożności związane z ochroną transportu.

Z wyborem właściwego wariantu mogą wiązać się dylematy dowódcy konwoju, dotyczące zwłaszcza: wątpliwości, co do tego, czy zastana sytuacja może być symulowana w celu zatrzymania konwoju z zamiarem dokonania rozboju, odpowiedzialności pracowniczej za konwojowane mienie, narażenia się na odpowiedzialność karna za nieudzielenie pomocy ofiarom wypadku (art. 162 kk), moralnego obowiązku udzielenia pomocy człowiekowi zagrożonemu utratą życia lub zdrowia.

---

[78] **W. Stawski**, Konwojowanie [w:] **J. Karabin i in.** [w:] Ochrona osób i konwojowanie, s. 142

2.3.4. Prowadzenie dokumentacji związanej z konwojowanym transportem wartości pieniężnych

Obowiązujące przepisy prawne nie określają bliżej zasad dokumentowania czynności związanych z konwojowaniem wartości pieniężnych. W związku z tym można spotkać się z różnorodnością dokumentów co do ilości, zakresu, rodzaju i sposobu prowadzenia. Wśród dokumentacji konwojowej wyróżnić można dwa jej rodzaje: dokumentację przygotowującą (związaną z organizacją konwoju) oraz realizacyjną (dotyczącą realizacji konwoju).

Podstawowymi dokumentami związanymi z konwojem są: umowa o świadczenie usług konwojowych, instrukcja konwoju, plan konwoju i książka konwoju.

Umowa o świadczenie usług konwojowych to umowa cywilnoprawna będąca w istocie umową zleceniem, zawarta między dwiema stronami zleceniodawcą a zleceniobiorcą, określająca warunki transportowania wartości pieniężnych przez koncesjonowane podmioty. Przepis art. 19 ust. 1 pkt 4 u.o.o.m. wprowadził obowiązek zachowania pisemnej formy umów przy prowadzeniu działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, w tym także usług konwojowych. W umowie tej najczęściej określa się:

- datę zawarcia umowy,
- dane zleceniodawcy i zleceniobiorcy,
- zakres usługi oraz czas jej wykonania,
- obowiązki zleceniobiorcy i zleceniodawcy,
- czas trwania umowy i warunki wypowiedzenia,
- warunki płatności za usługę,
- zasady zmiany umowy i rozstrzygania sporów,
- postanowienia końcowe.

Świadczenie usług konwojowych na podstawie umowy cywilnoprawnej odnotowuje się w **księdze realizacji umów**, która powinna zawierać w szczególności:

- numer umowy o świadczenie usług konwojowych,
- datę rozpoczęcia i zakończenia usługi konwojowej,

- formę wykonywanej usługi (konwojowanie wartości pieniężnych),
- imiona i nazwiska konwojentów wykonujących usługę oraz nadzorujących ich pracowników ochrony,
- rodzaj i liczbę broni oraz środków przymusu bezpośredniego przydzielonych konwojentom do wykonywania usługi konwojowej. (§ 3 ust. 3 rozporz. w sprawie dokumentowania działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia[79])

Podstawowy dokument, w którym skonkretyzowano zasady ogólne i taktyczne w zakresie konwojowania jest i**nstrukcja konwojowania.** Szczegółowo określa ona sposób realizacji konkretnego konwoju uwzględniając jego specyficzne uwarunkowania. Zawiera ona w szczególności:

- ogólne warunki wykonywania konwoju,
- obowiązki organizatora konwoju,
- obowiązki dowódcy konwoju,
- obowiązki konwojentów,
- obowiązki innych osób wchodzących w skład konwoju,
- skład i wyposażenie konwoju w związku z charakterem konwojowanego mienia,
- algorytmy określające postępowanie członków konwoju w sytuacjach zagrożenia,
- określenie systemu łączności,
- sposób dokumentowania czynności[80].

Nie sposób jednak sporządzić jednej uniwersalnej wzorcowej instrukcji konwojowej. W zależności od potrzeb w tym zakresie jednostek instrukcje mogą mieć różne formy i regulować inne aspekty.

---

[79] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie dokumentowania działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia (Dz. U. 2013 r. poz. 1739 ze zm.).

[80] **W. Stawski**, Konwojowanie [w:] **J. Karabin i in.** [w:] Ochrona osób i konwojowanie, s. 154.

Szczegółowe informacje dotyczące wykonywanych konwojów zawiera **książka konwojów,** w której wpisuje się kolejno wykonywane konwoje. Zawiera ona:

- datę, godzinę i miejsce rozpoczęcia i zakończenia transportu;
- imiona i nazwiska pracowników ochrony;
- imię i nazwisko kierowcy;
- imię i nazwisko osoby transportującej;
- określenie uzbrojenia i wyposażenia osób uczestniczących w konwoju;
- rodzaj użytego pojemnika specjalistycznego;
- określenie środków transportu z uwzględnieniem rodzaju użytego bankowozu, pojazdu ubezpieczającego, numerów rejestracyjnych tych pojazdów;
- określenie środków łączności;
- datę i godzinę czynności dokonanej w ramach nadzoru sprawowanego przez pracowników uprawnionych do nadzoru. (§ 3 ust. 5 cyt. rozporz.)

Szczególne znaczenie, z uwagi na bezpieczeństwo mienia, a przede wszystkim życie i zdrowie osób ochraniających to mienie ma planowanie działań konwojowych. **Plan konwoju** opracowywany jest przez organizatora konwoju na podstawie pisemnego polecenia kierownika jednostki organizacyjnej (wso) lub na podstawie wcześniej zawartej umowy cywilnoprawnej i wydanego na podstawie tej umowy „polecenia wykonania konwoju" (koncesjonowani przedsiębiorcy). Plan konwoju jest dokumentem, który opracowuje się dla danego konwoju na etapie jego organizacji. Powinien zawierać takie elementy jak:

- nazwę podmiotu zlecającej wykonanie konwoju,
- numer i datę zlecenia[81],
- imię i nazwisko dowódcy konwoju oraz konwojentów
- rodzaj konwojowanego mienia,
- datę i godzinę rozpoczęcia konwoju,

[81] **Z. Borowicz,** *Zasady* …, op. cit, [w:] **M. Enerlich, J. Wojtal, M. Milewicz,** *Ochrona osób i mienia. Licencja II stopnia*, Toruń 2000, s. 550.

- rodzaj konwojowanego mienia – wartość konwojowanego mienia w jednostkach obliczeniowych,
- użyte środki transportu (ilość i typ bankowozu, samochód ubezpieczający) uzbrojenie i wyposażenie konwojentów (rodzaj i ilość broni palnej niezbędnej do ochrony transportu -ilość amunicji dla konwojentów Środki przymusu bezpośredniego wydane konwojentom)
- minimalna liczba konwojentów,
- zadania konwojentów,
- informacje o miejscu, warunkach i sposobie pobrania i przekazania wartości,
- trasa konwoju (a w tym: trasa główna konwoju i trasy zapasowe, – miejsca postoju (konwoje na dłuższych trasach), czas przejazdu trasy – całkowity i poszczególnych etapów, odległość, natężenie ruchu, ograniczenia prędkości, rodzaj nawierzchni , typ drogi – jednostki policji znajdujące się na trasie konwoju,
- środki łączności (rodzaj, ilość).

Podstawą wykonywania usług konwojowych jest Umowa o świadczenie usług konwojowych, bezpośrednim zaś dokumentem, powodującym przystąpienie do realizacji konkretnego konwoju jest najczęściej **polecenie konwoju** przekazywane przez zleceniodawcę. Z sytuacją taką mamy do czynienia wówczas, gdy umowa ma charakter długoterminowy i w jej ramach jest realizowanych wiele konwojów. Gdy umowa dotyczy tylko jednego konwoju to dane zawarte w poleceniu konwoju są ujęte w samej umowie. W poleceniu konwoju powinny być następujące informacje:

- ilość wartości pieniężnych (wyrażona w jednostkach obliczeniowych)
- rodzaj wartości pieniężnych (np. krajowe i zagraniczne znaki pieniężne, czeki, weksle, złoto, srebro, platyna),
- czas, miejsce i sposób pobrania i zdania wartości
- osoby odpowiedzialne z ramienia zleceniodawcy za pobranie i przekazanie wartości
- dane i podpis osoby upoważnionej do wystawienia polecenia.

Protokół konwoju zawiera sprawozdanie z przebiegu konwoju. Ponadto zleceniodawca powinien potwierdzić wykonywanie określonego zlecenia i przyjęcie wartości w stanie nienaruszonym w miejscu docelowym

Planując konwój należy opracować sposób niejawnego porozumiewania się członków konwoju za pomocą środków łączności . Kod, którym posługiwać się będą uczestnicy konwoju powinien zapewniać możliwość przekazywania niezbędnych informacji oraz poufność korespondencji. Dlatego też kod musi być dość często zmieniany. Konwojentów prowadzących korespondencję radiową należy wyposażyć w **tabelę kodów**[82].

[82] **J. Wojtal, M. Milewicz**, *Ochrona fizyczna osób i mienia. II stopień licencji oraz ochrona imprez masowych*, s. 386.

ROZDZIAŁ 3

ZASADY UDZIELANIA POMOCY PRZEDLEKARSKIEJ

3.1. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku zranień, krwawień tętniczych i żylnych

Rana to naruszenie ciągłości skóry, ale często także głębszych narządów czy tkanek w wyniku urazu mechanicznego. Rany powstają wskutek działania różnych czynników zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Ranami nazywamy różnego rodzaju uszkodzenia skóry, czy błony śluzowej (rany otwarte) bądź obrażenia tkanek podskórnych bez naruszenia ciągłości skóry (rany zamknięte).

Rodzaje ran:

- **rana cięta** – jest to nacięcie ostrym przedmiotem, np.: nożem, kawałkiem blachy, sięgające w głąb ciała. Nacięcie przechodzi często prosto przez naczynia krwionośne, przez co krwawienie może być bardzo obfite. Rana cięta może powodować uszkodzenia ścięgien, nerwów, a przy ranach tułowia urazy ważnych narządów oraz krwotoki wewnętrzne,
- **rana szarpana** – spowodowana jest najczęściej poprzez urazy tępe lub siły rozdzierające. Rany te mogą krwawić mniej obficie niż rany cięte, ale zachodzi prawdopodobieństwo większego uszkodzenia tkanek, a także większe ryzyko zakażenia bakteryjnego,
- **rana kłuta** – powstaje w wyniku kontaktu z ostrym, cienkim i długim przedmiotem. Mimo małego otworu rana ciągnie się w głąb ciała co może powodować uszkodzenia narządów głębiej położonych,

a jednocześnie tą drogą do organizmu mogą przedostawać się bakterie i zabrudzenia, a zatem ryzyko infekcji ran kłutych jest wysokie,

- **otarcia** – to zazwyczaj rana powierzchowna powstająca na skutek zdarcia zewnętrznych warstw naskórka. W wyniku zanieczyszczenia rany może dojść do infekcji,
- **rana tłuczona** – powstaje na skutek uderzenia tępym narzędziem co prowadzi do pęknięcia naczyń włosowatych pod skórą i powoduje krwotok do tkanek. W wyniku procesu powstaje siniak,
- **rany postrzałowe** – powstają w wyniku działania pocisku lub kuli, które po zetknięciu się z ciałem pozostają w nim (rana wlotowa – zazwyczaj mała) lub przelatują na wylot (rana wylotowa – najczęściej duża i poszarpana). Wlatujące w ciało przedmioty zasysają włókna odzieży i zarazki z powietrza.

Krwotok to szybki i obfity wylew krwi z uszkodzonego naczynia krwionośnego. Wypływanie krwi wolne i skąpe nazywamy z kolei krwawieniem.

Krwotoki ze względu na drogi wypływu krwi dzielimy na:

- **zewnętrzne** – gdy krew wypływa na zewnątrz ciała,
- **wewnętrzne** – gdy krew dostaje się do jam ciała.

Krwotoki ze względu na rodzaj uszkodzonego naczynia można podzielić na:

- **tętnicze** – charakteryzują się silnym pulsującym wypływem krwi, trudnym do zatamowania, może dojść do wstrząsu, a nawet zgonu, kolor krwi jest jasnoczerwony,
- **żylne** – krew wypływa ze stałą prędkością, wypływ krwi nie jest dynamiczny, ale przy uszkodzeniu dużej żyły również może dojść do **wstrząsu** i zgonu. Kolor krwi jest ciemnoczerwony,
- włośniczkowe – przy powierzchownych uszkodzeniach skóry, krew przesiąka przez skórę, wypływ krwi jest znacznie wolniejszy niż przy krwotoku tętniczym czy żylnym.

Pamiętaj!, że na miejscu zdarzenia możemy pomóc jedynie w opanowaniu krwotoku zewnętrznego.

Udzielając pomocy przy krwotoku:

- zabezpiecz się przed kontaktem z krwią zakładając rękawiczki, oraz w miarę możliwości okulary ochronne,
- zabezpiecz poszkodowanego przed upadkiem sadzając lub kładąc go,
- zdejmij lub rozetnij poszkodowanemu odzież, odsłaniając miejsce rany,
- dokonaj oceny rany celem ustalenia dalszego postępowania.

W przypadku:

Krwotoku z ran kończyn:

- zabezpiecz ranę poprzez naciśnięcie bezpośrednio rany przez sterylny opatrunek, następnie unieś zranioną kończynę ponad poziom serca, a następnie zabezpiecz opatrunek bandażem na tyle mocno aby utrzymywał nacisk na ranę, ale nie utrudniał krążenia.

Krwotoku z ran głowy:

- uciśnij miejsce krwawienia, a następnie załóż opatrunek uciskający.

  Krwotoku z uszu lub nosa po poważnym urazie – pamiętaj, że krwotok z uszu lub nosa u osoby po wypadku sugeruje poważny uraz, krwotok zazwyczaj nie jest intensywny, **nie tamujemy takiego krwotoku**, możemy osłonić ranę, ale bez powodowania ucisku.

Rys. 8. Zabezpieczenie krwotoku z ran kończyn

***Źródło**: https://zpe.gov.pl/a/pierwsza-pomoc-w-przypadku-krwotoku/DVDztwv2I*

Krwotoku z nosa bez urazu lub po uderzeniu w nos:

– pochyl głowę do przodu, zaciśnij miękkie części nosa na około 10 min. Jeśli w ciągu 10 min. krwawienie nie ustanie, zaciskaj przez kolejne 10 min. (jeśli krwawienie nie ustanie po 20 min. należy udać się do lekarza).

Rys. 9. Zabezpieczenie krwotoku z nosa

***Źródło**: https://edb42.blogspot.com/p/krwotok-z-nosa.html*

Krwawienia z ran tułowia:

– uciśnij miejsce krwawienia, następnie przyłóż do rany jałową gazę, jeżeli dojdzie do wydostania się narządów wewnętrznych na zewnątrz tzw. wytrzewienie, to osłoń je wilgotną gazą i bezwzględnie nie wkładaj ich z powrotem do jamy brzusznej.

Amputacji:

– uciskaj okolice krwawiącego miejsca podnosząc zranioną część ciała powyżej serca, połóż sterylny opatrunek na ranę, a następnie użyj bandaża. Wezwij zespół ratownictwa medycznego. Amputacja jest przypadkiem, w którym możesz zastosować opaskę uciskową. Nie podawaj poszkodowanemu jedzenia ani picia. W miarę możliwości zabezpiecz amputowaną część ciała owijając ją w folię spożywczą lub plastikową torbę, a następnie opakuj w gazę lub miękką tkaninę i włóż do pojemnika z lodem.

3.2. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku złamania kości

Złamanie to przerwanie ciągłości tkanki kostnej. Do złamania kości potrzebna jest znaczna siła, wyłączając kości wykazujące patologie, choroby lub jeśli kość jest stara.

Złamania dzielimy na:

- **złamanie otwarte**, gdzie kość przebija powierzchnię skóry, u poszkodowanego może wystąpić krwotok i wstrząs, zachodzi wówczas ryzyko zakażenia[83],
- oraz **złamanie zamknięte**, gdzie skóra jest nienaruszona.

Bez wykonania prześwietlenia, np. stopy, nie można zazwyczaj określić czy dany uraz jest złamaniem, stłuczeniem, zwichnięciem czy skręceniem. W związku z tym każdy ww. uraz kończyny traktujemy i opatrujemy jak złamanie.

Statystyki wskazują, że złamaniu ulegają najczęściej kości długie, takie jak kość piszczelowa, strzałkowa, promieniowa, łokciowa, ramienna czy udowa[84].

Objawy złamania:

a) ból, który towarzyszy większości złamań i jest spowodowany przez nacisk końców złamanej kości na zakończenia nerwowe,
b) zniekształcenie części ciała,
c) obrzęk okolicy urazu,
d) lęk poszkodowanego przed dotknięciem miejsca urazu,
e) podskórny wylew krwi,
f) brak czucia lub uczucie mrowienia poniżej miejsca złamania, co wskazuje na uszkodzenie nerwu lub ograniczenie krążenia krwi.

---

83 **M. Austin (red.)** *Podręcznik pierwszej pomocy*, Warszawa 2014.

84 **A. Górka., Ł. Migiel, M. Mikiewicz., P. Gancarczyk, A. Ubych**,. *Pierwsza pomoc w górach*, Gliwice 2023,

Postępowanie przy złamaniach:

- zdejmij ze złamanej części ciała pierścionki, bransoletki, zegarki, itp.,
- załóż opatrunek jałowy, jeśli nastąpiło złamanie otwarte, na ranę,
- jeśli z rany wystaje kość, obłóż ją jałowym opatrunkiem bez wciskania jej w ranę,
- nie podawaj poszkodowanemu jedzenia ani picia,
- unieruchom złamanie wykorzystując szyny, chusty trójkątne, twarde i proste przedmioty, bandaż elastyczny,
- w przypadku złamania kości unieruchamia się dwa stawy sąsiadujące z miejscem złamania,
- w przypadku uszkodzenia kości w obrębie stawu unieruchamia się kości wchodzące w skład tego stawu,
- jeśli jest to złamanie, np. ręki przetransportuj poszkodowanego do placówki medycznej, jeśli np. nogi czy biodra, wezwij zespół ratownictwa medycznego dzwoniąc na numer alarmowy 112.

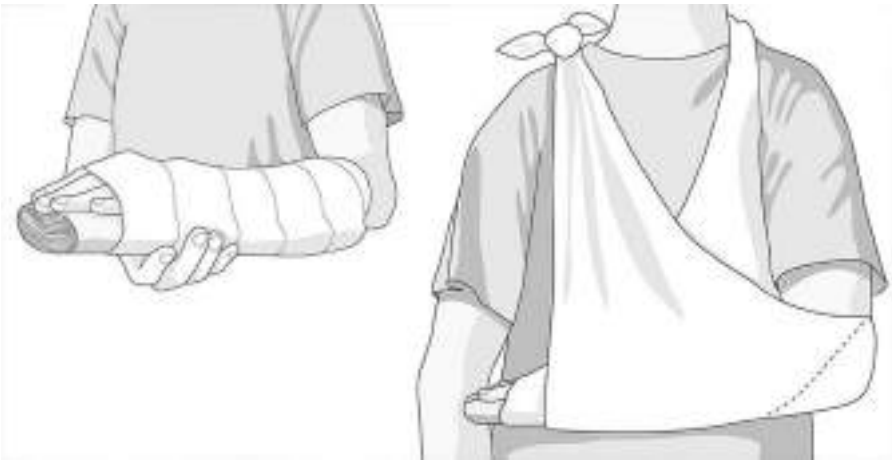

Rys. 10. Zabezpieczenie złamania, zwichnięcia, skręcenia

Źródło: *https://herotrucker.eu/pierwsza-pomoc-zlamanie-zwichniecie-skrecenie/*

3.3. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku oparzeń

Oparzenie powstaje na skutek działania na skórę ciepła, środka chemicznego lub porażenia prądem elektrycznym. Jego nasilenie i rozległość zależy od temperatury, rodzaju środka, natężenia prądu oraz czasu.

Ciężkość oparzenia zależy od:

- stopnia oparzenia,
- umiejscowienia,
- wielkości powierzchni oparzonej.

Wyróżniamy 4 stopnie oparzeń:

- **I°** – jest to oparzenie powierzchowne, na skórze pojawia się zaczerwienienie, któremu towarzyszy piekący ból,
- **II°** – obejmuje pośrednią grubość skóry – w miejscu oparzenia pojawiają się pęcherzyki wypełnione płynem surowiczym oraz silny ból,
- **III°** – oparzenie obejmujące pełną grubość skóry wraz z naczyniami krwionośnymi, nerwami skórnymi i podskórną tkanką, skóra staje się twarda, biała (woskowa), sucha i nie towarzyszy temu ból ze względu na uszkodzenie nerwów skórnych,
- **IV°** – oparzenie obejmujące głębsze struktury – mięśnie, ścięgna i kości. Występuje rozległa martwica, możliwe jest też zwęglenie.

Rys. 11. Stopnie oparzenia

***Źródło**: https://www.poradnikbabci.pl/zdrowie/domowe-sposoby-na-oparzenia/*

Postępowanie przy oparzeniach:

- upewnij się, że wokół jest bezpiecznie,
- przerwij kontakt z czynnikami parzącymi,
- zdejmij ubranie w miejscu oparzenia, ale jeżeli ubranie przywiera do rany to pozostaw je,
- schładzaj oparzone miejsce wodą,
- nie stosuj lodowatej wody ani lodu – ochładzaj przez kilkanaście minut,
- w przypadku, gdy oparzenie obejmuje małą powierzchnię ciała zabezpiecz oparzone miejsce czystym i suchym opatrunkiem,
- przy oparzeniach dużych powierzchni ciała zabezpiecz oparzoną powierzchnię czystymi prześcieradłami, serwetami czy rozwiniętymi płatami gazy,
- jeśli oparzenie jest rozległe, utrzymuj temperaturę ciała, zabezpiecz poszkodowanego przed wychłodzeniem,
- należy unikać przebijania/przekłuwania pęcherzy,
- nie nakładaj na oparzone miejsca żadnych kremów ani maści,
- nie przykładaj waty ani innych mechatych materiałów do miejsca oparzenia,
- zapewnij poszkodowanemu możliwie szybką opiekę lekarską jeśli jest wskazana.

Jak ocenić powierzchnię oparzenia?

Powierzchnia dłoni osoby poszkodowanej to ok 1% powierzchni jej ciała. Stosując tę miarę, możesz oszacować powierzchnię, jaka uległa uszkodzeniu[85].

[85] **Tamże**.

3.4. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku porażenia przedmiotem przeznaczonym do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej

Po użyciu przedmiotu przeznaczonego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej należy ocenić stopień zaburzeń i ewentualnych uszkodzeń ciała.

Objawy mogące wystąpić, podczas działania urządzenia elektrycznego na część czuciową i motoryczną systemu nerwowego:

- upadek spowodowany porażeniem,
- usztywnienie ciała,
- krzyk,
- mimowolne, niekontrolowane skurcze mięśni.

Poza tym osoba może:

- odczuwać zawroty głowy,
- doznać braku pamięci bólu,
- czuć się oszołomiona,
- odczuwać mrowienie,
- chwilowo doświadczyć dezorientacji.

Uwaga! Jeżeli osoba porażona przedmiotem przeznaczonym do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej doznała mechanicznych obrażeń ciała podczas upadku, omdlenia, zatrzymania oddychania, zaburzenia rytmu serca, zatrzymania krążenia należy przerwać działanie urządzenia i przejść do kontroli czynności życiowych, a w razie ich braku rozpocząć resuscytację krążeniowo-oddechową oraz wezwać kwalifikowaną pomoc medyczną.

Wbicie sond w szczególnie wrażliwe na uraz miejsca lub kość wymaga pomocy lekarskiej w ich usunięciu, często przy wykorzystaniu specjalistycznego sprzętu.

3.5. Zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w przypadku omdleń

Omdlenie to stan krótkotrwałej utraty przytomności, która powodowana jest zaburzeniem dopływu krwi do mózgu, w wyniku czego jest on niedotleniony i niedożywiony. Czasem omdlenie może wynikać z nadmiernego spowolnienia akcji serca.

Najczęstsze przyczyny omdlenia to:

- przebywanie w słabo wentylowanych pomieszczeniach,
- bardzo silny ból,
- strach lub stres,
- nadmierny wysiłek,
- długie utrzymywanie pozycji stojącej.

Objawy, które mogą poprzedzać omdlenie to:

- zimny pot,
- osłabienie,
- blada skóra,
- szum w uszach,
- mroczki przed oczami.

Postępowanie:

- wyprowadź osobę omdlałą na świeże powietrze (jeśli pozostajesz w pomieszczeniu, poproś o otwarcie okna, gapiów by nie tłoczyli się wkoło), klęknij, unieś jej nogi i oprzyj je na swoim barku, lub na np. krześle, co poprawi dopływ krwi do mózgu,
- do chwili odzyskania przytomności sprawdzaj podstawowe czynności życiowe,
- jeśli poszkodowany nie odzyska przytomności w przeciągu kilku minut zadzwoń na numer alarmowy 112, a osobę ułóż w pozycji bezpiecznej, do czasu przybycia pomocy lub powrotu świadomości,
- jeśli osobą poszkodowaną jest kobieta w zaawansowanej ciąży, ułóż ją na lewym boku, dzięki temu macica nie będzie uciskała naczyń krwionośnych, którymi krew wraca do serca.

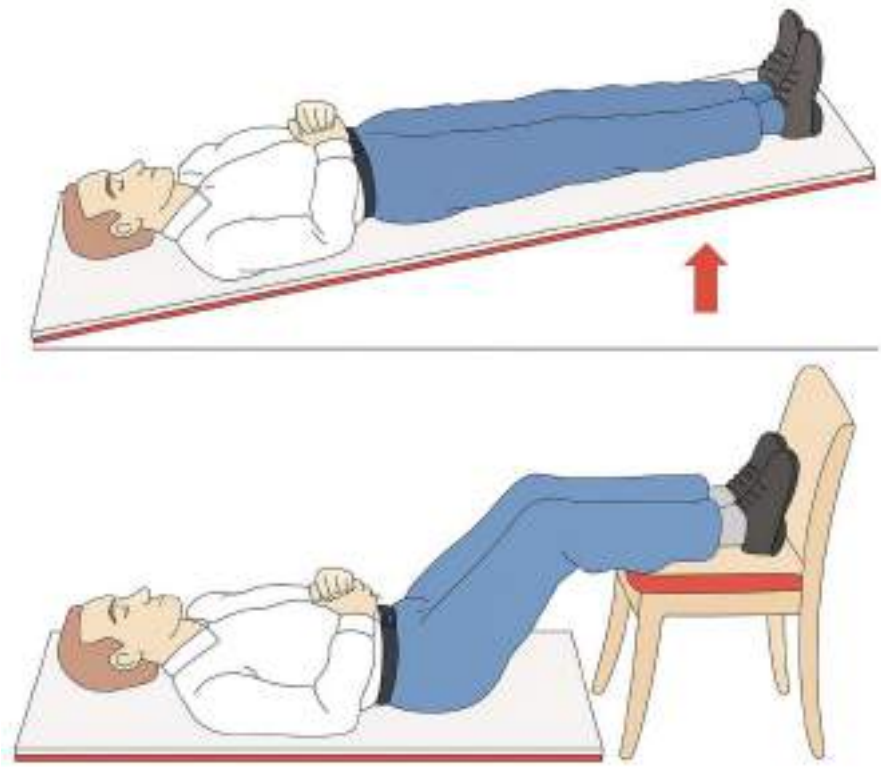

Rys. 12. Ułożenie w przypadku utraty przytomności.
Źródło: *https://oliveirarose.blogspot.com/2015/11/desmaio-sincop-e-reflexo-vagal-o.html*

3.6. Praktyczne opatrywanie ran postrzałowych

Rany postrzałowe powstają w wyniku działania nie tylko kuli czy pocisku, ale i też pierwotnego lub wtórnego fragmentu ładunku wybuchowego. Charakteryzują się różnorodnymi wzorami uszkodzeń w zależności od kalibru i prędkości pocisku, kąta trafienia czy odległości. Często posiadają nieregularne krawędzie. Pociski mogą spowodować duże uszkodzenia tkanek, narządów wewnętrznych i kości, co sprawia, że ten rodzaj ran może być bardzo niebezpieczny.

Rana postrzałowa – oprócz widocznych ran (wlotowa, wylotowa, ta druga jest większa) rannemu zagraża krwotok, wstrząs, uszkodzenie narządów wewnętrznych, kości. Przyjmuje się, że rana jest pierwotnie zakażona.

– udzielanie pierwszej pomocy rozpocznij od wezwania pomocy medycznej a następnie sprawdzenia podstawowych czynności życiowych poszkodowanego,
– jeśli czas na to pozwala, znajdź ranę postrzałową i w przypadku, gdy krwawi zatamuj krwawienie,
– ranę opatruj według obowiązujących zasad, w miarę możliwości używając do tego dedykowanych opatrunków np. opatrunku typu W, opatrunku typu izraelskiego.

Rys. 13. Opatrunek typu izraelskiego

Źródło: *https://sklep.centrumratownictwa.com/pl/p/Opatrunek-typu-izraelskiego-multi-bandage-typ-T3/122#galleryName=productGallery2,imageNumber=9*

Rana postrzałowa klatki piersiowej – w jej wyniku najczęściej dochodzi do powstania odmy, powietrze dostaje się przez ranę do jamy opłucnej, utrudniając pracę płuca. Uciskamy miejsce rany, a następnie stosujemy opatrunek wentylowany, okluzyjny. W celu umożliwienia odpływu płynów na zewnątrz uszkodzoną część klatki piersiowej umieszczamy niżej niż zdrową.

Rys. 14. Opatrunek wentylowany

Źródło*: https://www.sklepratownika.pl/opatrunki-na-rany-klatki-piersiowej.html*

Rana kończyny – zakładamy opatrunek uciskowy, unosimy kończynę do góry, jeśli posiadasz opaskę zaciskową załóż ją około 5 cm powyżej rany.

Rys. 15. Staza taktyczna typu CAT

***Źródło**: https://militaria.pl/p/staza-taktyczna-opaska-uciskowa-cat-gen-7-black-248875*

Rana jamy brzusznej – nie należy upychać wytrzewionych jelit do jamy brzusznej, okrywamy je jałowym opatrunkiem z wilgotnej gazy. W celu rozluźnienia powłoki jamy brzusznej nogi poszkodowanego możemy zgiąć w stawach kolanowych.

3.7. Wykonywanie sztucznego oddychania i pośredniego masażu serca

Resuscytacja – to czynności ratownicze mające na celu zatrzymanie lub odwrócenie procesu umierania poprzez zewnętrzny masaż serca i sztuczne oddychanie. Resuscytacja może doprowadzić do przywrócenia oddechu oraz akcji serca.

Postępowanie:

- zadbaj o bezpieczeństwo własne, zabezpiecz miejsce zdarzenia,
- podejdź do poszkodowanego,
- oceń stan świadomości łagodnie potrząsając poszkodowanego za ramiona, zapytaj co się stało, czy możesz w czymś pomóc. Jeśli osoba reaguje, ale jest nieprzytomna ułóż ją w pozycji bocznej ustalonej, regularnie sprawdzaj oddech, co około dwie minuty. Jeśli pomoc nie nadchodzi, po około 30 minutach przełóż poszkodowanego na drugi bok.

Rys. 16. Pozycja boczna ustalona

***Źródło**: https://gimosiecka.blogspot.com/2012/11/pozycja-boczna-ustalona.html*

Jeśli osoba nie reaguje przejdź do kolejnego kroku tj.:

- odwróć ratowanego na plecy na twarde i równe podłoże,
- udrożnij drogi oddechowe kładąc jedną dłoń na czole i delikatnie odchyl głowę do tyłu, jednocześnie kładąc palce drugiej ręki na podbródku poszkodowanego unieś brodę,
- przez 10 sekund sprawdzaj oddech przykładając policzek do ust poszkodowanego w taki sposób, abyś mógł jednocześnie wyczuć i usłyszeć oddech oraz zaobserwować czy klatka piersiowa się unosi,
- wezwij zespół ratownictwa medycznego dzwoniąc na numer alarmowy 112 lub 999,
- rozpocznij pośredni masaż serca klękając obok poszkodowanego, usuń odzież z klatki piersiowej, ułóż splecione dłonie na środku klatki piersiowej, wyprostuj ręce w łokciach, wykonuj uciśnięcia klatki piersiowej na głębokość około 5 cm i z częstotliwością od 100 do 120 uciśnięć na minutę,
- po trzydziestu uciśnięciach klatki piersiowej przejdź do dwóch wdechów ratowniczych poprzez odchylenie głowy, zaciśnięcie nosa poszkodowanego kciukiem i palcem wskazującym, po nabraniu powietrza

obejmij swoimi ustami usta poszkodowanego i wdmuchuj powietrze przez około 1 sekundę, obserwuj czy uniosła się klatka piersiowa,

– kontynuuj uciskanie klatki piersiowej i oddechy ratownicze w stosunku 30:2.

Rys. 17. Resuscytacja krążeniowo-oddechowa

***Źródło**: https://estacaoeiras.org/en/first-aid/*

Ze względów higienicznych należy użyć maseczki do sztucznego oddychania. Jeśli nie chcesz lub nie możesz wykonać oddechów ratowniczych, ogranicz się do masażu serca.

Przerwij resuscytację krążeniowo – oddechową, gdy poszkodowany zacznie reagować (zacznie mówić, poruszy się, otworzy oczy, zacznie prawidłowo oddychać, kaszleć), przybędą służby ratunkowe, opadniesz z sił lub pojawi się czynnik zagrażający twojemu zdrowiu lub życiu.

3.8. Użycie automatycznego defibrylatora zewnętrznego AED

AED to urządzenie medyczne, służące do wykonywania defibrylacji podczas nagłego zatrzymania krążenia. Nagłe zatrzymanie akcji serca występuje, gdy niewydolność elektryczna serca powoduje, że przestaje ono prawidłowo bić, przez co przepływ krwi do mózgu, płuc i innych narządów zostaje wstrzymany.

Jeżeli na miejscu zdarzenia dostępny jest AED przynieś lub poproś kogoś o przyniesienie urządzenia, a następnie włącz je i bez zbędnej zwłoki wykonuj głosowe polecenia wydawane przez urządzenie, tj. przyklej elektrody urządzenia umieszczając jedną po prawej stronie klatki piersiowej, tuż poniżej obojczyka, drugą elektrodę przyklej w lewym dolnym rogu klatki piersiowej. Podłącz elektrody do AED, naciśnij przycisk urządzenia co uruchomi analizę rytmu serca. Jeśli będzie zalecane dostarczenie impulsu elektrycznego upewnij się, że nikt nie dotyka poszkodowanego, a następnie jeśli będzie taka potrzeba, naciśnij przycisk wywołując impuls elektryczny. Wykonuj dalsze polecenia urządzenia AED.

Pamiętaj, że urządzenia AED, jeśli nie mają specjalnych ustawień pediatrycznych lub elektrod dla dzieci, nie mogą być stosowane u dzieci w wieku poniżej 8 lat lub o wadze poniżej 25 kg.

Rys. 18. Podłączenie urządzenia AED

Źródło: *https://www.emsofnewyork.com/aed-program-management/*

ROZDZIAŁ 4

WYSZKOLENIE STRZELECKIE

4.1. Budowa i zasady działania broni palnej

4.1.1. Działanie, przeznaczenie i charakterystyki techniczne pistoletu, rewolweru, pistoletu maszynowego, karabinka oraz strzelby gładkolufowej na wybranych przykładach

PISTOLETY to grupa ręcznej broni palnej przeznaczona do strzelania na krótkim dystansie (do 50 metrów), którą strzelec może również obsługiwać jedną ręką. Pistolet to broń krótka, samopowtarzalna, powtarzalna lub jednostrzałowa, posiadająca jedną komorę nabojową. Jest to broń zasilana nabojami z wymiennego lub stałego magazynka mieszczącego od czterech do dwudziestu nabojów. Podstawowym rodzajem prowadzonego ognia z pistoletów jest ogień pojedynczy, w związku z tym prawie wszystkie pistolety współcześnie są bronią samopowtarzalną. Samopowtarzalność polega na tym, że energia gazów prochowych powstała w wyniku spalania się ładunku prochowego służy do wyciągnięcia i wyrzucenia łuski oraz do wprowadzenia kolejnego naboju z magazynka do komory nabojowej. W celu oddania kolejnego strzału wymagane jest kolejne naciśnięcie języka spustowego. Pistolet składa się (w uproszczeniu) z zamka z przyrządami celowniczymi, lufy z komorą nabojową, sprężyny oporopowrotnej, szkieletu z chwytem oraz z magazynków.

Pistolet Glock 17 Gen 5

Działanie pistoletu opiera się na zasadzie wykorzystania energii krótkiego odrzutu lufy. Jest to broń bezkurkowa.

Dane techniczne:

- Kaliber: 9x19,
- Długość broni: 202 mm,
- Wysokość: 139 mm,
- Szerokość: 30 mm,
- Długość linii celowniczej: 165 mm,
- Długość lufy: 114 mm,
- Pojemność magazynków: 17,
- Masa niezaładowanego pistoletu: 710 g,
- Masa załadowanego pistoletu: 910 g,
- Opór spustu: 25 N,
- System zabezpieczenia: Safe Action.

Rys. 19. Pistolet Glock 17 Gen 5

Źródło: *https://mumujersey.weebly.com/blog/glock-17-gen-5-mos-zanders*

REWOLWER to broń wielostrzałowa, przeznaczona do prowadzenia ognia na niewielkich dystansach, która posiada chwyt pozwalający na strzelanie jedną ręką. Najczęściej zasilana jest amunicją rewolwerową (zdarzają się wersje wykorzystujące amunicję pistoletową). Co do zasady jest to broń powtarzalna. Funkcję magazynka pełni bęben w którym umieszczone są naboje. Posiada najczęściej pojemność 6 nabojów (zdarzają się inne rozwiązania i pojemności). Kolejne strzały oddawane są po obrocie bębna co umiejscawia kolejną komorę z nabojem w osi lufy. Do podstawowych części i zespołów rewolwerów zalicza się szkielet, bęben oraz lufę.

Rewolwer CHIAPPA RHINO 60D Charging Kobalt kal. 9 mm Luger

Nowoczesny rewolwer, który strzela z dołu bębna, a nie typowo z góry, co w znacznym stopniu zmniejsza podrzut, a także odrzut lufy, co z kolei ma duże znaczenie na celność strzelania.

Dane techniczne:

- Kaliber: 9 mm Luger 9x19,
- Magazynek: bęben nabojowy,
- Typ przeładowania: rewolwer,
- Pojemność magazynka: 6 szt.,
- Masa: 934 g,
- Długość całkowita: 152 mm.

Rys. 20. Rewolwer Chiappa Charging 60D

***Źródło**: https://www.reliablegun.com/chiappa-charging-rhino-60d-gen-ii-9mm-6-grey-cerakote-grey-laminate-grip-x10-moon-clips-adj-rear-sight-lower-rail*

PISTOLET MASZYNOWY to automatyczna indywidualna broń strzelecka zasilana amunicją pistoletową, którą można strzelać ogniem pojedynczym, seryjnym (zwykle trzy strzały) lub ciągłym. Pistolety maszynowe przeznaczone są do zwalczania siły żywej na dystansie do 150-200 metrów. Działają najczęściej na zasadzie odrzutu zamka swobodnego. Do podstawowych elementów pistoletów maszynowych należą: zespół chwytu, zespół komory zamkowej, pokrywa komory zamkowej, magazynek.

Pistolet maszynowy „Glauberyt" PM 98

Pistolet maszynowy PM 98 działa na zasadzie wykorzystania energii odrzutu swobodnego zamka, służy do walki i samoobrony na krótkich dystansach do 150 metrów.

Dane techniczne:

- Kaliber: 9 mm Parabellum 9x19,
- Prędkość początkowa pocisku VO ~360 m/sek.,
- Energia wylotowa pocisku EO ~518 J,
- Szybkostrzelność: ogniem pojedynczym ok. 40 strz./min. ogniem ciągłym ok. 90 strz./min. teoretyczna 640 strz./min.,
- Pojemność magazynków: krótki 15 naboi, długi 25 naboi,
- Rodzaj ognia – pojedynczy lub seryjny,
- Przełącznik rodzaju ognia zewnętrzny skrzydełkowy (dwustronny),

Rys. 21. Pistolet maszynowy „Glauberyt" PM 98

***Żródło**:https://grotgun.com/produkt/submachine-gun-pm-98-glauberyt-automatic/*

- Bezpiecznik: zewnętrzny skrzydełkowy– blokuje kurek, zamek, język spustowy,
- Masa pistoletu z 15 nabojami / 25 nabojami ~2,8 kg / 2,95 kg,
- Długość lufy 185 mm lub 250 mm.

KARABINEK to indywidualna automatyczna broń strzelająca nabojami pośrednimi, którą można strzelać ogniem ciągłym, pojedynczym lub serią (zwykle trzy strzały). Karabinki służą do zwalczania siły żywej na odległość do ok. 1000 metrów (GROT, BERYL, AK 47).

Karabinek BERYL wz 96

Karabinek BERYL to broń indywidualna automatyczna przeznaczona do zwalczania siły żywej. Działanie karabinka polega na wykorzystaniu energii części gazów prochowych które odprowadzane są z przewodu lufy i przedostają się przez otwór ściany lufy do komory gazowej działając na przednią ścianę tłoka gazowego przesuwając go wraz z suwadłem i zamkiem do położenia tylnego.

Rys. 22. Karabinek BERYL wz 96

***Źródło**: https://makowixxxx.blogspot.com/2015/02/karabinek-wz-96-beryl.html*

Dane techniczne:

- Kaliber: 5, 56x45 NATO,
- Szybkostrzelność teoretyczna: 700 strz./min.,
- Szybkostrzelność praktyczna: ok. 100 strz./min.,

- Donośność skuteczna: 600 m,
- Pojemność magazynka: 30 naboi,
- Masa bez magazynka: ok. 3650 g.,
- Masa załadowanego magazynka: ok. 554 g.,
- Długość z kolbą rozłożoną: 980 mm,
- Prędkość wylotowa dla pocisku: 920 m/s,
- Energia wylotowa dla pocisku: 1690 J.

STRZELBA GŁADKOLUFOWA to broń, której przewód lufy nie jest gwintowany, nie nadaje pociskom ruchu obrotowego. Najczęściej jest to broń powtarzalna, jednolufowa, posiadająca magazynek rurowy umieszczony pod lufą. Strzelby gładkolufowe najczęściej wykorzystywane są do strzelania do pojazdów, do osób agresywnych, do pokonywania drzwi, zamków.

Strzelba Mossberg kal. 12/76

Strzelba Mossberg to broń jednolufowa powtarzalna z systemem przeładowania „pomp-action" nazywana także „repetierem". Strzelba służy do niszczenia osłon, drzwi, oraz do walki na odległość do 50 metrów. Do podstawowych części i zespołów broni należą: zespół lufy, mechanizm zasilania, zespół przesuwny, zespół komory zamkowej i kolby, mechanizm uderzeniowo-spustowy.

Rys. 23. Strzelba Mossberg 500 Retro Pump Action

***Źródło**: https://www.bullseyenorth.com/firearms/browse/brand/mossberg*

Dane techniczne, w zależności od wersji:

- Kaliber: 12/76,
- Masa: od 2,33 do 2,8 kg,
- Długość broni: od 918 do 1041 mm,
- Pojemność magazynka od 5 do 9 szt.,
- Szybkostrzelność praktyczna: 5 strz./10-15 sek.,
- Zasięg skuteczny: 40 m.

4.1.2 Podstawy celnego strzelania

Celowanie – to czynność polegająca na nadaniu osi przewodu lufy odpowiedniego położenia w płaszczyźnie pionowej i poziomej, które zapewni przejście toru lotu pocisku przez określony cel.

Do celowania służą przyrządy celownicze tj.: kolimator, muszka i szczerbinka, przeziernik, luneta.

Linia celownicza – to linia prosta łącząca środek szczerbiny celownika z wierzchołkiem muszki.

Linia celowania – to linia prosta przechodząca od oka strzelca przez środek szczerbiny celownika, równo z górnymi krawędziami szczerbiny i wierzchołkiem muszki do punktu celowania.

Na podstawowe elementy celnego strzelania składają się:

– **postawa strzelecka**, gdzie trzeba zwrócić uwagę na naturalne ustawienie nóg, rozluźnienie ich mięśni oraz mięśni rąk, szyi czy tułowia;

Rys. 24. Postawa stojąca – broń długa

***Źródło**: https://formacjasgo.pl/2022/10/31/postawy-strzeleckie-z-sgo-sec*

– **trzymanie broni**, gdzie siła, z jaką trzymamy broń, powinna być taka sama podczas każdego oddanego strzału, chwyt broni trzeba umieścić pomiędzy kciukiem i palcem wskazującym dłoni w taki sposób, aby oś lufy była przedłużeniem przedramienia ręki trzymającej broń, dłoń na chwycie należy umieścić możliwie wysoko, a palce: środkowy, serdeczny, i mały powinny obejmować chwyt pewnie i ze stałą siłą, palec wskazujący ręki dominującej powinien być ułożony na języku spustowym tak aby jego trzeci paliczek znajdował się w jego środkowej części;
– **zgranie przyrządów celowniczych**, prawidłowe ustawienie przyrządów celowniczych względem siebie polega na umieszczeniu muszki w szczerbinie tak, aby prześwit zarówno z jednej jak i z drugiej strony muszki był jednakowej szerokości, a górna krawędź muszki i płytki celownika na jednej linii poziomej, podczas celowania należy ostrość wzroku skupić na muszce (cel pozostaje rozmazany);

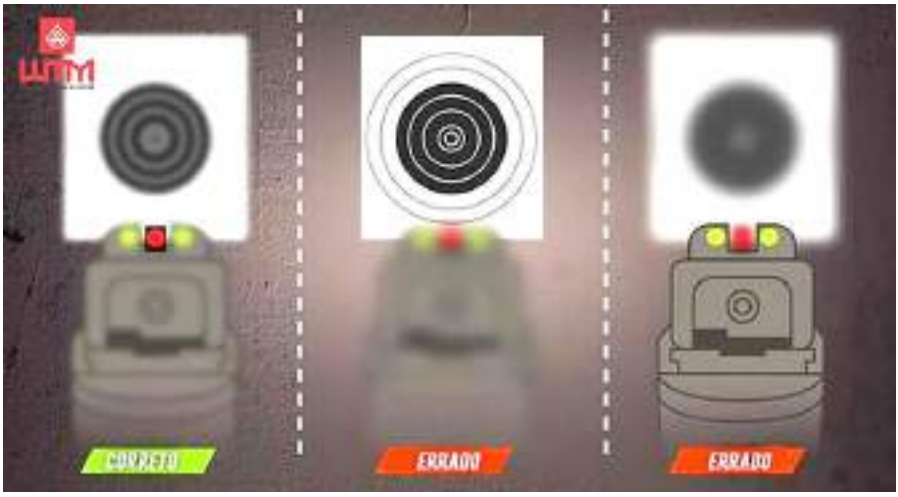

Rys. 25. Ustawienie przyrządów celowniczych

***Źródło**: https://wtm.inf.br/armas-de-fogo/guia-basico-para-aprender-a-disparar-com-eficacia-uma-arma-de-fogo/*

– **praca na języku spustowym**, ruch języka spustowego powoduje jedynie likwidacje luzów mechanizmu spustowego (I opór). Dalszy nacisk na język spustowy powoduje pokonanie siły oporu zaczepu kurka i jego

zwolnienie (II opór). Likwidacja I oporu powinna nastąpić natychmiast po wejściu przyrządów celowniczych w rejon celowania. Pokonanie II oporu powinno przebiegać płynnie i powodować zwiększenie nacisku palca wskazującego na język spustowy z równoczesną kontrolą obrazu przyrządów celowniczych;

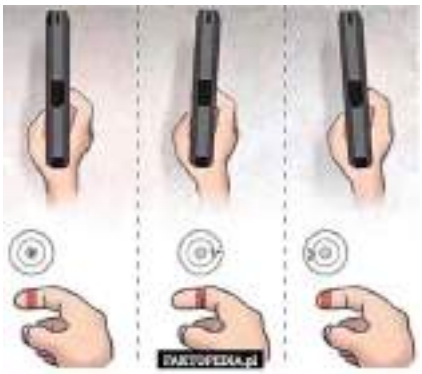

Rys. 26. Wpływ trzymania broni na celność strzelania

***Źródło**: https://faktopedia.pl/550873*

– **oddychanie**, w czasie pracy na języku spustowym i celowaniu należy wstrzymać oddech w momencie naturalnego wydechu. Celowanie w trakcie oddychania jest utrudnione przez ruch przepony i klatki piersiowej, który jest przenoszony za pośrednictwem rąk na broń. Wstrzymanie oddechu powinno nastąpić po wejściu obrazu przyrządów celowniczych w rejon celowania. Najkorzystniejszy czas celowania wynosi od 6 do 8 sekund,
– **wytrzymanie po strzale**, to bardzo ważny element wpływający na skuteczne oddanie strzału. Strzelec powinien wytrzymać prawidłowe trzymanie broni bez rozluźniania mięśni ręki, aż przyrządy celownicze, po oddanym strzale, powtórnie ustawią się w rejonie celowania.

4.1.3. Rozkładanie i składanie wybranych egzemplarzy broni palnej

PISTOLET:

Aby rozłożyć pistolet (np.: GLOCK 17, CZ P10C, Walther P99) należy wykonać poniższe czynności w ustalonej kolejności:

– wyjmij magazynek,
– sprawdź komorę nabojową,
– oddaj strzał kontrolny w bezpieczne miejsce,
– cofnij zamek ok. 2-3 mm odciągnij rygle zamka w dół przytrzymując je,

– przesuń zamek do przodu i zdejmij ze szkieletu,
– wyjmij mechanizm powrotny,
– wyjmij z zamka lufę.

Aby złożyć rozłożony pistolet należy wykonać poniższe czynności:

– włóż lufę w zamek,
– włóż mechanizm powrotny,
– załóż zamek, wkładając od przodu, na szkielet,
– sprawdź poprawność złożenia (odciągnij zamek do tyłu, a następnie oddaj strzał kontrolny w bezpiecznym kierunku).

Rys. 27 Ustawienie zamka w pozycji do demontażu

***Źródło**: Instrukcja obsługi i użytkowania broni CZ P-10; 06/2019*

Rys. 28 Przesuwanie zaczepu zamka

***Źródło**: Instrukcja obsługi i użytkowania broni CZ P-10; 06/2019*

Rys. 29 Zdejmowanie zamka

***Źródło:** Instrukcja obsługi i użytkowania broni CZ P-10; 06/2019*

Rys. 30. Podstawowe części pistoletu CZ P10 po rozłożeniu.

***Źródło**: Instrukcja obsługi i użytkowania broni CZ P-10; 06/2019*

PISTOLET MASZYNOWY:

Aby rozłożyć pistolet maszynowy (np.: PM 84 P, PM 98) należy wykonać poniższe czynności w ustalonej kolejności:

- wyjąć magazynek z chwytu pistoletu,
- sprawdzić czy w komorze nabojowej nie ma naboju (odciągnąć zamek),
- przesunąć zatrzask pokrywy (9) do przodu i zdjąć pokrywę (3) poprzez odchylenie tylnej części do góry,
- wyjąć zatrzask pokrywy razem ze sprężynami powrotnymi,
- wyjąć zamek (5) z komory zamkowej (1) poprzez przesunięcie zamka do tyłu i uniesienie go do góry,

– nacisnąć zatrzask nakrętki (8) i odkręcić nakrętkę lufy (7),
– wysunąć lufę (4) z komory zamkowej,
– wyjąć łącznik – trzpień rozprężny (19) i tulejkę łącznika (18), łączącą chwyt z komorą zamkową[86].

Uwaga! Aby złożyć rozłożony pistolet maszynowy wykonaj powyższe czynności w odwrotnej kolejności.

Rys. 30 Elementy rozłożonego pistoletu maszynowego PM-98
1 – komora zamkowa, 2 – chwyt, 3 – pokrywa, 4 – lufa, 5 – zamek, 6 – magazynek, 7 – nakrętka lufy, 9 – zatrzask pokrywy ze sprężynami powrotnymi, 18 – tulejka łącznika, 19 – łącznik, 20 – zatrzask magazynka, 22 – donośnik[87]

***Źródło**: Pistolet maszynowy PM98 9x19 mm PARA instrukcja obsługi i użytkowania 1/2006*

86 Pistolet maszynowy PM98 9x19 mm PARA instrukcja obsługi i użytkowania 1/2006
87 **Tamże.**

4.1.4. Przyczyny i objawy zacięcia się broni palnej oraz sposoby skutecznego usuwania go

Zacięcie broni – to krótkotrwała niesprawność broni, którą można usunąć będąc na linii ognia podczas strzelania.

Zablokowanie broni – to dłuższa niesprawność broni, którą strzelający może usunąć na linii ognia podczas strzelania, lecz wymaga ona znacznie większych umiejętności od strzelca, a często również posiadania dodatkowych narzędzi.

Awaria broni – to niesprawność broni, która uniemożliwia dalsze strzelanie i jest niemożliwa do usunięcia przez strzelającego na linii ognia. W takim przypadku broń należy przekazać do rusznikarza.

Niedomknięcie komory nabojowej

Rys. 32. Niedomknięcie komory nabojowej

Źródło: *Materiały dydaktyczne 105. Zacięcia broni palnej krótkiej i długiej, SPK Katowice 2023*

a) przyczyny wystąpienia:
   - nieprawidłowa obsługa zamka podczas wprowadzania naboju do komory nabojowej, tzn. niepotrzebnym, asekuracyjnym prowadzeniem zamka w przednie położenie ręką wspomagającą, powodującym zakłócenie pracy sprężyny powrotnej,
   - nieprawidłowa praca sprężyny powrotnej,

– zanieczyszczenie komory nabojowej i prowadnicy zamka,
– zanieczyszczenie ruchomych części pistoletu.

b) objawy wystąpienia:
– jałowy ruch naciskanego spustu,
– zamek minimalnie cofnięty,
– lufa minimalnie wystająca poza obrys zamka,
– widoczna kryza łuski w oknie zamka.

c) sposób usuwania:
– uderzyć nasadą dłoni wspomagającej w tył zamka.

Przekoszenie naboju

Rys. 33. Przekoszenie naboju

Źródło: *Materiały dydaktyczne 105. Zacięcia broni palnej krótkiej i długiej, SPK Katowice 2023*

a) przyczyny wystąpienia:
– niesprawny magazynek (zatrzask, sprężyna, szczęki pudełka),
– zanieczyszczony magazynek lub wślizg komory nabojowej,
– zgięte szczęki pudełka magazynka,
– niewłaściwy magazynek dla danego pistoletu.

b) objawy wystąpienia:
   – jałowy ruch naciskanego języka spustowego,
   – zamek znacznie cofnięty do tyłu,
   – w niedomkniętym oknie zamka widoczny jest nabój, z reguły skośnie zablokowany pomiędzy górną krawędzią komory nabojowej a szczękami.

c) sposoby usuwania:
   – odciągnąć lekko zamek aby zluzować nabój i trzymając pistolet skierowany lufą w dół spróbować naprowadzić nabój do komory nabojowej,
   – odłączyć magazynek, spowodować wypadnięcie naboju poprzez gniazdo magazynka lub okno zamka.

Przytrzaśnięcie łuski

Rys. 34. Przytrzaśnięcie łuski

Źródło: *Materiały dydaktyczne 105. Zacięcia broni palnej krótkiej i długiej, SPK Katowice 2023*

a) przyczyny wystąpienia:
   – zabrudzone części ruchome pistoletu,
   – niesprawność wyrzutnika.

b) objawy wystąpienia:
   – jałowy ruch języka spustowego,
   – zamek cofnięty lekko do tyłu,
   – z okna zamka wystaje przytrzaśnięta, nie wyrzucona łuska.

c) sposób usuwania:
   – obrócić broń tak, aby okno wyrzutnika skierowane było ku dołowi, a następnie ręką wspomagającą lekko cofnąć zamek w celu wypadnięcia łuski, zwolnić zamek.

Niewyciągnięcie łuski z komory nabojowej/zablokowanie

Rys. 35. Niewyciągnięcie łuski z komory nabojowej/zablokowanie

Źródło*: Materiały dydaktyczne 105. Zacięcia broni palnej krótkiej i długiej, SPK Katowice 2023*

a) przyczyny wystąpienia:
   – zanieczyszczenie komory nabojowej,
   – uszkodzona łuska,
   – uszkodzenie wyciągu (np. pazura).

b) objawy wystąpienia:
   – zamek zatrzymał się w ruchu do przodu,
   – nabój nie może wejść do komory nabojowej, gdyż tam znajduje się niewyciągnięta łuska.

c) sposób postępowania:
   – odłączyć magazynek, usunąć nabój, poprzez przeładowanie broni usunąć łuskę z komory nabojowej.

4.2. Zasady bezpiecznego obchodzenia się z bronią palną

4.2.1. Zasady bezpiecznego zachowania się na strzelnicy

1. Przed wejściem na strzelnicę zapoznaj się z regulaminem strzelnicy,
2. W dalszej kolejności rozładuj broń, sprawdź komorę nabojową oraz magazynki,
3. Podczas pobytu na strzelnicy ściśle przestrzegaj zasad bezpieczeństwa i bezwzględnie wykonuj polecenia prowadzącego strzelanie,
4. Za wyjątkiem linii ognia i miejsca wyznaczonego do treningu bezstrzałowego, zawsze noś broń w kaburze z odłączonym magazynkiem,
5. Trening bezstrzałowy wykonuj wyłącznie w miejscu do tego wyznaczonym przez prowadzącego strzelanie, po uprzednim sprawdzeniu broni oraz magazynków,
6. Strzelanie wykonuj tylko z broni sprawnej technicznie i odpowiednią amunicją wiadomego pochodzenia,
7. Zachowaj szczególną ostrożność na stanowisku ogniowym. Wyjętą broń kieruj tylko i wyłącznie w stronę kulochwytu lub miejsca wyznaczonego przez prowadzącego strzelanie,
8. Strzelanie rozpoczynaj w wyznaczonej strefie strzelań wyłącznie na komendę prowadzącego,
9. Na języku spustowym palec kładź tylko w chwili oddawania kontrolowanego strzału, do określonego warunkami strzelania celu, mając świadomość co znajduje się przed, za, oraz z boków celu,
10. Strzelaj wyłącznie do celów określonych warunkami strzelania,
11. Stale kontroluj położenie broni w trakcie wykonywania strzelania,
12. Zgłoś lub usuń zacięcie broni, w zależności jak stanowią warunki strzelania,

13. Usuwaj zacięcie broni w sposób szczególnie ostrożny, zawsze z lufą skierowaną w bezpiecznym kierunku i z palcem zdjętym z języka spustowego,
14. Bezwzględnie przerwij strzelanie po komendzie „stop", „przerwij ogień", „nie strzelaj", lub innej, wydanej przez jakąkolwiek osobę znajdującą się na terenie strzelnicy,
15. Podczas wykonywania strzelania zespołowego kontroluj pozycję innych uczestników,
16. Po zakończeniu strzelania nie wykonuj samodzielnie żadnych czynności z bronią. W postawie bezpiecznej oczekuj na komendę prowadzącego strzelanie,
17. Po przejrzeniu broni oraz magazynków zawsze oddaj strzał kontrolny w kierunku kulochwytu,
18. Nigdy nie odkładaj i nie przekazuj załadowanej broni,
19. W razie potrzeby odłożenia lub przekazania broni sprawdź, czy broń jest rozładowana i pozostaw zamek w tylnym położeniu,
20. Wykonuj strzelanie tylko z amunicji przydzielonej przez prowadzącego zajęcia,
21. Po wykonaniu strzelania rozlicz się z pobranej amunicji.

4.2.2. Zasady bezpiecznego obchodzenia się z pistoletem, rewolwerem, pistoletem maszynowym, karabinkiem oraz strzelbą gładkolufową

1. Każdą broń zawsze traktuj jak załadowaną i gotową do użycia i strzału.
2. Nie dotykaj broni innych bez wiedzy i zezwolenia jej właściciela lub prowadzącego strzelanie.
3. Zawsze przed wyjęciem broni z kabury czy wzięciem broni do rąk, określ miejsce gdzie można bezpiecznie skierować broń.
4. Każdorazowo po wzięciu broni do ręki, sprawdź czy jest rozładowana. Zrób to w odpowiedniej kolejności, najpierw odłącz magazynek, potem sprawdź komorę nabojową i oddaj strzał kontrolny kierując broń w wyznaczone „miejsce bezpieczne".

5. Operuj bronią zawsze (kiedy to tylko możliwe) przy użyciu ręki wiodącej.
6. Nie przechowuj załadowanej broni palnej.
7. Trening „na sucho", przeprowadzaj wyłącznie w miejscu bezpiecznym i bez ostrej amunicji.
8. Nigdy nie kieruj lufy broni w stronę ludzi i zwierząt ani w kierunku mogącym stworzyć jakiekolwiek zagrożenie.
9. Palec na języku spustowym kładź tylko w momencie podjęcia decyzji o oddaniu strzału, poza tym przypadkiem palec musi spoczywać na zamku, wzdłuż broni.
10. Ładowanie broni, może odbywać się wyłącznie na stanowisku strzeleckim (lub miejscu do tego wyznaczonym) i tylko na wyraźne polecenie prowadzącego strzelanie, lub osoby nadzorującej.
11. Zawsze stosuj w trakcie strzelania ochraniacze wzroku i słuchu.
12. Nie strzelaj z broni niesprawnej i niewiadomego pochodzenia. Nie używaj amunicji starej, skorodowanej lub uszkodzonej.
13. Nigdy nie odkładaj broni załadowanej.
14. Nie przekazuj, nie prezentuj broni ani nie wykonuj żadnych innych operacji z nią związanych, gdy broń jest załadowana.
15. Nie pozostawiaj broni bez dozoru.
16. Transportuj broń w sposób uniemożliwiający jej zagubienie lub odebranie.
17. Utrzymuj broń w czystości i dobrym stanie technicznym.
18. Zabrania się kontaktu z bronią będąc pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających.
19. Nie powstrzymuj się przed upominaniem osób nieprzestrzegających zasad bezpiecznego obchodzenia się z bronią. Możesz w ten sposób uratować swoje lub czyjeś życie.

4.3. Techniki posługiwania się bronią palną

4.3.1. Techniki szybkiego sięgania po broń palną

Szybkie sięganie po broń to kluczowa umiejętność w sytuacjach, gdzie liczy się czas reakcji. Jest to istotne zarówno w kontekście samoobrony, jak i sportowego strzelectwa dynamicznego.

Jeżeli broń nosimy skrycie pod ubraniem, pierwszą czynnością będzie odsunięcie ubrania tak aby ręka dominująca znalazła się bezpośrednio przy rękojeści broni, którą chcemy dobyć. Ręka niedominująca powinna znaleźć się w pobliżu broni. Następnie ręka dominująca chwyta za rękojeść broni w możliwie prawidłowy sposób, gdyż przy szybkim dobyciu nie będzie czasu na poprawę chwytu. W dalszej kolejności należy wyjąć broń z kabury i jak najszybciej skierować wylot lufy w stronę zagrożenia. Jeśli broń nie była przeładowana ręką niedominującą realizujemy przeładowanie. Następnie należy dołożyć drugą rękę i broń skierować na cel.

Pamiętaj! Naukę szybkiego dobywania broni rozpocznij od ćwiczeń z ubraniem, które będziesz nosił w trakcie wykonywania pracy. Używaj kabury, którą stosujesz na co dzień. Poznaj swój sprzęt – sprawdź, jak działa Twoja kabura i jak najszybciej do niej sięgać. Minimalizuj ruchy – wykonuj ruch jak najbardziej prosty, bez niepotrzebnego gestykulowania. Szybkie dobycie broni to umiejętność, która wymaga cierpliwości, precyzji i regularnego treningu.

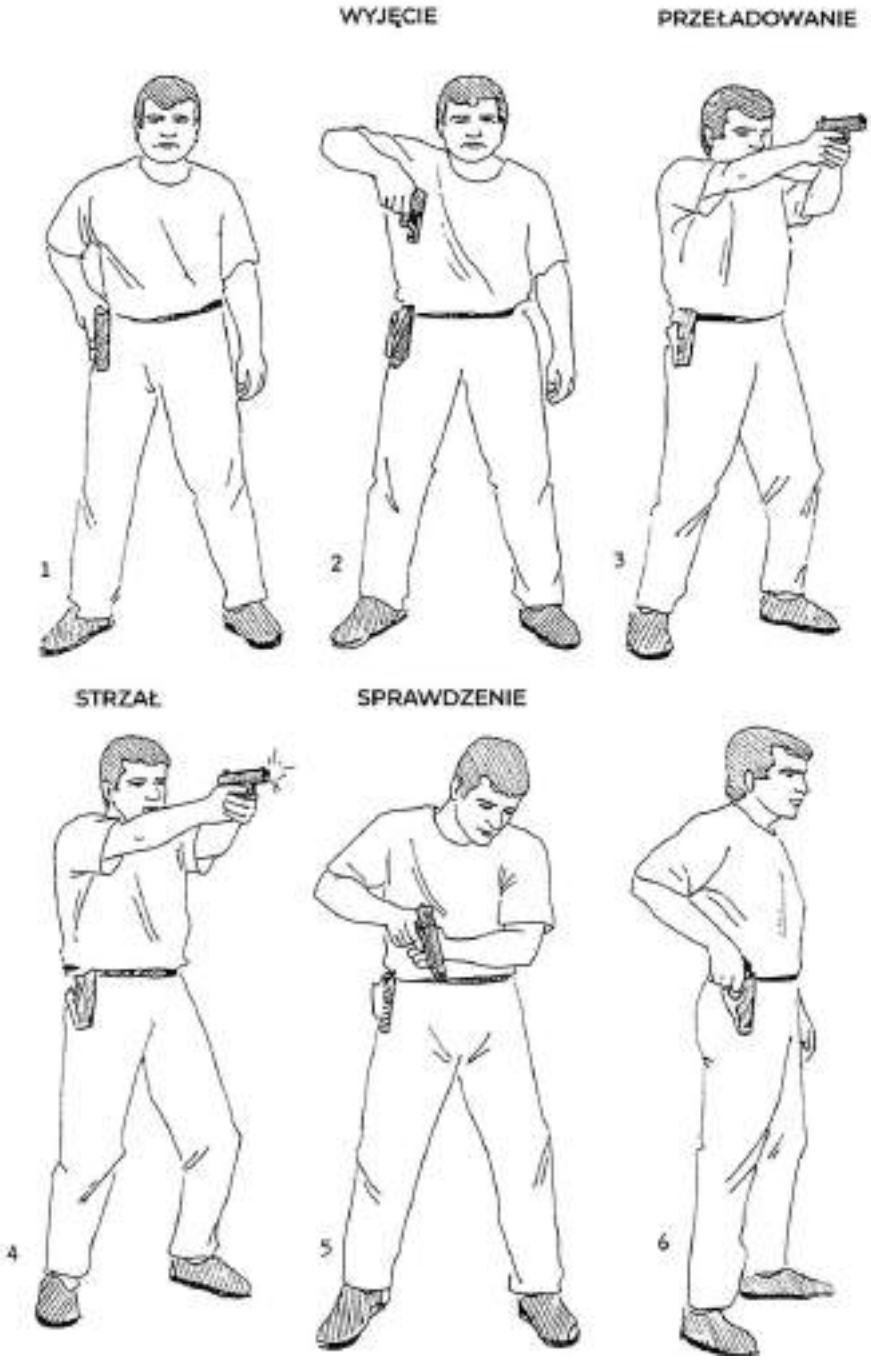

Rys. 36. Techniki szybkiego dobywania broni (Fazy)

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

4.3.2 Przyjmowanie postaw strzeleckich, przemieszczanie się i zwroty z bronią palną

Przyjmowanie postaw strzeleckich to kluczowy element skutecznego i bezpiecznego strzelania. W trakcie strzelań statycznych postawa strzelecka powinna być wygodna i stabilna. Podczas strzelań bojowych należy stabilność postawy połączyć z mobilnością, a co za tym idzie z możliwością sprawnego przemieszczania się, a jednocześnie w razie potrzeby ze zmniejszeniem obrysu sylwetki, aby być mniejszym celem.

Postawa strzelecka stojąca

To podstawowa postawa strzelecka. Postawa zapewnia dużą mobilność. Pozwala na szybką możliwość przemieszczania się oraz szybką możliwość do zmiany na inną postawę strzelecką.

- Podstawowe zasady przyjęcia postawy stojącej, w wersji frontalnej:
  - wyprostowana sylwetka,
  - głowa wyprostowana,
  - wyprostowane ramiona,
  - biodra skierowane w kierunku celu,
  - wyprostowane nogi,
  - stopy skierowane w kierunku celu, równolegle.

Rys. 37. Postawa strzelecka frontalna

***Źródło**: Praca zbiorowa. Trening techniczny bezstrzałowy jako podstawa szkolenia strzeleckiego policjantów, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach 2011*

- Podstawowe zasady przyjęcia postawy stojącej, w wersji półfrontalnej:
  - lekko pochylona do przodu sylwetka,
  - głowa wyprostowana,
  - wyprostowane ramiona,
  - biodra skierowane w kierunku celu,
  - nogi lekko ugięte w kolanach,
  - stopy skierowane w kierunku celu, rozstawione na szerokość barków,
  - jedna noga, wykroczna, wysunięta do przodu przed linię bioder.

Rys. 38. Postawa strzelecka półfrontalna

***Źródło**: Praca zbiorowa. Trening techniczny bezstrzałowy jako podstawa szkolenia strzeleckiego policjantów, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach 2011*

Postawa strzelecka klęcząca

To postawa pozwalająca np. na schowanie się za przesłoną, a jednocześnie zmniejsza sylwetkę strzelającego jeśli nie ma możliwości schowania się.

- Podstawowe zasady przyjęcia postawy klęczącej:
  - odpowiednia odległość między wylotem lufy a zasłoną (zbyt duża może spowodować np.: powrót fali ciśnienia wylotu lufy odbitej od przesłony, zbyt wysunięta lufa – poza przesłonę, może powodować możliwość zabrania broni przez osobę znajdującą się po drugiej stronie tejże przesłony,
  - przy strzelaniu zza przesłony, z prawej strony, prawe kolano powinno mieć kontakt z podłożem i nie powinno wystawać poza obrys tejże przesłony, natomiast podczas strzelania znad przesłony strzelec może klęczeć na obu kolanach,

– stopa nogi wykrocznej powinna być postawiona cała na ziemi celem stabilizacji postawy.

Rys. 39. Postawa strzelecka klęcząca

***Źródło**: Praca zbiorowa. Trening techniczny bezstrzałowy jako podstawa szkolenia strzeleckiego policjantów, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach 2011*

Postawa strzelecka leżąca

To postawa pozwalająca maksymalnie obniżyć sylwetkę strzelca, a jednocześnie przy padzie do tyłu pozwala zyskać dystans i oddanie strzału. Możemy wyróżnić trzy postawy leżące (na brzuchu, na plecach, na boku).

- Podstawowe zasady przyjęcia postawy leżącej:
  - należy napiąć mięśnie brzucha aby unieść tułów, im dalej znajduje się cel, tym mocniej brzuch musi być napięty,
  - stopy powinny być położone na ziemi, leżąc na plecach, co redukuje niebezpieczeństwo postrzelenia się,

– kolana powinny być ugięte, leżąc na plecach, co zmniejsza optycznie sylwetkę strzelającego, stabilizuje postawę, a jednocześnie pozwala na szybszą zmianę postawy,
– leżąc na brzuchu, łokcie powinny być oparte na podłożu, a chwyt broni nie powinien dotykać podłoża[88]

Rys. 40. Postawa strzelecka leżąca

***Źródło**: Praca zbiorowa. Trening techniczny bezstrzałowy jako podstawa szkolenia strzeleckiego policjantów, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach 2011*

[88] Źródło: *Praca zbiorowa. Trening techniczny bezstrzałowy jako podstawa szkolenia strzeleckiego policjantów*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach 2011

4.3.3 Strzelanie z broni palnej

Podstawowe zasady strzelania są takie same, niezależnie od rodzaju celu i używanej broni. Trzeba nauczyć się umieszczać wszystkie swoje kule na jak najmniejszym obszarze i nauczyć się umieszczać ten obszar dokładnie w miejscu celowania. Jeśli nie opanuje się tych dwóch umiejętności, trudno marzyć o trafieniu w cel[89].

Podstawowe, elementarne zasady strzelania:

- ułożenie na języku spustowym środka paliczka dalszego palca wskazującego,
- trzymanie pistoletu środkowym palcem i miękką częścią podstawy kciuka (przy czym kciuk powinien przylegać do broni, całą powierzchnią),
- nieściskanie chwytu,
- ułożenie dłoni tak, aby mięśnie były jak najmniej napięte,
- przyjęcie, w zależności od warunków taktyczny, najdogodniejszej postawy strzeleckiej,
- uchwycenie broni pozostawiając luźne ramiona ale przy zablokowanych barkach,
- zgranie przyrządów celowniczych,
- naprowadzenie broni na cel ramieniem (bez naprowadzania przy wykorzystaniu nadgarstka),
- ściąganie języka spustowego na „półwydechu”,
- skoordynowanie wszystkich wcześnie wymienionych, elementów[90].

Wybrane zasady taktyczne przy strzelaniu bojowym:

- strzelanie z najdogodniejszej, do danych warunków, postawy,
- eliminacja, w pierwszej kolejności, najgroźniejszego celu,
- przy zwrotach, zmianie miejsca celowania, skierowanie w stronę celu, najpierw wzroku, następnie ciała, a na końcu broni,

---

89 **M.J. Dougherty**. *Broń sportowa*, Warszawa 2015.
90 **Dobrzyjałowski J**. *Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policj*i, Legionowo 2024

- rozważenie wymiany taktycznej magazynka (przed jego całkowitym opróżnieniem),
- należy wykorzystać wszystko za czym możemy się ukryć unikając zagrożenia,
- wykonując zwroty, należy poruszać, przemieszczać się do przodu,
- bez uzasadnionej potrzeby, nie przekładać broni z ręki do ręki,
- należy skupić się na wykonywaniu czynności tylko niezbędnych,
- jeśli sytuacja nie wymusi innego postępowania, strzelanie należy oddawać dopiero po zatrzymaniu,
- przez cały czas powinno się mieć pod kontrolą to co dzieje się w trakcie strzelania, ale również po strzelaniu.

Rys. 41. Sposób trzymania pistoletu

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

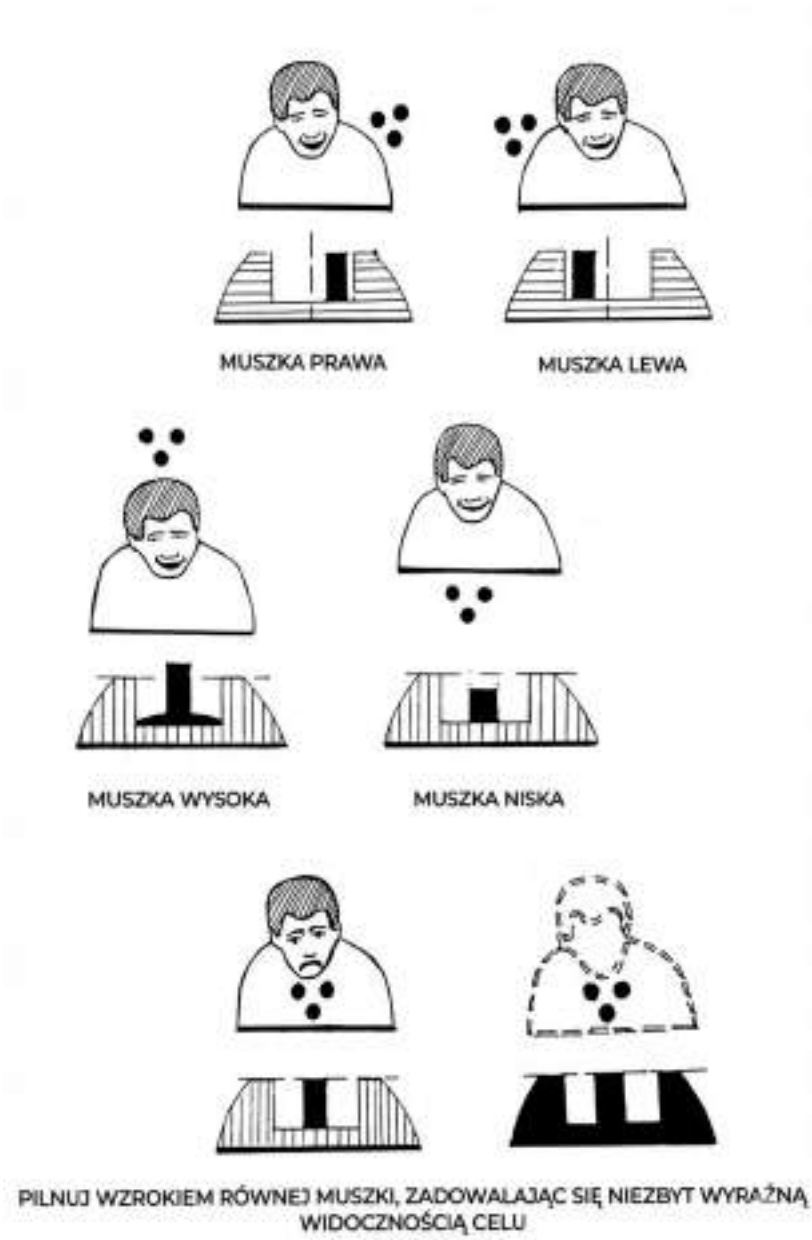

Rys. 42. Wpływ ustawienia przyrządów celowniczych na efekt strzelania

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 43. Strzał mierzony, strzał intuicyjny

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 44. Technika strzelania w słabych warunkach oświetleniowych z zachowaniem własnego bezpieczeństwa.

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 45. Zasada kierowaniu wzroku po dobyciu broni

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

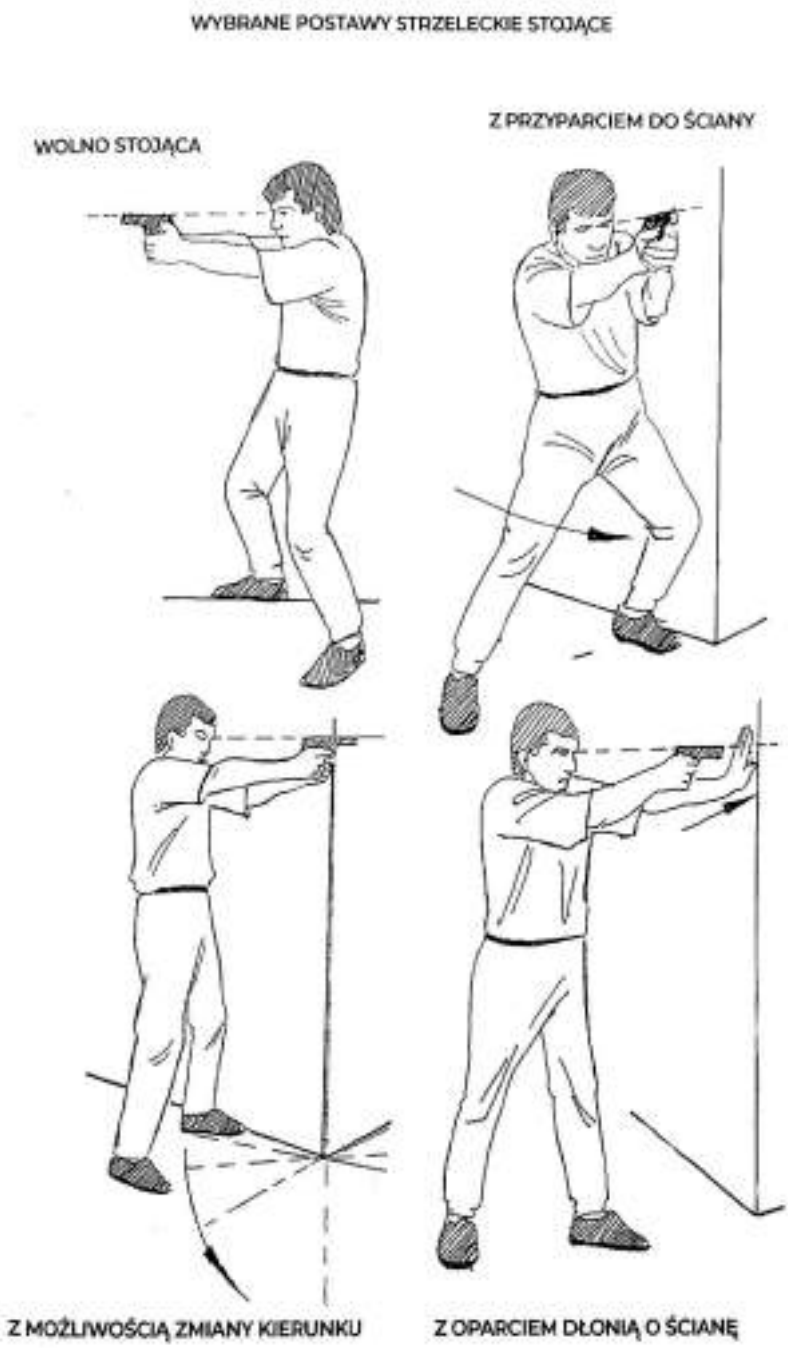

Rys. 46. Wybrane postawy strzeleckie

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

ROZDZIAŁ 5

SAMOOBRONA I TECHNIKI INTERWENCYJNE

5.1. Samoobrona

5.1.1. Postawy i poruszanie się w walce

Samoobrona obejmuje zarówno techniki unikania zagrożenia, jak i odpowiednie postawy i poruszanie się w walce, które pozwalają na minimalizację ryzyka oraz kontrolę nad sytuacją. Podstawy dotyczące postawy i poruszania się w walce, są kluczowe dla skutecznej samoobrony.

Postawa obronna to pozycja ciała, która pozwala na szybką reakcję i stabilność. Ma na celu minimalizację ekspozycji na ciosy, a jednocześnie umożliwia skuteczne wykonywanie kontrataków.

- **Stopy**: Ustaw stopy na szerokość bioder. Jeśli jesteś praworęczny, prawa stopa powinna być lekko z tyłu (dla leworęcznych – odwrotnie). Stopy skierowane lekko do wewnątrz, pięty lekko uniesione – w ten sposób łatwiej jest się poruszać.
- **Kolana**: Delikatnie ugięte kolana pozwalają na szybkie przemieszczenia i lepszą równowagę.
- **Tułów**: Trzymaj tułów lekko pochylony, skierowany na przeciwnika. Unikaj nadmiernego wychylania się do przodu ani do tyłu, co mogłoby narazić cię na utratę równowagi.
- **Ręce i osłona głowy**: Łokcie trzymaj blisko ciała, aby chronić żebra i tułów. Ręce powinny być lekko rozstawione i blisko twarzy – jedna ręka blisko policzka, druga niżej w razie potrzeby obrony korpusu.

Poruszanie się – w walce unikanie ciosów jest kluczowe. Skuteczne poruszanie się pozwala nie tylko unikać ataków, ale też ustawiać się w dogodnych pozycjach do kontrataku. Istnieją trzy podstawowe kroki:

- **Poruszanie się do przodu**: Krok naprzód wykonuje się poprzez przestawienie do przodu nogi zakrocznej jednocześnie zmieniając pozycję ciała na przeciwległą.

  Krok do tyłu wykonuje się poprzez przestawienie do tyłu nogi wykrocznej jednocześnie zmieniając pozycję ciała na przeciwległą.
- **Krok dostawny**: Kiedy wykonujesz krok do przodu, zacznij od nogi przedniej, a noga tylna podąża za nią, zachowując równą odległość między stopami. Kiedy cofasz się, zaczynasz od nogi tylnej, noga przednia podąża za nią, zachowując równą odległość między stopami. Pamiętaj, aby nie krzyżować nóg – to zmniejsza stabilność.
- **Poruszanie się i zejścia w bok**: Możemy poruszać się zarówno w lewo, jak i w prawo przesuwając jedną lub obie stopy w bok po przekątnej do przodu lub do tyłu w zależności od taktyki walki i sytuacji w jakiej się w danym momencie znajdujemy, a także jaki chcemy osiągnąć cel. Unikaj wykonywania dużych kroków, które zmniejszają stabilność. Małe kroki pozwalają na szybsze i bardziej kontrolowane ruchy.

Ćwicz kroki i poruszanie się w połączeniu z technikami obrony i ataku.

Przykładowe ćwiczenia:

- **Trening z cieniem**. Wizualizuj przeciwnika i ćwicz uniki, obroty, oraz różne kroki poruszając się do przodu, do tyłu , na boki, starając się utrzymać właściwą postawę, utrzymując kontrolę nad oddechem.
- **Trening na worku**. Pracując na worku, dodaj do treningu poruszanie się wokół niego, wyobrażając sobie, że unikasz jego "ataków". To rozwija koordynację ruchów oraz wyczucie dystansu.

Zawsze miej kontakt wzrokowy z przeciwnikiem: Utrzymuj wzrok na jego klatce piersiowej lub ramionach, aby widzieć wszystkie ruchy. Nie opuszczaj gardy: Niezależnie od tego, czy atakujesz, czy się bronisz, trzymaj gardę przy twarzy. Pozostań spokojny: Nawet pod presją staraj się kontrolować oddech i nie wykonywać gwałtownych ruchów, które mogą wytrącić cię z równowagi.

Podsumowując, kluczowe dla samoobrony są poprawna postawa, opanowanie techniki poruszania się oraz zachowanie spokoju. Regularny trening pomoże ci wyrobić nawyki niezbędne do skutecznej obrony w realnych sytuacjach.

5.1.2. Techniki wyprowadzania uderzeń i kopnięć oraz sposoby ich blokowania

Uderzenia ręką służą do zadawania ciosów, zarówno podczas ataku, jak i obrony, w wrażliwe części ciała. Wykonuje się je za pomocą: zaciśniętej pięści, otwartej dłoni, łokcia. W uderzeniach wykorzystujemy oba ramiona, gdy jedno zadaje cios, drugie przemieszczając się w drugą stronę zwiększa siłę ciosu.

- **Cios prosty** (Rys. 47): Wyprowadzany przednią ręką, ale też ręką trzymaną z tyłu, w linii prostej. Celem jest dystansowanie przeciwnika lub przygotowanie mocniejszego ataku. Kluczem skuteczności jest wyjście z lekkiego skrętu bioder i barków, gdzie skręt pełni rolę zamachnięcia się. Bark w trakcie uderzenia pozostaje uniesiony dla ochrony szczęki. Pięść w momencie uderzenia powinna być mocno zaciśnięta.
- **Cios boczny (sierpowy)** (Rys. 48): Wyprowadzany tylną lub przednią ręką, ugiętą w łokciu. Ręka uderza przeciwnika z boku. Rotacja bioder i barków zwiększa siłę. Uderzenia sierpowe stosuje się w półdystansie gdyż mimo większej siły od ciosu prostego, charakteryzuje się mniejszym zasięgiem.

  Aby prawidłowo wykonać cios boczny należy przenieść ciężar ciała w kierunku uderzenia, przy jednoczesnym skręcie tułowia, nóg, barków oraz bioder.
- **Cios z dołu (hak**) (Rys. 49): Hak to cios wykonywany, zgiętym ramieniem w stawie łokciowym, pod kątem mniejszym niż 90 stopni, od dołu ku górze. Z haków możemy korzystać zarówno w obronie jak i ataku w zwarciu jak i w półdystansie. Aby skutecznie wyprowadzić cios z dołu należy skupić się na tym, by odbywał się on bez odciągania ręki. Trzeba trzymać ją wąsko, przy ciele. Polega on na skręceniu tułowia i nagłym wyprostowaniu go.

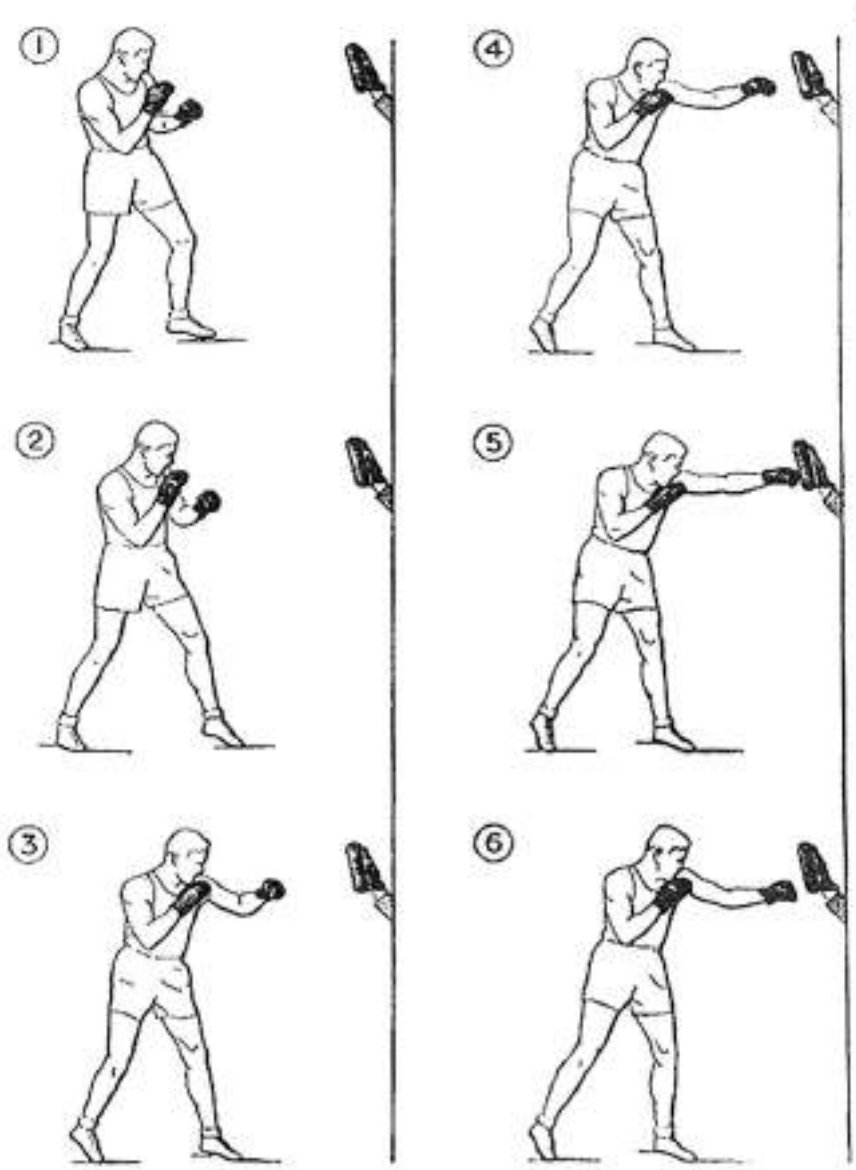

Rys. 47. Cios prosty

***Źródło**: https://maciasov.prv.pl/technika.html*

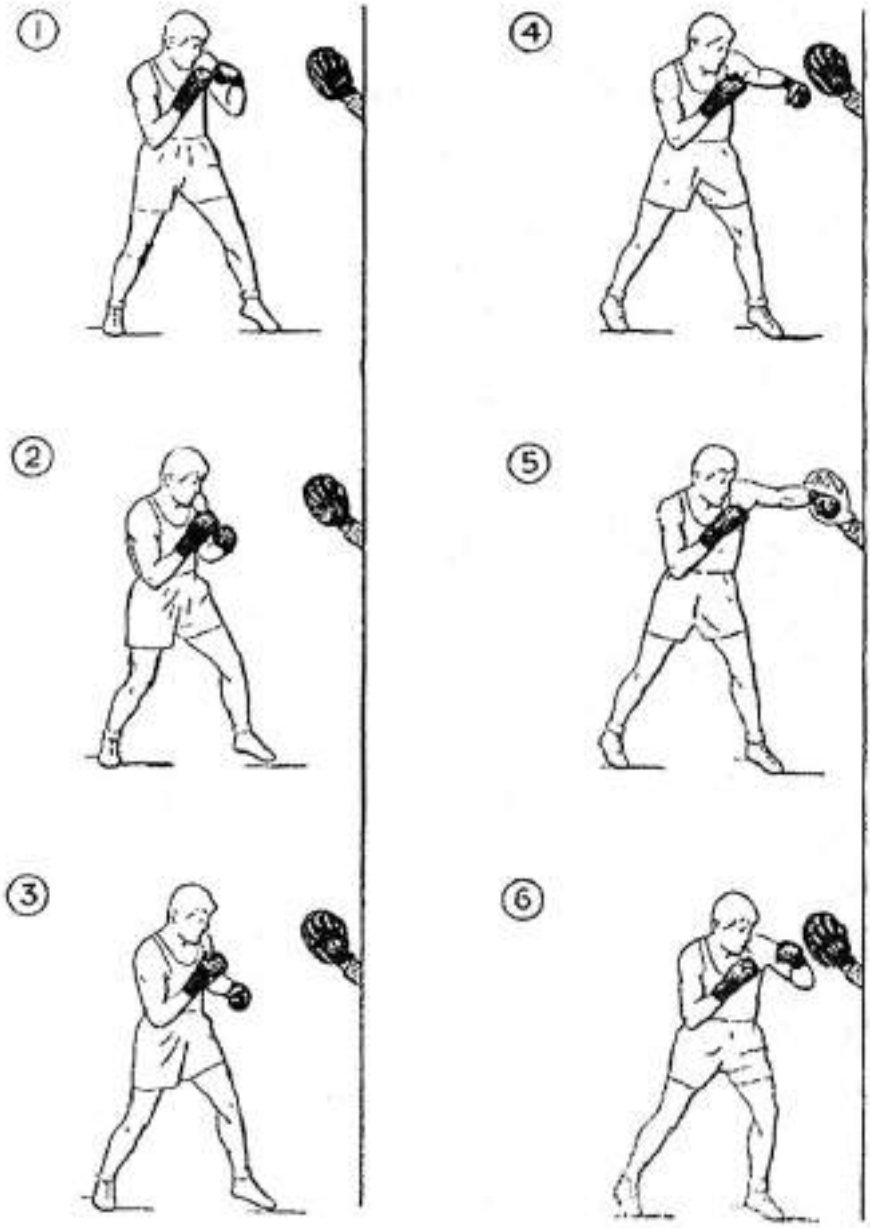

Rys. 48. Cios boczny sierpowy

***Źródło**: https://maciasov.prv.pl/technika.html*

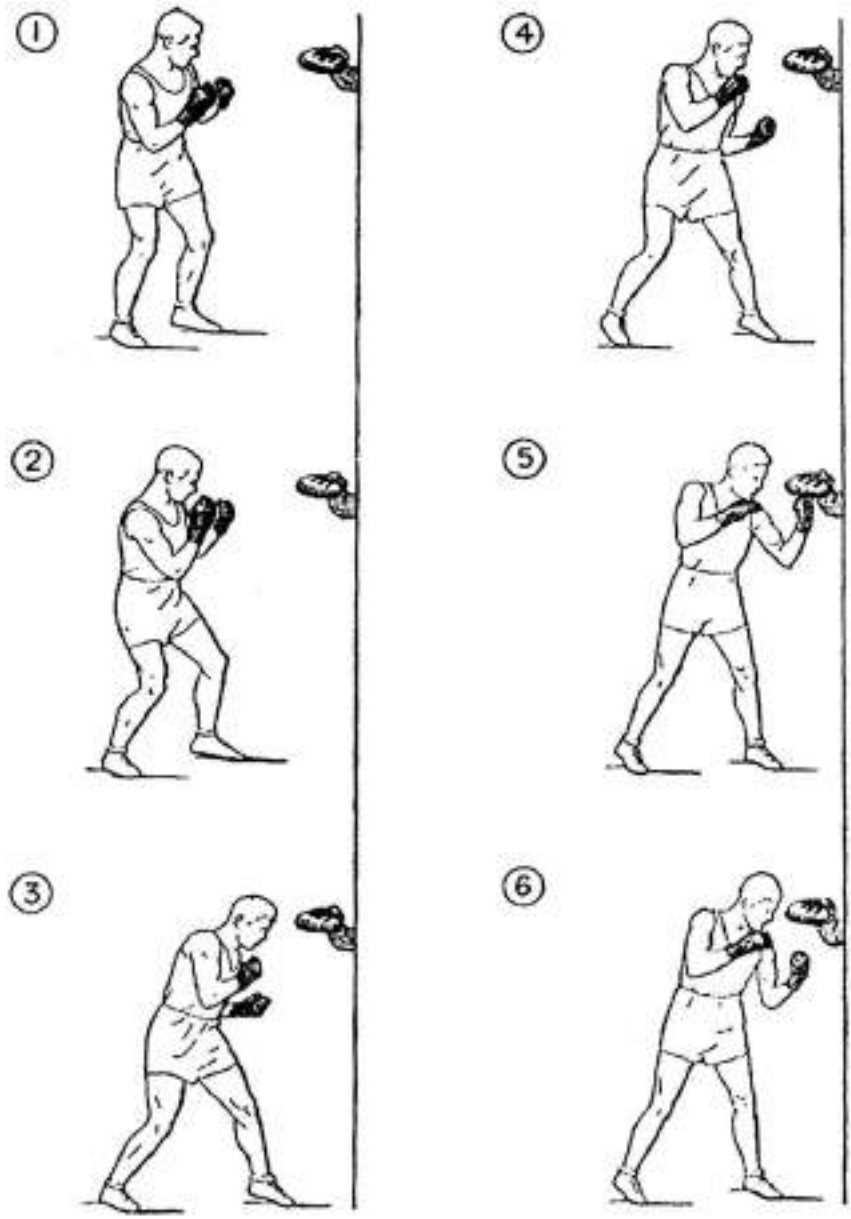

Rys. 49. Cios z dołu

***Źródło**: https://maciasov.prv.pl/technika.html*

Techniki wyprowadzania kopnięć

Kopnięcia wykonuje się nogami wykorzystując różne części stopy jak grzbiet, pięta, podbicie, ale również kolanem. Kopnięcia wykonujemy z pozycji stojącej lub z wyskoku, zarówno w obronie jak i w ataku.

- **Kopnięcie frontalne (do przodu)**: Wykonywane poprzez wypchnięcie biodra do przodu, uniesienie kolana w górę oraz gwałtowne wyprostowanie nogi jednocześnie wykonując uderzenie stopą w płaszczyźnie poziomej w kierunku celu (głowa, klatka piersiowa, brzuch). Po zadaniu ciosu jak najszybciej zginamy nogę w kolanie, a sama noga wraca do poprzedniej postawy w odwrotnej kolejności. Mięśnie powinny być napięte w momencie wykonywania ostatniej fazy kopnięcia, co pozwala utrzymać szybkość i wyzwolić siłę.

Rys. 50. Kopnięcie frontalne

***Źródło**: www.bluedragontkd.net/learn-taekwondo/chagi-kicking/*

- **Kopnięcie okrężne (po łuku)**: Wykonywane poprzez uniesienie kolana, zgiętej nogi do góry, a następnie obracając się na stopie drugiej nogi, wyrzucenie biodrem podudzia prostując nogę w kolanie w kierunku celu (głowa, tułów, udo) ruchem okrężnym. Kopnięcie realizowane jest grzbietem stopy. Mięśnie napinamy w momencie wykonania ostatnie fazy kopnięcia. Po kopnięciu należy jak najszybciej zgiąć nogę i powrócić do postawy stabilnej, co umożliwi nam na wyprowadzenie kolejnego ataku lub wykonanie np.; zejścia z linii ataku.

Rys. 51. Kopnięcie okrężne

***Źródło**: www.bluedragontkd.net/learn-taekwondo/chagi-kicking/*

- **Kopnięcie do tyłu**: Stojąc tyłem do kierunku ataku, wykonywane poprzez uniesienie kolana do góry, pochyleniu się lekko do przodu i skręceniu głowy, w ten sposób, aby cel był widoczny. Wypchnięcie biodrem nogi do tyłu oraz wykonanie uderzenia prostując nogę w kolanie. Kopnięcie

realizujemy piętą. Tak jak przy poprzednich kopnięciach szybko należy zgiąć nogę w kolanie po trafieniu w cel i powrócić do pozycji stabilnej.

Rys. 52. Kopnięcie do tyłu

***Źródło**: www.bluedragontkd.net/learn-taekwondo/chagi-kicking*

Bloki:

Bloki, co do zasady, służą do odpierania ataków wykonywanych różnymi częściami ciała (najczęściej nogą lub ręką po linii prostej lub po łuku). Wszystkie sposoby blokowania ciosów, żeby były skuteczne, muszą być proste do wykonania i jednocześnie muszą być dostosowane do pozycji, w jakiej prowadzimy walkę.

Od pasa w górę należy bronić się stosując bloki ramieniem, a od pasa w dół bloki nogami.

1. **Obrona przed ciosem prostym:** w momencie ataku ręka wysunięta w przód, zgięta pod kontem około 90 stopni, wykonuje ruch do środka zagarniając rękę nas uderzającą, w ten sposób żeby przeszła poza oś naszego ciała. Druga ręka zaciśnięta w pięść zasłania w tym samym momencie głowę, a łokieć przylega do ciała chroniąc żebra.
2. **Obrona przed ciosem sierpowym:** w momencie ataku ręka, od strony ataku, jest blisko głowy, zgięta pod kątem około 90 stopni z łokciem skierowanym w przód, z pięścią pozostającą za głową. Druga ręka zaciśnięta w pięść zasłania w tym samym momencie głowę, a łokieć przylega do ciała chroniąc żebra.

3. **Obrona przed ciosem z dołu:** obrona polega na wydłużeniu dystansu pomiędzy przyjmowanym ciosem przez odchylenie ciała w tył, nie przesuwając się na nogach.
4. **Obrona przed kopnięciem prostym:** wykonaj zejście z linii ataku, na zewnątrz, jednocześnie zablokuj kopnięcie swoim przedramieniem do wewnątrz.
5. **Obrona przed kopnięciem bocznym:** zablokuj kopnięcie napastnika poprzez uniesienie kolana i blok zgiętą w kolanie nogą. Blok najlepiej wykonać wraz z ruchem do przodu w celu skrócenia dystansu i zniwelowania siły ciosu.

5.1.3 Pady i przewroty w walce wręcz

Pady i przewroty to podstawowe elementy treningu samoobrony, chroniące przed niebezpiecznym upadkiem, a co za tym idzie kontuzją podczas walki.

a) Pady i przewroty w tył (Rys. 53):

Aby wykonać pad należy jak najszybciej, jeśli stoimy, zejść do pozycji przysiadu i stoczyć się do tyłu. Wykonujemy kołyskę na plecach z jednoczesnym uderzeniem wyprostowanych rąk, pod kątem około 45 stopni, w matę, wyrzutem nóg do przodu co spowoduje że nie zrobimy przewrotu do tyłu. Podczas wykonywania padu pamiętajmy o przyciągnięciu brody do klatki piersiowej aby głową nie uderzyć o podłoże. Jeżeli nie wyrzucimy nóg do przodu i zrobimy przewrót w tył wstajemy przyjmując pozycję walki.

b) Pady w bok (Rys 54):

Z pozycji stojącej robimy wymach lewą nogą (pad na stronę lewą) w prawoprzód z jednoczesnym przysiadem na prawej lewej. Wykonujemy kołyskę na lewym boku z uderzeniem wyprostowanej lewej ręki o podłoże pod kątem około 45 stopni.

c) Pady do przodu (Rys. 55):

Z pozycji stojącej skaczemy tak aby upaść w przód na przedramiona ugięte w łokciach i rozstawione w rozkroku nogi, głowa pozostaje uniesiona do góry, a tułów wyprostowany.

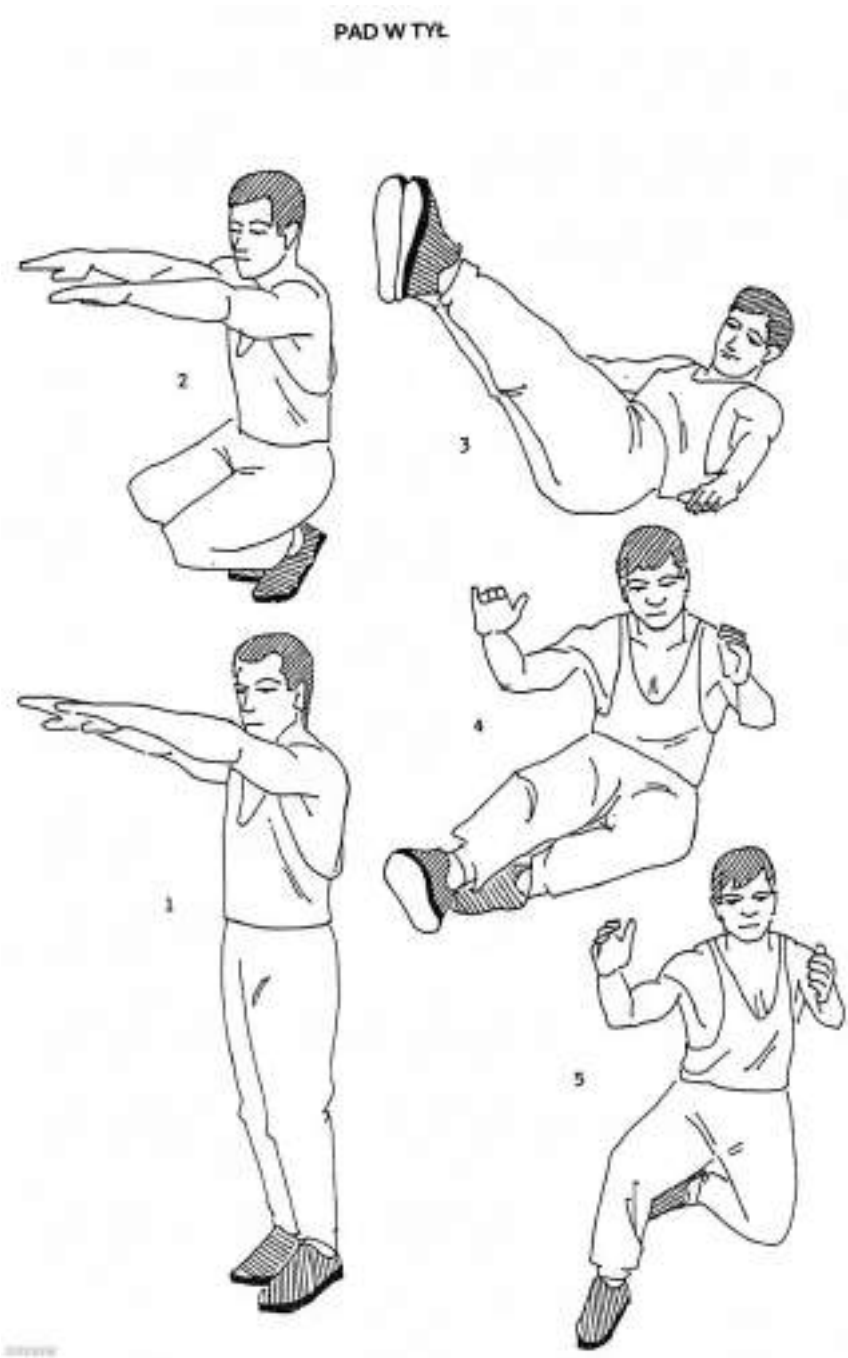

Rys. 53. Pad w tył

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

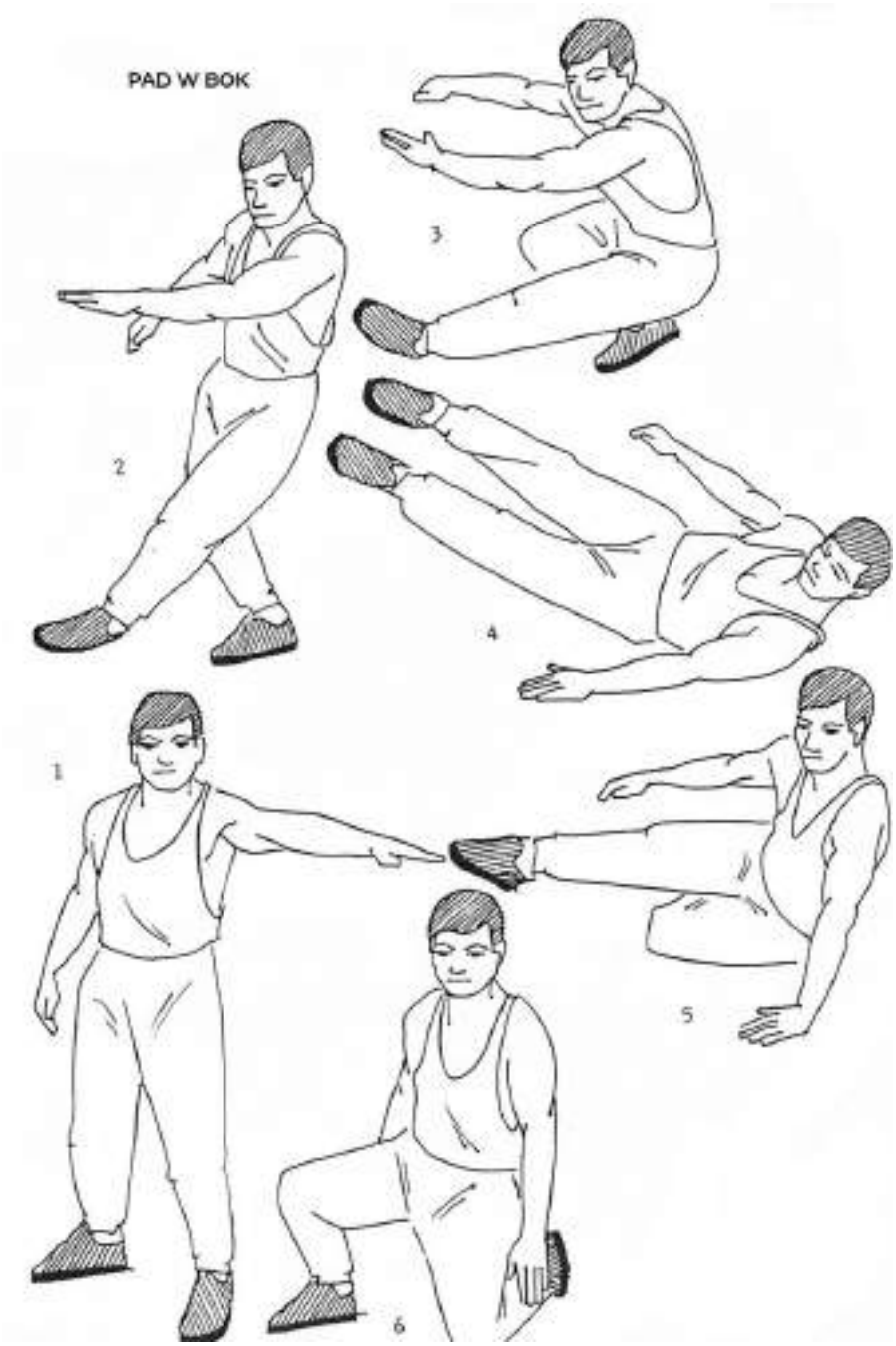

Rys. 54. Pad w bok

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 55. Pad do przodu

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Pady do przodu z przewrotem przez bark:

Wykonujemy poprzez przetoczenie przez lewy lub prawy bark, ciała wygiętego w łuk zaczynający się od dłoni poprzez bark, do przeciwległego biodra. Po wykonaniu przewrotu przyjmujemy pozycję walki.

Bezpieczeństwo padów i przewrotów:

- należy dążyć do tego, aby ciało stykało się z podłożem jak największą powierzchnią,
- upadek amortyzować uderzeniem całego ramienia o podłoże pod kątem około 45 stopni w stosunku do tułowia,
- trzymać brodę przyciągniętą do klatki piersiowej,
- w końcowej fazie padu nogi trzeba unieść do góry bez krzyżowania ich,
- pad należy poprzedzić wdechem, natomiast moment uderzenia o podłoże wydechem.

5.1.4. Sprowadzanie do parteru z wykorzystaniem: podcięć, chwytów za głowę lub nogi

a) Podcięcie nogi podporowej napastnika (Rys. 56)

Aby wykonać podcięcie na początku musisz spowodować obciążenie prawej nogi agresora poprzez przechylenie go na jego prawą stronę pociągając za rękę przechwytując ją jednocześnie. Następnie zahacz jego prawą nogę w okolicy zgięcia podkolanowego swoją nogą wyrzucając ją do tyłu co spowoduje upadek agresora na plecy.

b) Sprowadzenie do parteru z wykorzystaniem chwytu za nogi (Rys. 57)

Aby wykonać sprowadzenie do parteru z wykorzystaniem chwytu za nogi, na wstępie należy podejść do osoby od tyłu. Następnie należy pochylić się, uginając jednocześnie nogi obniżyć postawę, chwycić za piszczele i popychając barkiem, obalić osobę. W dalszej kolejności należy, zginając jej nogę w kolanie, wykonać dźwignię.

Rys. 56. Sprowadzenie do parteru z wykorzystaniem podcięcia nogi podporowej.

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

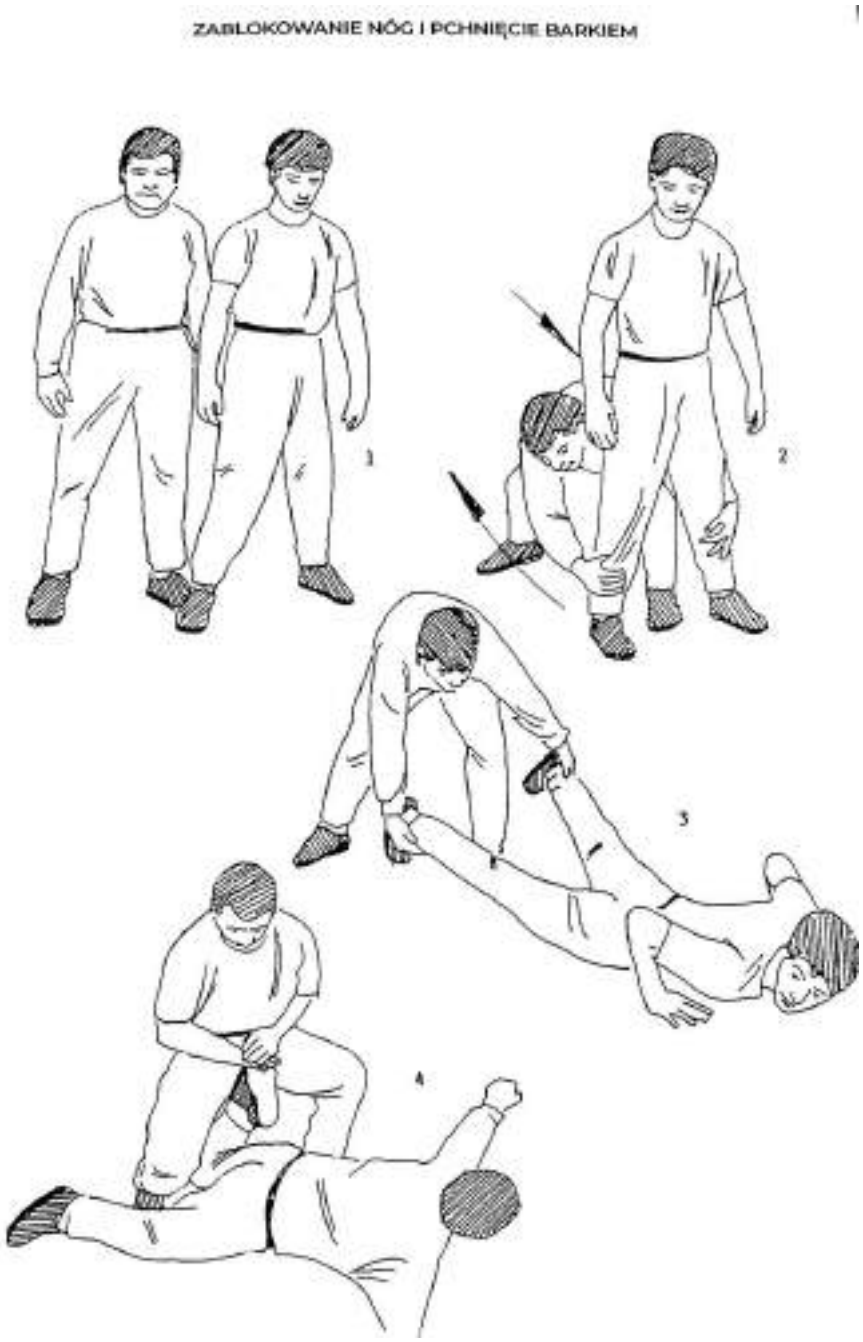

Rys. 57. Sprowadzenie do parteru z wykorzystaniem chwytu za nogi

Źródło*: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

5.1.5 Chwyty transportowe – dźwignie na stawy kończyn górnych

Chwyty transportowe, co do zasady, służą do prowadzenia osoby z jednego miejsca do drugiego, przez jedną lub więcej osób, przy wykorzystaniu dźwigni założonych na stawowe części kończyn.

a) Dźwignia łokciowa (Rys. 58)

Po podejściu do osoby, chwyć swoją prawą ręką jej prawą rękę w nadgarstku i pociągnij w swoją stronę. Następnie lewą ręką naciśnij jej prawy łokieć tak, aby zablokować rękę w stawie. Dla lepszej kontroli osoby, stań blisko blokowanej ręki i utrzymuj ją wyżej niż bark osoby, wyprostuj się.

b) Dźwignia łokciowo-barkowa (Rys 59)

Po zbliżeniu się do osoby, podchodząc z boku, włóż swoją bliższą rękę pod jej pachę od przodu. Drugą ręką od góry przechwyć jej łokieć, naciskając na niego i jednocześnie przyciągnij osobę do siebie, powodując jej pochylenie. Aby móc kontrolować osobę transportowaną, np. uniknąć możliwości zrobienia przez nią przewrotu do przodu, należy drugą ręką chwycić za ubranie w okolicach przeciwległego barku lub złapać za głowę w okolicy czoła i odgiąć ją do tyłu.

c) Dźwignia nadgarstkowa (Rys. 60)

Po podejściu, od prawej strony, do osoby, chwytamy ją za prawą rękę – swoją prawą dłonią za jej zewnętrzną część na wysokości dłoni, a lewą za zewnętrzną część łokcia. Po zgięciu ręki osoby, naciskamy na jej zgięty nadgarstek, a łokieć wkładamy pod swoją pachę.

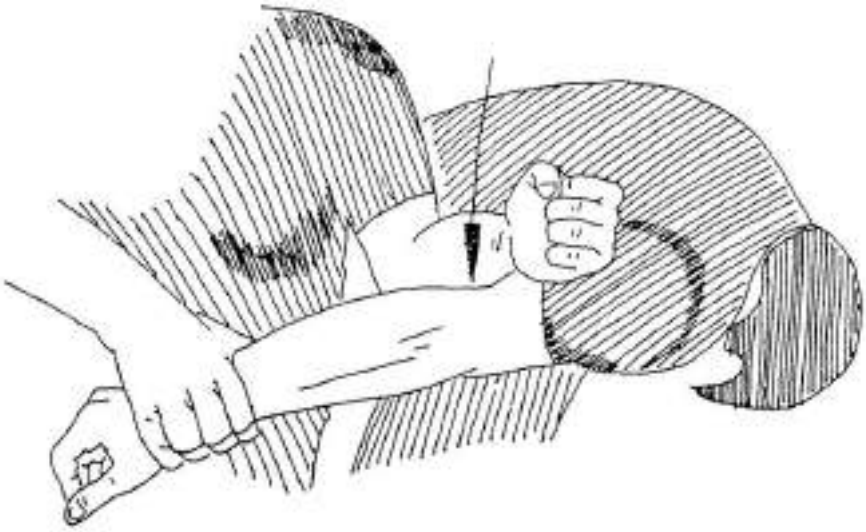

Rys. 58. Dźwignia łokciowa

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 59. Dźwignia łokciowo-barkowa

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 60. Dźwignia nadgarstkowa

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

5.1.6. Uwalnianie się z chwytów, obchwytów i duszeń

Umiejętność uwalniania się z chwytów, obchwytów i duszeń to kluczowe elementy samoobrony, które wymagają szybkiego działania i zdecydowania, a tym samym to umiejętność która podwyższa bezpieczeństwo osoby interweniującej poprzez:

- właściwą ocenę sytuacji,
- szybkość podjęcia decyzji,
- zdecydowanie w działaniu,
- dostosowanie określonych technik do typu zagrożenia,
- zachowanie odporności na stres[91].

[91] **Dobrzyjałowski J.** *Samoobrona i ....., op. cit.*

a) Obrona przed chwytem jedną ręką za ubranie z wykorzystaniem dźwigni łokciowej (Rys. 61)

Gdy agresor chwyci nas prawą ręką za ubranie, chwytamy swoją prawą ręką za przegub jego prawej ręki, a lewą ręką naciskamy na jego prawy łokieć, robimy zwrot o ćwierć obrotu i jednocześnie wykonujemy dźwignię na prawy nadgarstek.

b) Obrona przed obchwytem tułowia od tyłu, gdy ramiona są wolne (Rys. 62)

- uderzenie w grzbiet dłoni, realizowana poprzez uderzenie agresora pięściami w jego dłonie,
- dźwignia na palce, realizowana poprzez wykonanie dźwigni na palce agresora,
- dźwignia nadgarstkowa, realizowana poprzez wykonanie dźwigni na nadgarstek.

c) Obrona przed obchwytem tułowia od tyłu, gdy ramiona są w środku

Wariant 1. (Rys. 63) Lewą ręką złap agresora za dłonie, swoją prawą rękę unieś do góry, jednocześnie unosząc prawy łokieć agresora ku górze, następnie poprzez obrót własnego ciała z głową pod prawą pachą agresora przechwyć jego prawy nadgarstek swoją prawą ręką, a następnie lewą ręką wykonaj dźwignię łokciową naciskając na prawy łokieć agresora.

Wariant 2. (Rys. 64) Pochyl się tak, aby noga agresora była pomiędzy twoimi nogami. Następnie złap obiema dłońmi za jego nogę w okolicy kostki i pociągnij gwałtownie ją do góry.

d) Obrona przed obchwytem tułowia od przodu, gdy ramiona są wolne (Rys. 65)

Obronę przed obchwytem realizujemy poprzez nacisk krawędzią dłoni na przegrodę nosa agresora lub poprzez wykonanie dźwigni na krąg szczytowo-obrotowy.

e) obrona przed obchwytem tułowia od przodu, gdy ramiona są w środku (Rys. 66)

Po obniżeniu środka ciężkości i usztywnieniu ciała odpychamy biodra agresora i uderzamy go kolanem w krocze.

f) obrona przed duszeniem (Rys. 67)

Jednocześnie łapiąc prawą nogę agresora w okolicy kolana swoją prawą ręką, grzbietem lewej ręki atakujemy przegrodę nosową. Następnie podrywamy bliższą nogę agresora do góry i obalamy go na podłoże.

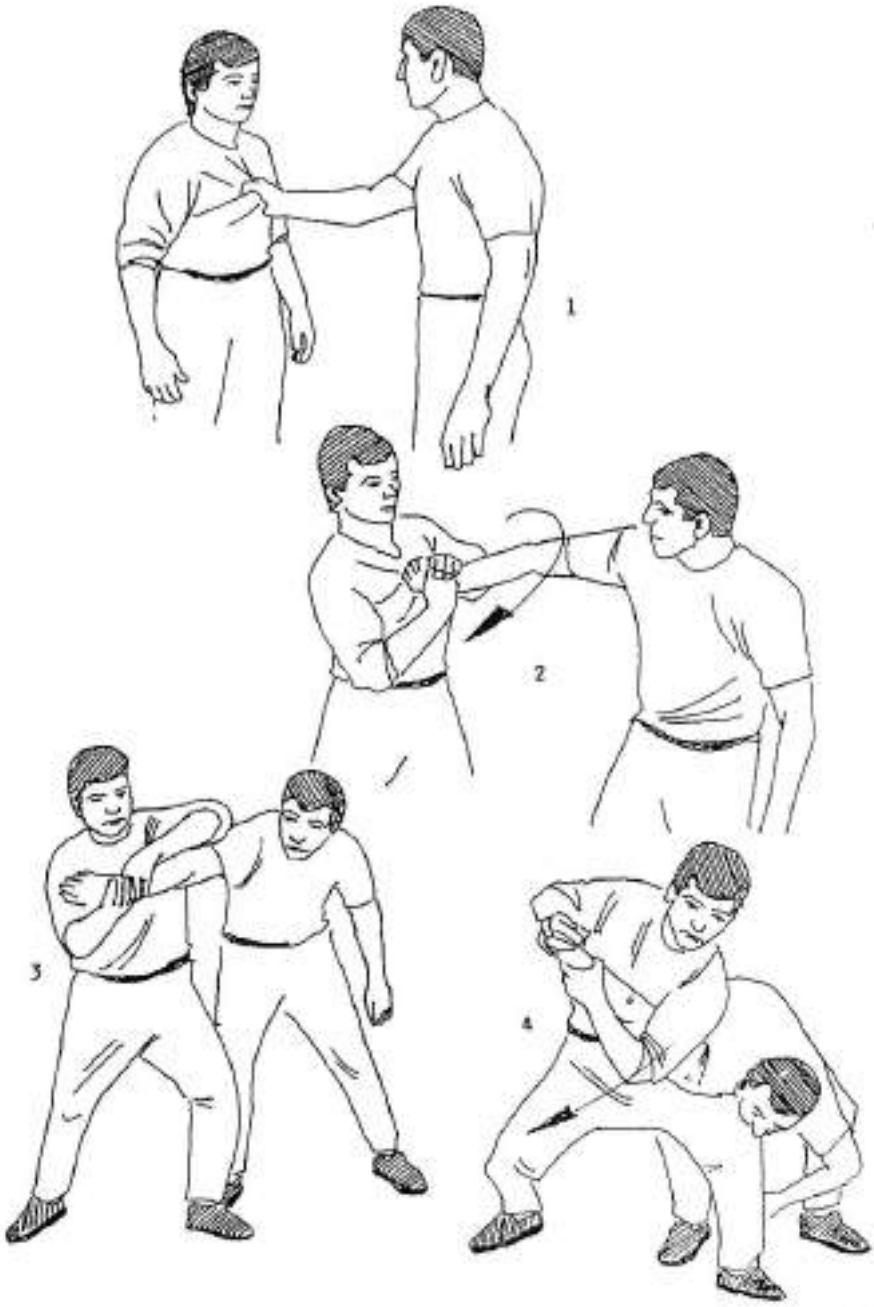

Rys. 61. Obrona z wykorzystaniem dźwigni łokciowej

Źródło*: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

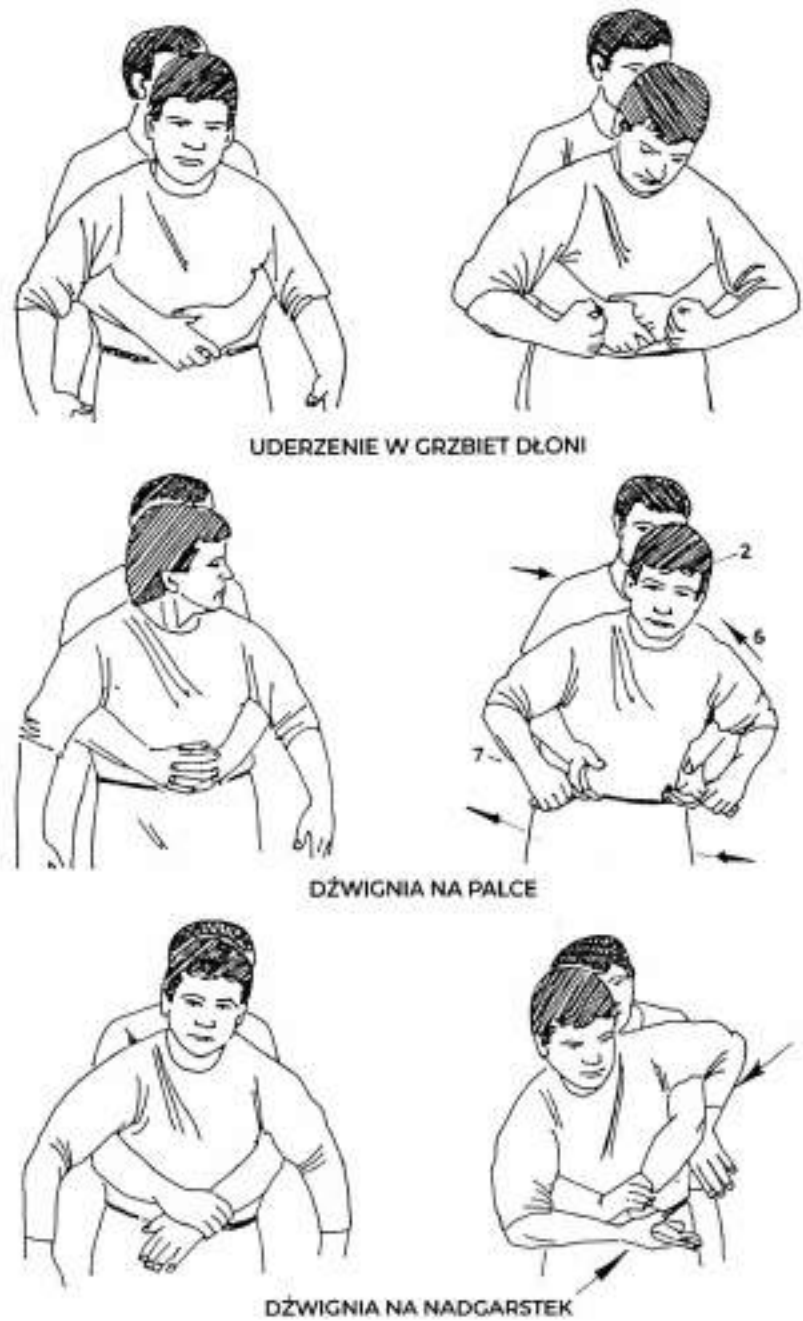

Rys. 62. Obrona przed obchwytami tułowia, gdy ramiona są wolne

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

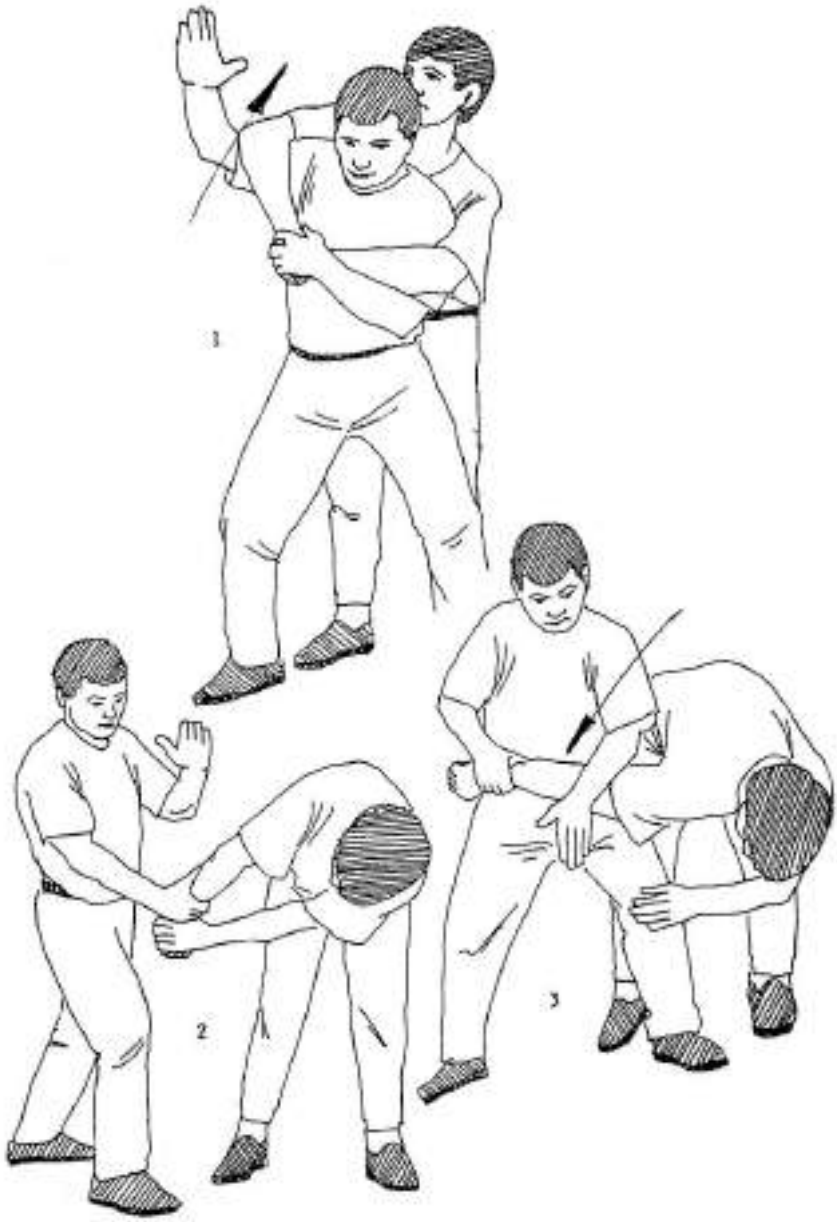

Rys. 63. Obrona przed obchwytem tułowia od tyłu (wariant 1)

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 64. Obrona przed obchwytem tułowia od tyłu (wariant 2)

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

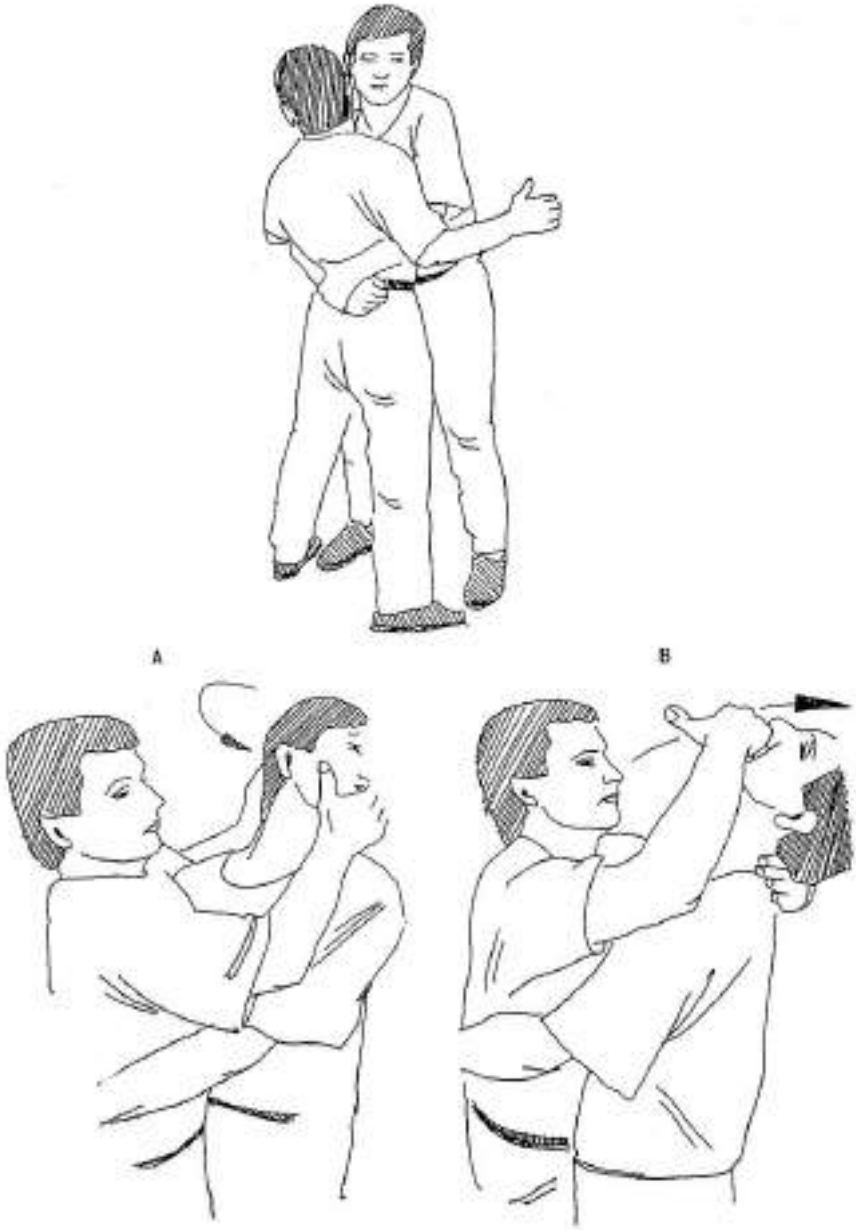

Rys. 65. Obrona przed obchwytem tułowia od przodu (A – dźwignia na krąg szczytowo-obronny, B – nacisk krawędzią dłoni na przegrodę nosa)

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 66. Obrona przed obchwytem tułowia od przodu (Uderzenie kolanem w krocze. Rzut)

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 67. Obrona przed duszeniem

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

5.1.7. Miejsca wrażliwe na ciele człowieka i sposoby obezwładniania

Miejsca wrażliwe na ciele człowieka, nazywane też punktami witalnymi, to obszary będące szczególnie wrażliwe na atak, a tworzą je:

- stawy, nieosłonięte miejsca układu kostnego,
- miejsca silnie unerwione oraz zakończenia nerwowe,
- węzły i przewody chłonne.

Znajomość punktów wrażliwych wskazuje nam jakie miejsca należy atakować u przeciwnika, a które chronić u siebie. Miejsca te można atakować ciosami, kopnięciami, poprzez punktowe przyłożenie siły, w formie nacisku lub chwytu.

Ciało ludzkie posiada kilkadziesiąt punktów witalnych położonych w różnych miejscach ciała. Szczególnie wrażliwe miejsca to: skroń, serce, oczy, uszy, krtań, skronie, obojczyk, splot słoneczny, dolne żebra, genitalia, podbrzusze, kark, stawy.

5.2. Techniki interwencyjne

5.2.1. Techniki zakładania kajdanek i obszukiwania osób

Kajdanki stosujemy wobec ujętych osób, żeby udaremnić ucieczkę albo zapobiec czynnej napaści lub czynnemu oporowi. Kajdanki zakłada się osobom które mają 17 lat i więcej, wyjątek stanowią osoby w wieku powyżej 16 lat podejrzane o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu.

Kajdanki zakładamy na ręce trzymane z tyłu osobom zachowującym się agresywnie, podejrzanym lub oskarżonym o popełnienie niebezpiecznego przestępstwa, niebezpiecznym przestępcom.

Kajdanki zakładamy na ręce trzymane z przodu w pozostałych przypadkach.

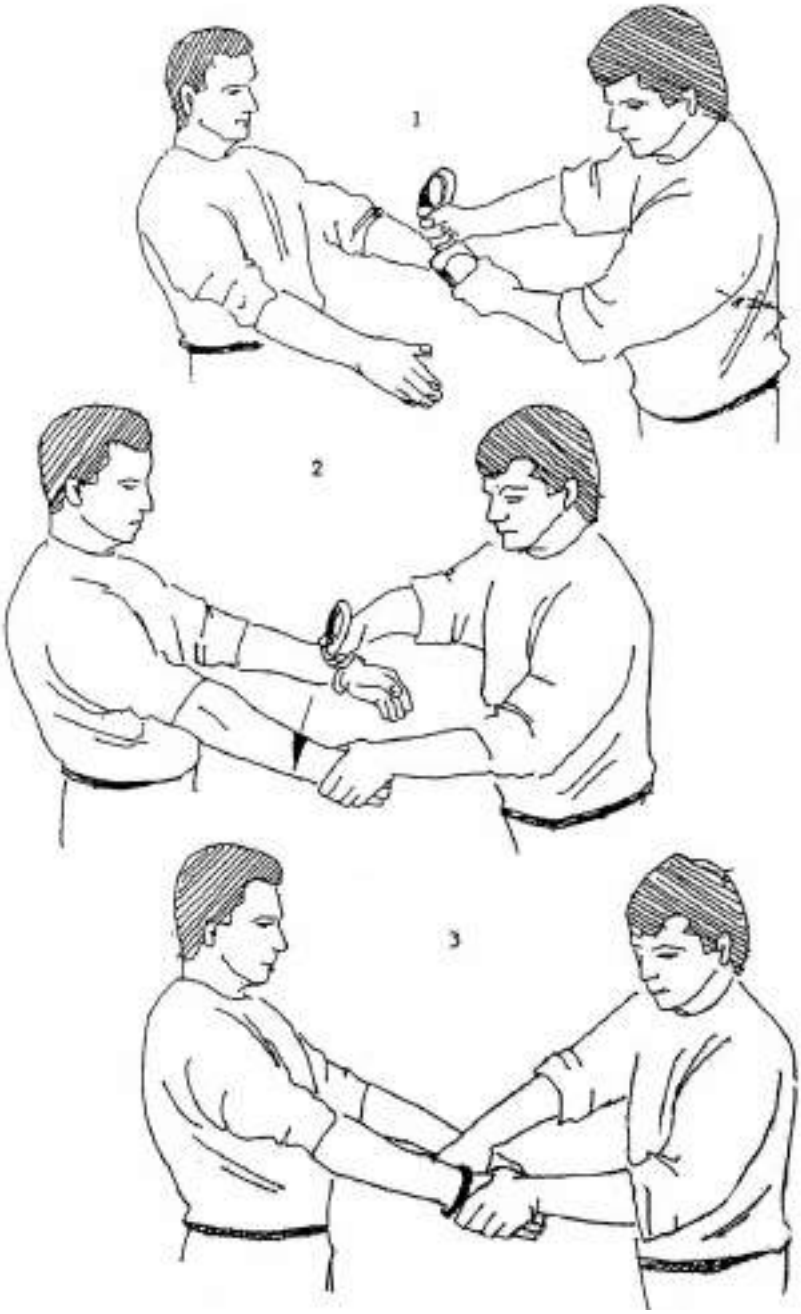

Rys. 68. Sposób założenia kajdanek z przodu, gdy osobnik nie stawia oporu

Źródło*: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 69. Sposób założenia kajdanek, gdy osobnik stawia opór – podejście z boku (grafika nr 1)

Źródło*: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 70. Sposób założenia kajdanek, gdy osobnik stawia opór – podejście z boku (grafika nr 2)

Źródło*: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 71. Sposób założenia kajdanek z tyłu, gdy osobnik nie stawia oporu

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Aby bezpiecznie założyć kajdanki należy przestrzegać poniższych zasad:

a) osoba asekurująca powinna ustawić się w postawie gotowości będąc w dystansie przekraczającym dystans maksymalnie wyciągniętej nogi od osoby kajdankowanej, pod kątem około 90 stopni w stosunku do partnera podejmującego interwencję,

b) należy wydawać krótkie i zdecydowane komendy,

c) należy ustawić osobę kajdankowaną w niewygodnej dla niej pozycji z głową skierowaną tak, aby utrudnić jej obserwowanie czynności interwencyjnych,

d) zachowanie podstawowych środków bezpieczeństwa:
   - podejście z właściwej strony,
   - zastosowanie dźwigni na palce lub chwyt za kciuk, dłoń lub nadgarstek,
   - zablokowanie bliższej stopy od tyłu lub zablokowanie bioder,
   - szybkie założenie kajdanek,
   - zabezpieczenie kajdanek.

Rys. 72. Zasady bezpieczeństwa podczas zakładania kajdanek

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Przeszukanie osoby, co do zasady, wykonuje się po założeniu kajdanek, stosując metodę palpacyjną używając do tego palców ręki, zaczynając od miejsca, gdzie znajdują się dłonie osoby, którą obszukujemy. Obszukania powinna dokonywać, w miarę możliwości, osoba tej samej płci z poszanowaniem godności w sposób zgodny z prawem i w odosobnionym miejscu.

Rys. 73. Przeszukanie osoby

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

5.2.2 Posługiwanie się pałką służbową

Pałka służbowa to jeden ze środków przymusu bezpośredniego. W zależności od wykonywanych czynności, preferencji, czy wyposażenia konkretnej formacji, najczęściej używa się pałek wielofunkcyjnych typu „Tonfa" lub pałek teleskopowych (często potocznie nazywanych „baton").

Pałka typu „Tonfa" to sztywna konstrukcja składająca się z **rękojeści, końca rękojeści, ramienia krótkiego, zakończenia ramienia krótkiego** oraz **ramienia długiego**. Pałkę tego typu zwykle nosi się po stronie przeciwnej do strony, po której nosi się broń służbową, z rękojeścią skierowaną do tyłu. Do osadzenia pałki służy pierścień mocowany do pasa.

Pałkę typu „Tonfa" stosuje się do uderzeń, blokad, pchnięć, zakładania dźwigni.

Pałką można uderzać tylko w umięśnione partie ciała, **zabrania się natomiast, uderzeń w**:

- głowę,
- szyję,
- brzuch,
- nieumięśnione części ciała,
- stawy.

Blokowanie pałką wielofunkcyjną realizowane jest zazwyczaj przy wykorzystaniu dwóch rąk, ale też, na przykład przy ataku na kończyny dolne, przy użyciu jednej ręki.[92]

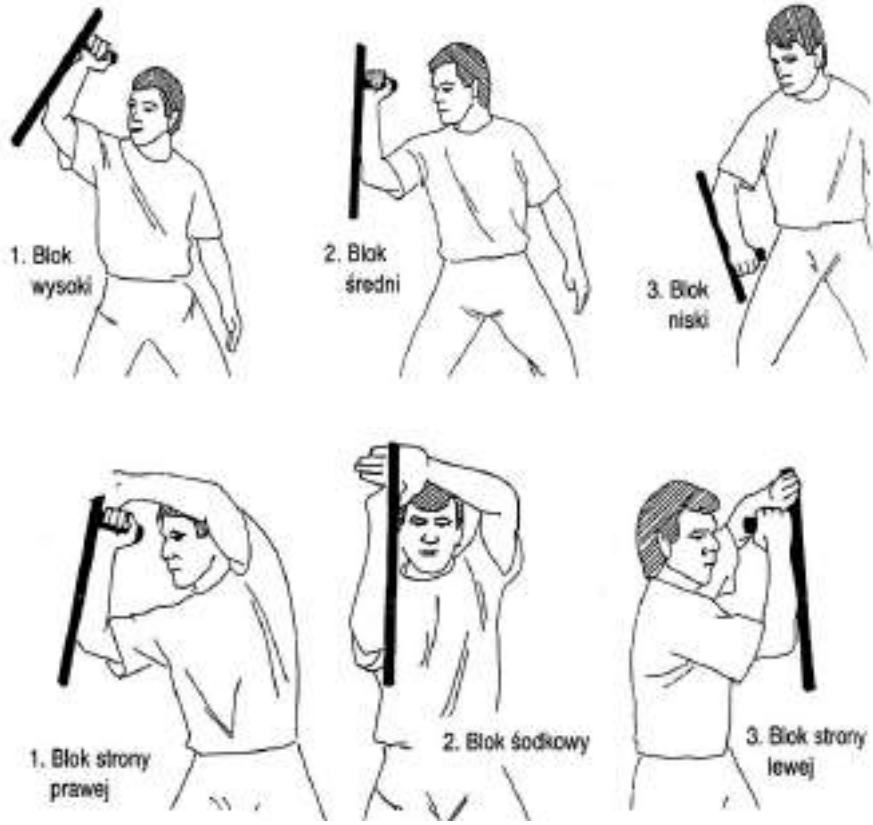

Rys. 74. Bloki jednorącz oraz oburącz

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 1994*

[92] **P. Nerć**, *Techniki interwencji i obezwładniania*, Wrocław 2020.

Dźwignia transportowa łokciowa z wykorzystaniem pałki wielofunkcyjnej.

Po zbliżeniu się do osoby, trzymając pałkę, za rękojeść w ręce dominującej, chwyć drugą ręką za nadgarstek osoby łącznie z ramieniem długim. Następnie połóż pałkę na łokciu jednocześnie naciskając wykonaj krok do przodu, co spowoduje ból i pochylenie osoby.

Rys. 75. Dźwignia transportowa łokciowa – zewnętrzna

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 1994*

Dźwignia łokciowo-barkowa. Po podejściu do osoby włóż pałkę wielofunkcyjną, trzymaną za rękojeść, pomiędzy rękę, a tułów osoby. Następnie wykonaj krok do przodu, jednocześnie łapiąc lewą ręką za koniec ramienia długiego. Skręć pałkę do góry w kierunku łokci a osoby, następnie pochyl ją w przód naciskając na ramię długie pałki w dół.

2. Przechwyć koniec długi pałki

Rys. 76. Dźwignia barkowo-łokciowa

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 1994*

Pałka służbowa teleskopowa to pałka najczęściej wykonana z lekkiego i mocnego metalu, np. z aluminium, ale również z tworzywa sztucznego. Zbudowana jest z rękojeści, zakończenia rękojeści oraz dwóch członów. Rękojeść oraz człony łączą się w układzie kielichowym, czyli podczas rozkładania pałki szerszy koniec jednego elementu jest hamowany wewnątrz węższej części kolejnego. Pałkę teleskopową nosi się w dedykowanych kaburach przymocowanych do pasa.

Pałkę typu „baton" stosuje się do uderzeń, blokad, zakładania dźwigni.

Pałką można uderzać tylko w umięśnione partie ciała, **zabrania się natomiast, uderzeń w**:

- głowę,
- szyję,
- brzuch,
- nieumięśnione części ciała,
- stawy.

5.2.3. Techniki posługiwania się przedmiotem przeznaczonym do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej

Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej to broń która z założenia nie zabija przeciwnika. To broń która wytwarza napięcie elektryczne rzędu 20000-500000 V ale o bardzo małym natężeniu prądu, zazwyczaj do 10 mA.

Działa na układ nerwowy osoby, czyniąc ją niezdolną do dalszej walki. Paralizatory dzielimy na takie, które wymagają bezpośredniego kontaktu z ciałem osoby oraz takie gdzie kontakt z urządzeniem realizowany jest poprzez, wystrzeliwane, elektrody.

Przykładowe urządzenia do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej:

Rys. 77. Taser X26

Źródło:*http:// ww.accreditedsafety.com/shop/black-taser-x26-refurbished-law-enforcement-model/*

Rys. 78. Scorpy Max

Źródło: *https://www.arobron.pl/ paralizatory-dotykowe/504238-paralizator-z-gazem-esp-scorpy-max.html*

Rys. 79. Taser X2

***Źródło**: https://milmag.pl/kolejne-paralizatory-dla-policji/*

Paralizator X2 jest to broń dwustrzałowa wyposażona w aktualizowane oprogramowanie. Urządzenie wykorzystuje 2 wymienialne kartridże zawierające sprężony azot do wystrzeliwania dwóch małych sond, które są połączone z urządzeniem Taser izolowanymi przewodami przewodzącymi prąd. Urządzenie przesyła przewodami do ciała impulsy elektryczne mające wpłynąć na funkcje czuciowe oraz motoryczne obwodowego systemu nerwowego oraz spowodować mimowolne skurcze mięśniowe.

Kartridże są dostępne z przewodami różnej długości, od 4,6 m do 10,7 m. Urządzenie Taser wystrzeliwuje jednocześnie jeden kartridż. Do wystrzelonego kartridża można przesyłać prąd po okresie wstępnego impulsu bez wystrzeliwania pozostałego kartridża.

Podstawowe założenia:

a) prąd musi być w stanie przepływać pomiędzy sondami, aby dostarczyć ładunek elektryczny,

b) im większa odległość pomiędzy sondami znajdującymi się w celu, tym większa skuteczność,

c) zazwyczaj prąd nie będzie przepływał na inne osoby dotykające celu,

d) prąd może przenikać, tworząc łuk elektryczny, przez większość materiałów z których wykonana jest odzież,

e) urządzenie X2 umożliwia rażenie do 2 obiektów jednocześnie,

f) urządzenie może być skuteczne, nawet jeśli niektóre sondy nie trafią w cel, obwód może zostać zamknięty, nawet jeśli sondy zostały wystrzelone z różnych kartridży,

g) nowoczesne rozruszniki serca oraz wszczepione defibrylatory wytrzymują znacznie silniejszą zewnętrzną defibrylację niż ta, jaką zapewniają impulsy elektryczne przekazywane przez urządzenie Taser[93].

Pamiętaj, używając urządzenia Taser:

- urządzenie może spowodować zapalenie się materiałów łatwopalnych,
- nie celuj urządzeniem we wrażliwe części ciała takie jak: głowa, szyja, klatka piersiowa, narządy płciowe,
- preferowane części ciała do celowania urządzeniem to: przy celowaniu z tyłu – poniżej szyi; przy celowaniu z przodu – poniżej okolicy serca,
- rozważ kwestie wsparcia partnera oraz taktyki użycia urządzenia z dystansu,
- zapewnij sobie, jeśli to możliwe, wsparcie partnera, który zatrzyma, założy kajdanki osobie (pamiętając żeby nie wkładać rąk pomiędzy sondy),
- po użyciu Tasera, należy udzielić osobie pierwszej pomocy przedmedycznej.

[93] Taser X2 ECD Podręcznik użytkownika, MMU0037 wersja:C.

5.2.4. Techniki stosowania chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznych miotaczy substancji obezwładniających

Podczas użycia kierujemy wylot dyszy urządzenia w pierś agresora z odległości od 0,5 m do około 1,5 m i naciskamy na dźwignię zaworu przez czas nie dłuższy niż 1 sek. Gaz powoduje natychmiastowe łzawienie i podrażnienie błon śluzowych nosa oraz jamy ustnej. Po użyciu chemicznych środków obezwładniających należy udzielić pierwszej pomocy, jeżeli zachodzi taka konieczność, np.: pojawienie się łzawienia, kaszlu, utrata widzenia**. Pierwsza pomoc po zastosowaniu chemicznych środków obezwładniających** polega na przemyciu ciała czystą wodą (w szczególności oczu) lub ustawieniu osoby pod wiatr. Zalecane jest również zdjęcie wierzchniej odzieży, która może być przesiąknięta chemicznym środkiem. Ponadto należy uniemożliwić przecierania oczu oraz picia płynów. Dopuszczalne jest przemycie oczu 2% roztworem sody oczyszczonej (2 łyżeczki sody na 1 szklankę wody), jednakże decyzję o podawaniu jakichkolwiek środków powinien podjąć lekarz.

Rys. 80. Gaz pieprzowy

https://militaria.pl/p/gaz-pieprzowy-policyjny-50-ml-strumien-3953

Chemiczne środki obezwładniające mogą być stosowane zarówno na przestrzeni otwartej, jak i w pomieszczeniach:

- **używając na przestrzeni otwartej** trzeba uwzględnić kierunek wiatru, jeśli w danym momencie wieje wiatr należy kierować dyszę zgodnie z jego kierunkiem,
- **używając w pomieszczeniach zamkniętych** nie powinno się wytwarzać zbyt dużych stężeń poprzez wielokrotne naciskanie na główkę zaworu.

Używając gazu bezwzględnie, zabrania się kierowania strumienia aerozolu obezwładniającego prosto w oczy agresora.

5.2.5. Techniki usuwania z pojazdu osoby stawiającej opór czynny

Podejście i ustawienie się bezpośrednio przed usunięciem osoby z pojazdu:

W sytuacji, gdy podjęto decyzję o użyciu siły fizycznej w celu usunięciu kierowcy z pojazdu, ważne jest, aby bezpośrednio przed tym przyjąć odpowiednią postawę, która to często warunkuje skuteczność stosowanych technik i bezpieczeństwo. Interweniujący powinien pozostać ustawiony możliwie lekko za kierowcą przy środkowym słupku auta, powinien wstawić prawą nogę na próg, co uchroni go przed bezpośrednim uderzeniem łokciem oraz ewentualnym wciągnięciem do wnętrza samochodu. Jeżeli bezpośrednio przed usunięciem osoby, interweniujący sam otwiera drzwi pojazdu, powinien otworzyć je ręką lewą, a następnie zabezpieczyć je tą samą ręką. W przeciwnym wypadku odruchowe zamykanie drzwi przez kierowcę, może spowodować, że interweniujący zostanie uderzony drzwiami.

Prawidłowe ustawienie może ustrzec funkcjonariusza przed opisanymi wcześniej zagrożeniami, a także pomóc w samym usunięciu kierowcy. Jeżeli lewą ręką zabezpieczymy drzwi, to podczas próby ich zamknięcia przez kierowcę łatwo możemy przechwycić jego rękę, a piszczelem nogi ustawionej wcześniej na progu wykonać dźwignię łokciową.

Podczas próby wciągnięcia funkcjonariusza do samochodu, ustawienie nogi na progu daje możliwość zaparcia się na niej i wykorzystania całej swojej siły oraz masy własnego ciała do wyciągnięcia kierowcy na zewnątrz.

W sytuacji, gdy kierowca trzyma się kierownicy, zerwanie uchwytu może nastąpić poprzez wychwycenie dwoma rękami nadgarstka kierowcy z równoczesnym podbiciem jego łokcia w górę i skos w przód. Podbicie łokcia wykonujemy przedramieniem, wykorzystując wsparcie nogi na progu i ruch własnego ciała w górę. Działając w ten sposób, wykorzystujemy zasadę tzw. „wysokiego łokcia", a zerwanie chwytu kierowcy następuje poprzez jego kciuk. Po zerwaniu uchwytu należy maksymalnie wyciągnąć rękę kierowcy na zewnątrz, tak aby możliwe było wykonanie dźwigni łokciowej.

Jednym ze sposobów wykonania dźwigni łokciowej jest wykorzystanie słupka pojazdu:

Ważne jest prawidłowe ustawienie łokcia osoby, tak aby słupek przyłożony był tuż nad łokciem na przyczepach mięśnia trójgłowego. W tym celu należy tak trzymać nadgarstek osoby, aby dłoń ustawiona była małym palcem do pojazdu.

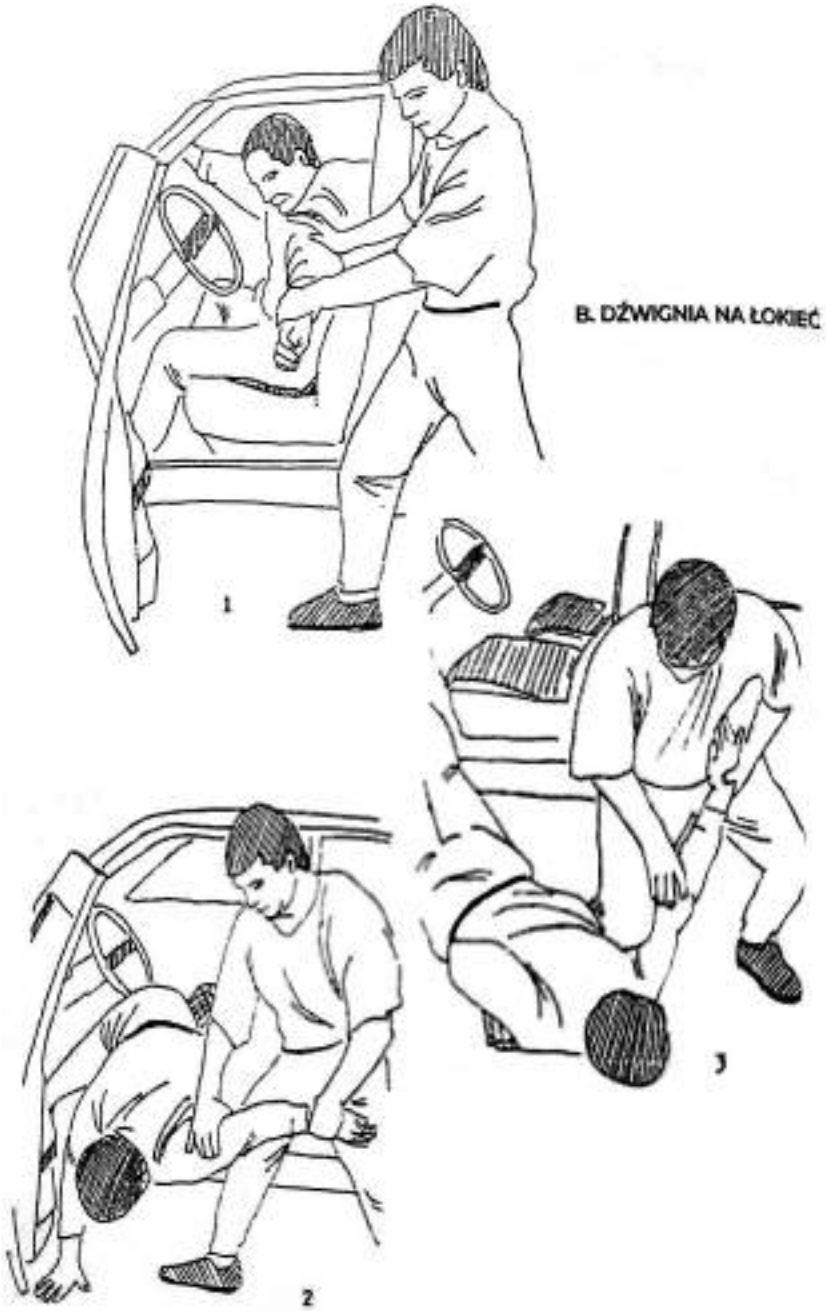

Rys. 81. Usunięcie osoby z pojazdu

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Uwaga! Wykorzystanie słupka może być nieskuteczne w samochodach trzydrzwiowych, gdyż słupek jest tam zbytnio cofnięty. W takich sytuacjach należy wykonać dźwignię łokciową w podstawowej formie. Po założeniu dźwigni wydajemy osobie polecenia.

Należy pamiętać o poleceniu wystawienia przez kierowcę lewej nogi za próg. Usunięcie osoby kończymy jej obezwładnieniem na ziemi lub z wykorzystaniem pojazdu.

5.2.6 Obrona przed atakami nożem lub niebezpiecznym przedmiotem

Obrona przed atakiem nożem lub innym niebezpiecznym przedmiotem jest jedną z najbardziej niebezpiecznych sytuacji w samoobronie, a obrona przed nim jest bardzo trudna i obarczona bardzo dużym ryzykiem niepowodzenia. Nawet skuteczna obrona wiąże się z ryzykiem obrażeń.

Zasady właściwego postępowania, które mogą zwiększyć Twoje szanse na przetrwanie w takiej sytuacji:

- twoim priorytetem powinna być ucieczka i unikanie bezpośredniego starcia. Walka z uzbrojonym napastnikiem zawsze niesie ogromne ryzyko,
- szukaj przeszkód lub przedmiotów, które możesz wykorzystać jako osłonę (np. krzesło, plecak, parasol, marynarkę),
- utrzymuj dystans i unikaj odsłaniania kluczowych części ciała, takich jak klatka piersiowa, szyja czy brzuch.

Jeśli dojdzie do ataku:

- zejdź z linii ataku,
- przechwyć rękę uzbrojoną w nóż,
- wytrąć nóż,
- obezwładnij przeciwnika.

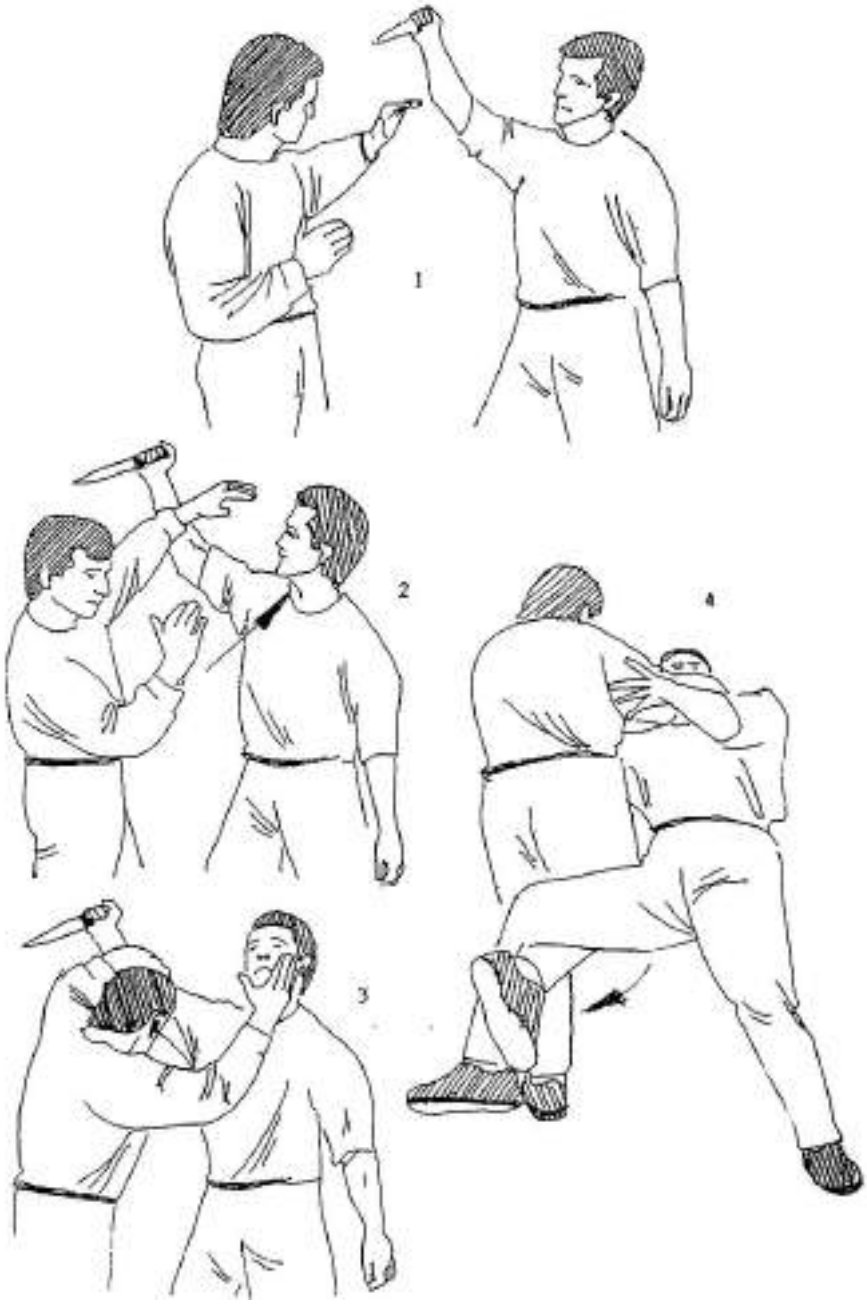

Rys. 82. Atak – nożem z góry, obrona– blok jednorącz, uderzenie w twarz, podcięcie nogi

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

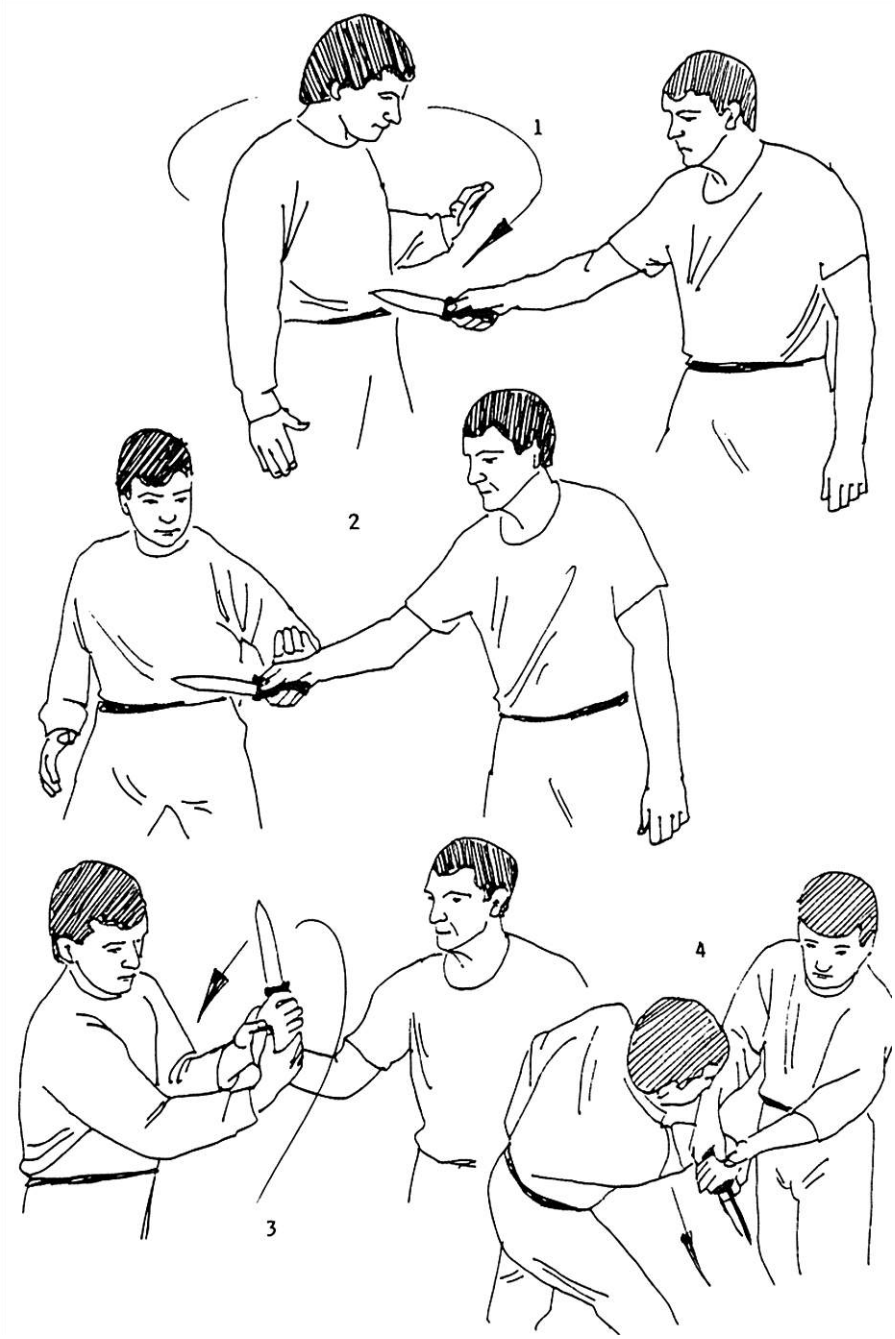

Rys. 83. Atak – pchnięcie nożem z biodra.
Obrona – zbicie, dźwignia nadgarstkowa

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

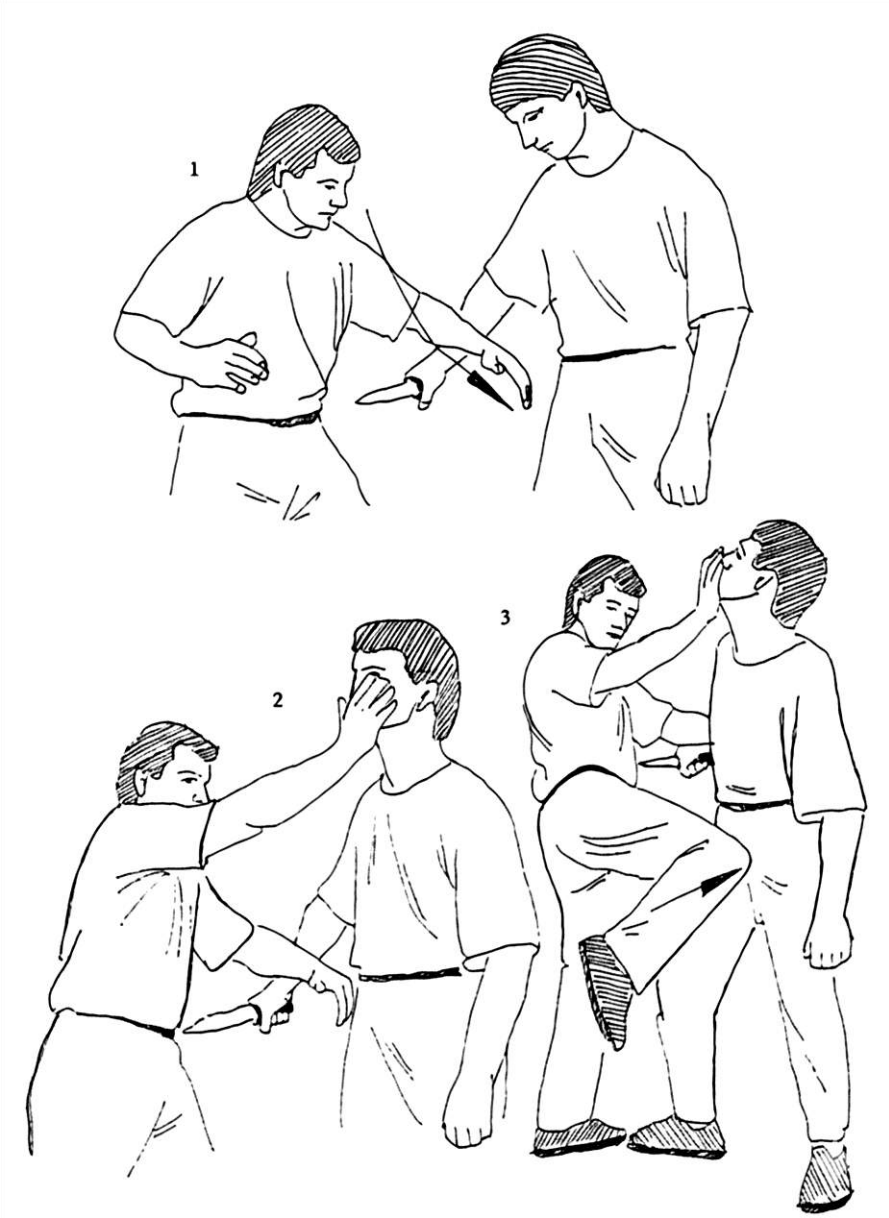

Rys. 84. Atak – nożem z boku.
Obrona – blok, uderzenie w twarz i krocze

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

5.2.7. Obrona przed atakiem bronią palną

Obrona przed atakiem bronią palną jest ekstremalnie ryzykowna i powinna być traktowana jako ostateczność, kiedy ucieczka, negocjacje lub wezwanie pomocy nie są możliwe.

Musimy upewnić naszego przeciwnika, że nie będziemy się bronić, jesteśmy bierni i ulegli. Następnie musimy działać, po opanowaniu emocji i jeśli to możliwe, po odwróceniu uwagi napastnika, bardzo szybko, zdecydowanie, wykonując perfekcyjny ruch, technikę.

Zasady ogólne w obronie przed bronią palną:

- jeśli napastnik chce Twoich rzeczy, oddaj je bez oporu. Życie jest ważniejsze niż mienie,
- zwróć uwagę na odległość, pozycję napastnika, jego dominującą rękę oraz otoczenie,
- nie wykonuj gwałtownych ruchów, aby nie sprowokować napastnika,
- walka jest skrajnie niebezpieczna, szczególnie jeśli napastnik ma czas na oddanie strzału,
- działaj wyłącznie, jeśli jesteś pewien, że to jedyna szansa na przeżycie,
- bądź rozluźniony,
- działaj szybko, energicznie i z pełnym zaangażowaniem,
- zejdź z linii strzału, przyjmij pozycję bezpieczną.

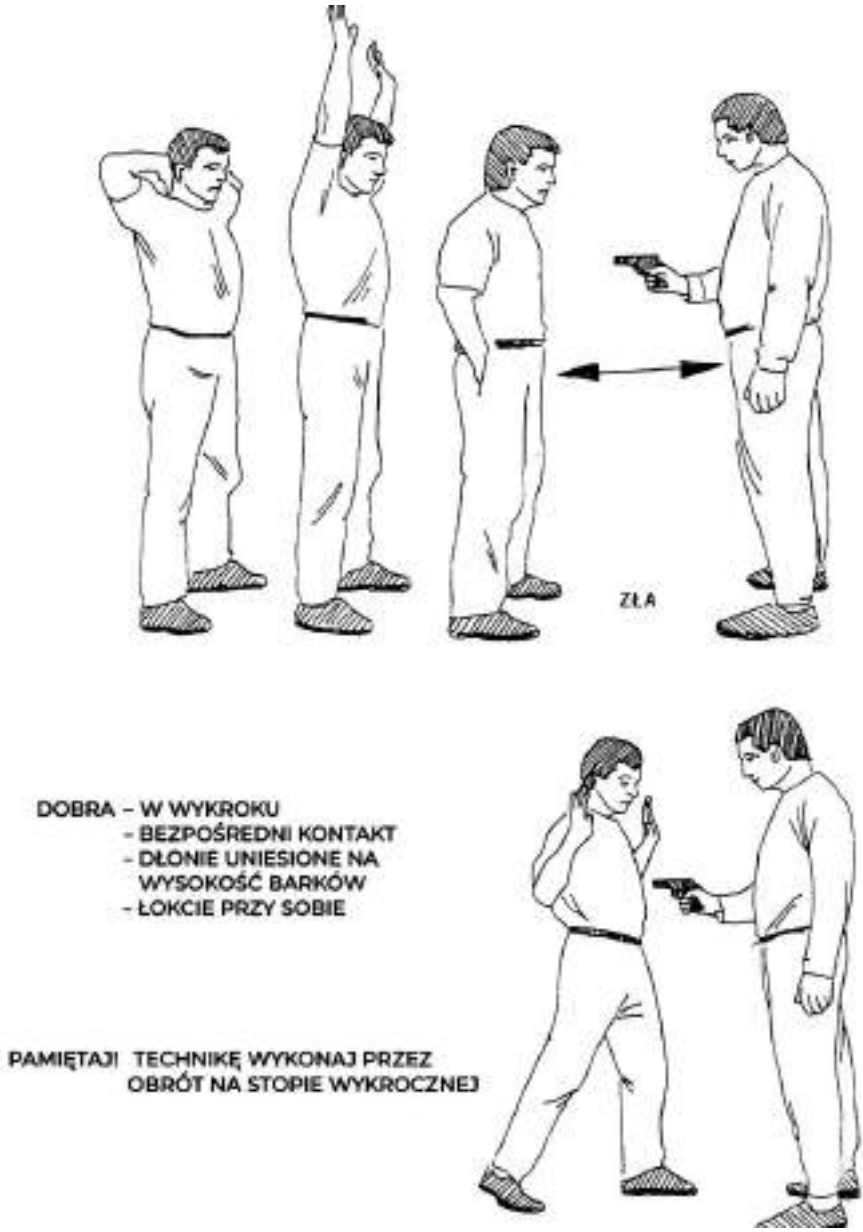

Rys. 85. Zagrożenie bronią palną z przodu – pozycja obronna

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 86. Zagrożenie – broń na wysokości pasa biodrowego. Obrona – półobrót, zbicie dłoni, dźwignia nadgarstkowa

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

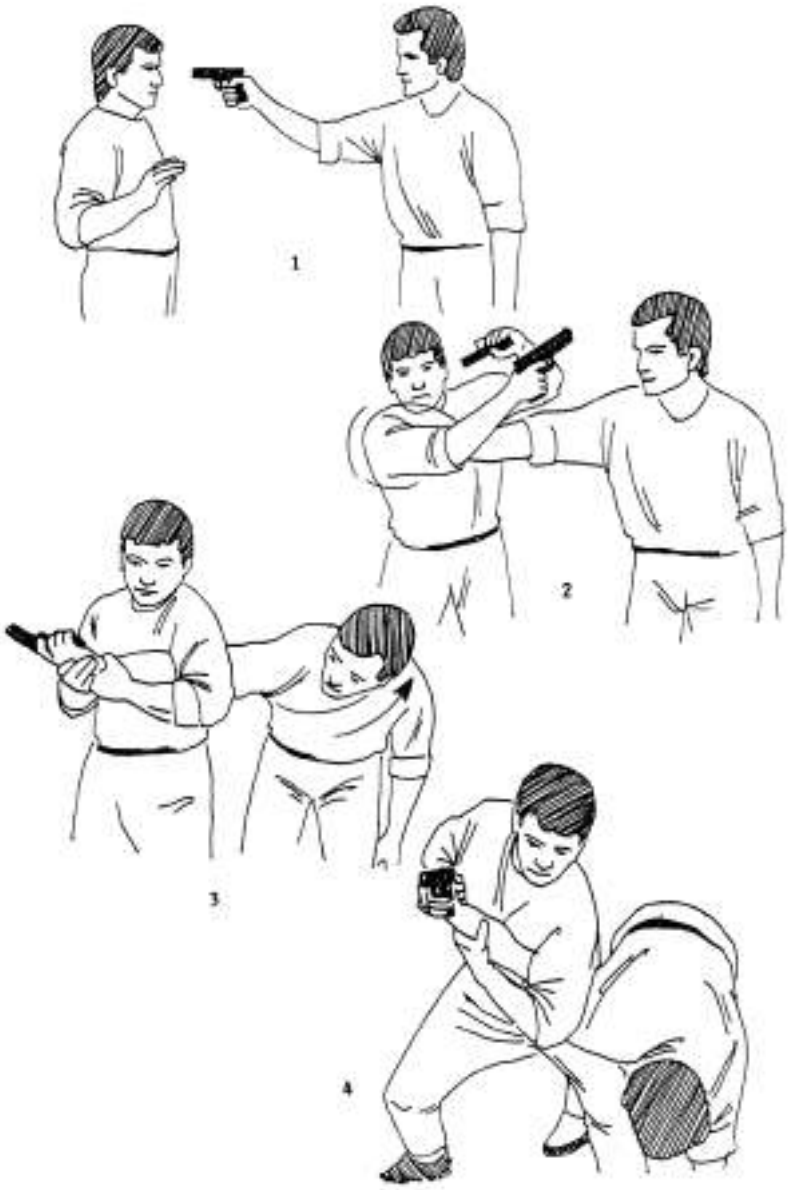

Rys. 87. Zagrożenie – broń na wysokości głowy.
Obrona – chwyt, dźwignia łokciowa

Źródło*: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 88. Zagrożenie bronią palną z tyłu

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

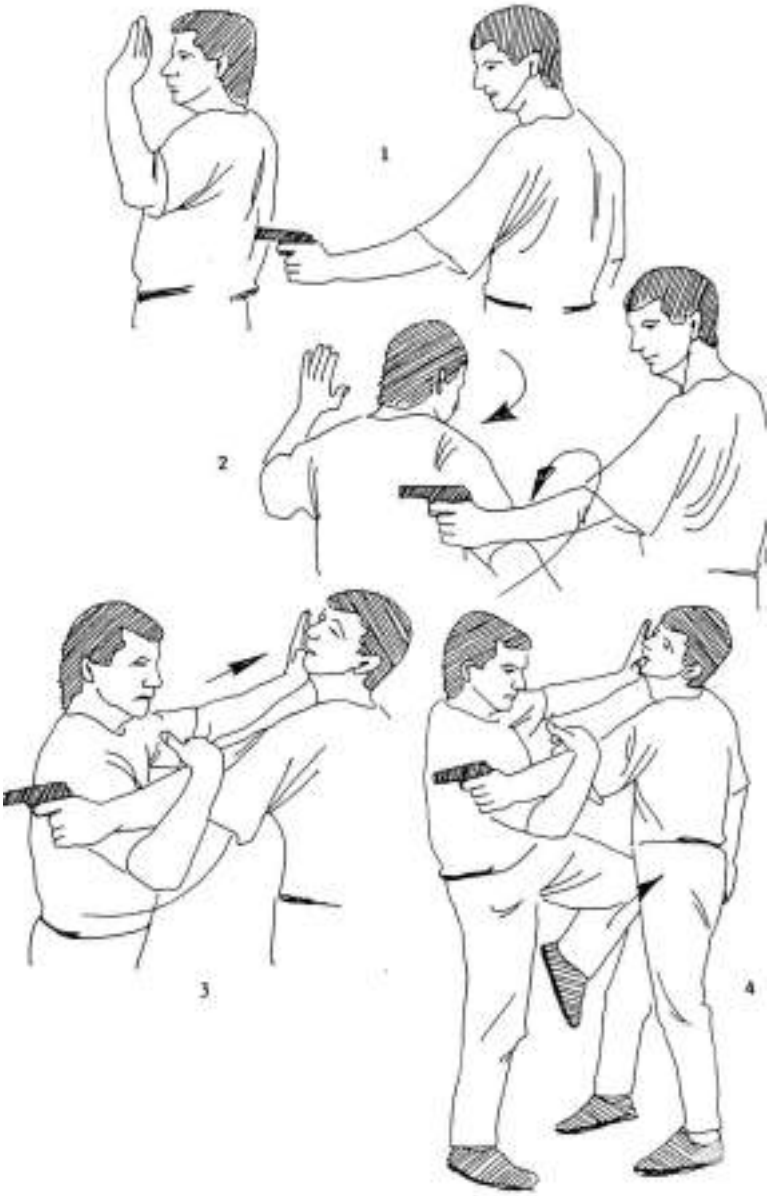

Rys. 89. Zagrożenie – broń na wysokości pasa biodrowego. Obrona – obchwyt od dołu, uderzenie w twarz i krocze

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

5.2.8. Podstawowe techniki posługiwania się bronią palną w walce

Podstawowe techniki posługiwania się bronią palną w walce dotyczą zarówno bezpieczeństwa, jak i skuteczności w jej użytkowaniu. Kluczowe aspekty obejmują odpowiednią postawę, chwyt, celowanie, oddawanie strzałów i poruszanie się z bronią.

Najważniejsze zasady taktyczne przy posługiwaniu się bronią palną w walce:

- wykorzystaj wszystko co nadaje się do ukrycia,
- strzelaj z najdogodniejszej, zależnie od sytuacji, postawy, która jednocześnie pozwoli na stabilność sylwetki, szybką zmianę pozycji ciała, przejścia do biegu lub leżenia itp.,
- eliminuj w pierwszej kolejności najgroźniejszy cel,
- przy strzelaniu do kilku celi, najpierw przenoś wzrok, następnie ciało, a na koniec broń kieruj na kolejny cel,
- robiąc zwroty przesuwaj się, jeśli to możliwe, do przodu,
- w trakcie strzelania ogranicz wykonywanie czynności do minimum,
- strzelaj w momencie, jeśli to możliwe, kiedy przestaniesz się poruszać,
- cały czas kontroluj sytuację,
- musisz mieć świadomość gdzie jest cel – cele, a gdzie znajduje lub znajdują się inni uczestnicy czy osoby postronne,
- jeśli musisz się przemieszczać stawiaj krótkie kroki na lekko ugiętych nogach, utrzymuj niską postawę ciała. Nie krzyżuj nóg. Palec wskazujący ręki która trzyma broń, powinien być oparty na zamku,
- strzelając zza zasłony wychylaj się minimalnie, aby zmniejszyć swoją ekspozycję na ogień wroga,
- staraj się nie pozostawać w jednym miejscem, przemieszczaj się, aby utrudnić przeciwnikowi celowanie,
- broń trzymaj pewnie, ale niezbyt mocno, tylko na tyle aby w momencie oddawania strzału nie wypadła z ręki,
- strzelając z latarką, przy niedostatecznej widoczności, używaj jej jak najkrócej, zmieniając pozycję od razu po jej zgaszeniu.

5.2.9. Współdziałanie pracowników ochrony w różnych sytuacjach taktycznych

Współdziałanie pracowników ochrony w patrolu jest podstawą do przeprowadzenia skutecznych oraz bezpiecznych interwencji w trakcie realizacji zadań. Skuteczność patrolu związana jest z wzajemną asekuracją oraz z wzajemnym współdziałaniem. Aby interwencja była skuteczna, w patrolu powinien istnieć podział zadań na asekurującego i interweniującego[94].

Rola asekurującego:

- zapewnienie bezpieczeństwa zarówno swojego jak i partnera, ale również osobom postronnym,
- zachowanie odpowiedniego kąta, ustawienia, w stosunku do partnera, tzw. trójkąt bezpieczeństwa, co oznacza takie ustawienie względem partnera, aby w razie konieczności użycia, np. broni palnej, nie stawać na linii strzału,
- utrzymywanie z partnerem kontaktu wzrokowego,
- obserwowanie osoby podejrzanej, legitymowanej oraz otoczenia[95].

Rola interweniującego:

- podejście do osoby z właściwej, bezpiecznej strony,
- przeprowadzanie czynności,
- zdecydowane i pewne działanie,
- wydawanie poleceń.

---

94 **P. Nerć**, *Techniki interwencji i obezwładniania*, Wrocław 2020.
95 **J. Dobrzyjałowski**, *Samoobrona i…, op. cit.*

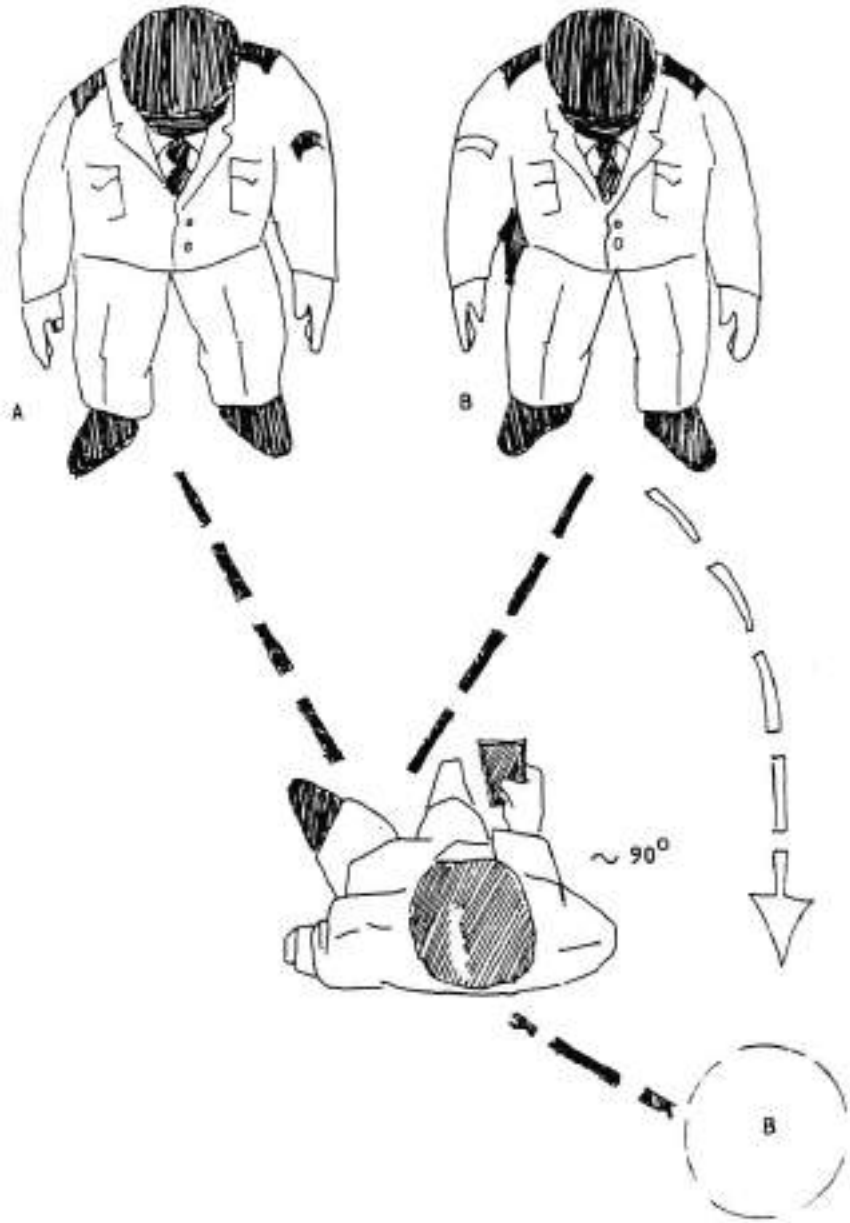

Rys. 90. Współdziałanie w patrolu. Legitymowanie osób z podziałem na role

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

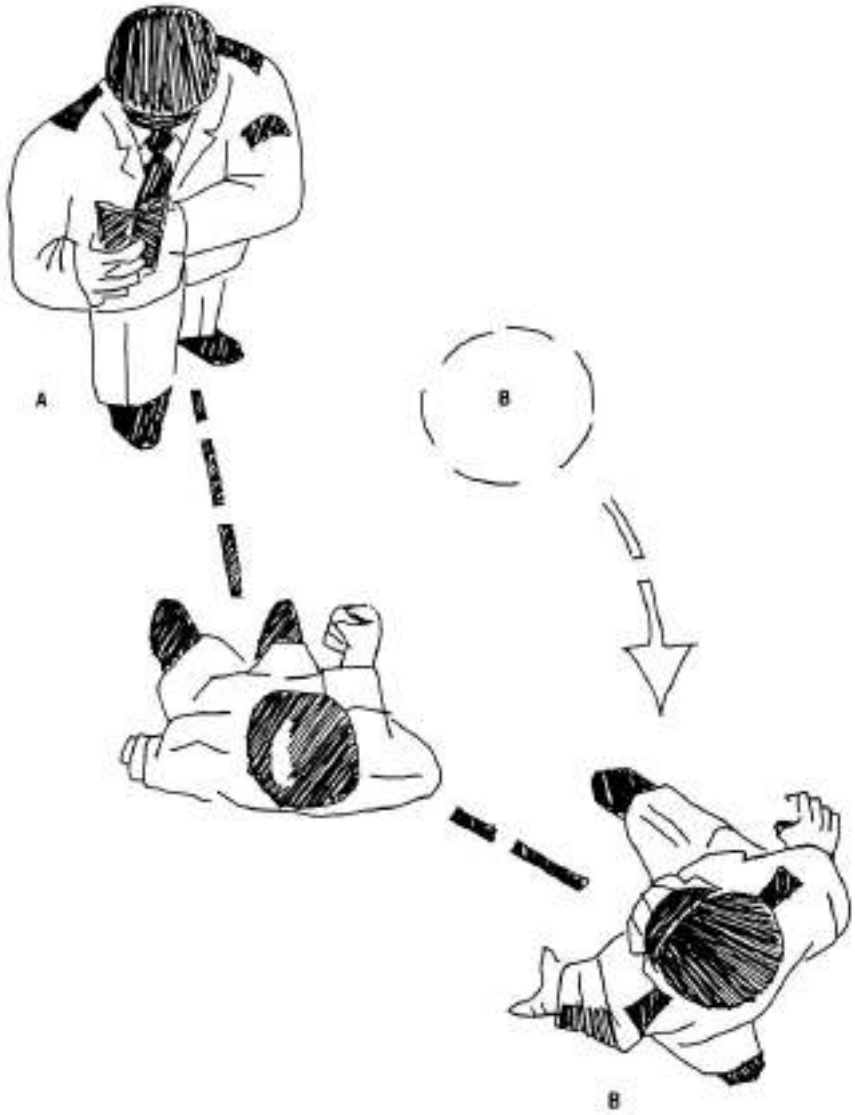

Rys. 97. Współdziałanie w patrolu. Legitymowanie osób z podziałem na role

***Źródło**: Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 92. Patrol pieszy – sposób działania w stanie zagrożenia

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

Rys. 93. Sprowadzenie do parteru

Źródło: *Dobrzyjałowski J. Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji, Legionowo 2024*

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

Austin M. (red.), *Podręcznik pierwszej pomocy*, Warszawa 2014.

Bejger W., Stanejko B.G., *Ochrona osób i mienia*, Warszawa 2010.

Borowicz Z., *Ochrona osób i mienia. Podręcznik dla techników ochrony fizycznej osób i mienia oraz innych kwalifikowanych pracowników ochrony*, Toruń 2018.

Bourjaily P., *Strzelba co powinieneś o niej wiedzieć*, Warszawa 2014.

Czerwiński M., Makowiec P., *Podstawy ratownictwa taktycznego*, Warszawa 2014.

Dobrzyjałowski J. *Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji*, Legionowo 1994.

Dobrzyjałowski J., *Samoobrona i Techniki Interwencyjne Policji*, Legionowo 2024.

Dougherty M. J., *Broń sportowa*, Warszawa 2015.

Enerlich M., J. Wojtal, M. Milewski, *Ochrona osób i mienia. Licencja II stopnia*, Toruń 2000.

Frankowski P., Chałuda A., *Pierwsza pomoc przedmedyczna outdoor survival wojna*, Gliwice 2023.

Gozdór G., *Ustawa o ochronie osób i mienia. Komentarz*, Warszawa 2005.

Górka A., Migiel Ł., Mikiewicz M., Gancarczyk P., Ubych A., *Pierwsza pomoc w górach*, Gliwice 2023.

Kaczyński J., *Taktyka działań ochronnych. Ochrona osób*, Gdańsk 2009.

Karabin J., Kowalczyk T., Stawski W. *Ochrona osób i konwojowanie,* Warszawa 2002.

Karabin J., Seruga W., Stawski M., Stawski W., Zaborski A., Zaborski W. *Organizacja ochrony osób i mienia oraz taktyka i dokumentowanie działań ochronnych*, Warszawa 2003.

Kotowska O., *Podstawy prawne ochrony osób i mienia*, Łomża 2024.

Kowalski D. (red.) *Ochrona osób i mienia. Vademecum*, Lublin 2000.

Lipscombe S., *Wielka encyklopedia zdrowia dla całej rodziny*, Ożarów Mazowiecki 2014.

McNaba C. (red.), *Survival wielki podręcznik*, Czerwonak 2015.

Michalski B., *Przestępstwa przeciwko mieniu. Rozdział XXXV Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 1999.

Monach R., *Samoobrona i techniki interwencyjne*, Białystok 2003.

Nerć P., *Techniki interwencji i obezwładniania*, Wrocław 2020.

Nowak S., *Strzelanie bojowe i sportowe z pistoletu*, Warszawa 2024.

Petzal E.D., Bourjaily P., *Almanach broni myśliwskiej i sportowej*, Warszawa 2014.

Praca zbiorowa. Trening techniczny bezstrzałowy jako podstawa szkolenia strzeleckiego policjantów, Katowice 2011.

Radziejewski R., S.J. Siudalski, *Ochrona osób i mienia*, Warszawa 2013.

Schimelpfenig T., Pierwsza pomoc w warunkach ekstremalnych, Warszawa 2012.

Sevenson J. (red.), *Współczesna broń myśliwska i wyczynowa*, Warszawa 2014.

Stawski W., *Organizacja konwoju* [w:] **Kowalski D. (red.),** *Ochrona osób i mienia. Vademecum*.

Wojtal J., M. Milewicz, *Ochrona fizyczna osób i mienia. II stopień licencji oraz ochrona imprez masowych*, Toruń 2011.

AKTY PRAWNE

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, tekst jedn.: Dz. U. 2025 poz. 46

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 roku o ochronie informacji niejawnych, tekst jedn.: Dz. U. 2025 poz. 1209

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, tekst jedn.: Dz. U. 2023 poz. 2151

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, tekst jedn.: Dz. U. 2025 poz. 277

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, tekst jedn.: Dz. U. 2025 poz. 188

Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, tekst jedn.: Dz. U. 2025 r. poz. 532

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony, tekst jedn.: Dz. U. 2013 poz. 1681

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 września 2010 r. w sprawie wymagań jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, tekst jedn.: Dz. U. 2016 poz. 793 ze zm.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie dokumentowania działalności gospodarczej z zakresu usług ochrony osób i mienia, tekst jedn.: Dz. U. 2013 poz. 1793

Komunikat Prezesa GUS z 8 sierpnia 2025 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w drugim kwartale 2025 roku, M.P. poz. 743

ŹRÓDŁA INTERNETOWE:

https://grot.bialystok.pl/wp-content/uploads/2017/03/Zasady-bezpiecznego-obchodzenia-si%C4%99-z-broni%C4%85.pdf

https://zpe.gov.pl/a/pierwsza-pomoc-w-przypadku-krwotoku/DVDztwv2I

https://edb42.blogspot.com/p/krwotok-z-nosa.html

https://www.sklepratownika.pl/opatrunki-na-rany-klatki-piersiowej.html

https://sklep.centrumratownictwa.com/pl/p/Opatrunek-typu-izraelskiego-multi-bandage-typ-T3/122

https://oliveirarose.blogspot.com/2015/11/desmaio-sincop-e-reflexo-vagal-o.html

https://gimosiecka.blogspot.com/2012/11/pozycja-boczna-ustalona.html

https://estacaoeiras.org/en/first-aid/

https://www.reliablegun.com/chiappa-charging-rhino-60d-gen-ii-9mm-6-grey-cerakote-grey-laminate-grip-x10-moon-clips-adj-rear-sight-lower-rail

https://mumujersey.weebly.com/blog/glock-17-gen-5-mos-zanders

https://grotgun.com/produkt/submachine-gun-pm-98-glauberyt-automatic/

https://www.bullseyenorth.com/firearms/browse/brand/mossberg

https://formacjasgo.pl/2022/10/31/postawy-strzeleckie-z-sgo-sec/

https://faktopedia.pl/550873

https://maciasov.prv.pl/technika.html

https://www.bluedragontkd.net/learn-taekwondo/chagi-kicking/

https://www.accreditedsafety.com/shop/black-taser-x26-refurbished-law-enforcement-model/

https://www.accreditedsafety.com/shop/black-taser-x26-refurbished-law-enforcement-model/

https://www.arobron.pl/ paralizatory-dotykowe/504238-paralizator-z-gazem-esp-scorpy-max.html

https://milmag.pl/kolejne-paralizatory-dla-policji/

INNE

Encyklopedia PWN, encyklopedia.pwn.pl

Materiały dydaktyczne 105. Zacięcia broni palnej krótkiej i długiej, SPK Katowice 2023.

Pistolet CZ P-10, Instrukcja obsługi, Ceska Zbrojovka A.S., 06/2019

Pistolet maszynowy PM98 9x19 mm PARA instrukcja obsługi i użytkowania 1/2006

Słownik języka polskiego PWN, sjp.pwn.pl

Taser X2 ECD Podręcznik użytkownika, MMU0037 wersja: C

Wikipedia, pl.wikipedia.org

SPIS RYSUNKÓW:

Rys. 1. Eskorta jednoosobowa.
Rys. 2. Eskorta dwuosobowa.
Rys. 3 Szyk ochronny klin.
Rys. 4. Szyk ochronny prosty romb.
Rys. 5. Szyk ochronny romb.
Rys. 6. Szyk ochronny rozszerzony romb.
Rys. 7. Krąg defensywny..
Rys. 8. Zabezpieczenie krwotoku z ran kończyn.
Rys. 9. Zabezpieczenie krwotoku z nosa.
Rys. 10. Zabezpieczenie złamania, zwichnięcia, skręcenia.
Rys. 11. Stopnie oparzenia.
Rys. 12. Ułożenie w przypadku utraty przytomności.
Rys. 13. Opatrunek typu izraelskiego.
Rys. 14. Opatrunek wentylowany.
Rys. 15. Staza taktyczna typu CAT.
Rys. 16. Pozycja boczna ustalona.
Rys. 17. Resuscytacja krążeniowo-oddechowa.
Rys. 18. Podłączenie urządzenia AED.
Rys. 19. Pistolet Glock 17 Gen 5.
Rys. 20. Rewolwer Chiappa Charging 60D.
Rys. 21. Pistolet maszynowy „Glauberyt” PM 98.
Rys. 22. Karabinek BERYL wz 96.
Rys. 23. Strzelba Mossberg 500 Retro Pump Action.
Rys. 24. Postawa stojąca – broń długa.
Rys. 25. Ustawienie przyrządów celowniczych.
Rys. 26. Wpływ trzymania broni na celność strzelania.
Rys. 27. Ustawianie zamka w pozycji do demontażu.
Rys. 28. Przesuwanie zaczepu zamka.

Rys. 29. Zdejmowanie zamka.
Rys. 30. Podstawowe części pistoletu CZ P 10 po rozłożeniu.
Rys. 31. Elementy rozłożonego pistoletu maszynowego PM-98.
Rys. 32. Niedomknięcie komory nabojowej.
Rys. 33. Przekoszenie naboju.
Rys. 34. Przytrzaśnięcie łuski.
Rys. 35. Niewyciągnięcie łuski z komory nabojowej/zablokowanie.
Rys. 36. Techniki szybkiego dobywania broni.
Rys. 37. Postawa strzelecka frontalna.
Rys. 38. Postawa strzelecka półfrontalna.
Rys. 39. Postawa strzelecka klęcząca.
Rys. 40. Postawa strzelecka leżąca.
Rys. 41. Sposób trzymania pistoletu.
Rys. 42. Wpływ ustawienia przyrządów celowniczych na efekt strzelania.
Rys. 43. Strzał mierzony, strzał intuicyjny.
Rys. 44. Technika strzelania w słabych warunkach oświetleniowych z zachowaniem własnego bezpieczeństwa.
Rys. 45. Zasada kierowaniu wzroku po dobyciu broni.
Rys. 46. Wybrane postawy strzeleckie.
Rys. 47. Cios prosty.
Rys. 48. Cios boczny sierpowy.
Rys. 49. Cios z dołu.
Rys. 50. Kopnięcie frontalne.
Rys. 51. Kopnięcie okrężne.
Rys. 52. Kopnięcie do tyłu.
Rys. 53. Pad w tył.
Rys. 54. Pad w bok.
Rys. 55. Pad do przodu.
Rys. 56. Sprowadzenie do parteru z wykorzystaniem podcięcia nogi podporowej.

Rys. 57. Sprowadzenie do parteru z wykorzystaniem chwytu za nogi.
Rys. 58. Dźwignia łokciowa.
Rys. 59. Dźwignia łokciowo-barkowa.
Rys. 60. Dźwignia nadgarstkowa.
Rys. 61. Obrona z wykorzystaniem dźwigni łokciowej.
Rys. 62. Obrona przed obchwytami tułowia, gdy ramiona są wolne.
Rys. 63. Obrona przed obchwytem tułowia od tyłu (wariant 1).
Rys. 64. Obrona przed obchwytem tułowia od tyłu (wariant 2).
Rys. 65. Obrona przed obchwytem tułowia od przodu.
Rys. 66. Obrona przed obchwytem tułowia od przodu.
Rys. 67. Obrona przed duszeniem.
Rys. 68. Sposób założenia kajdanek z przodu, gdy osobnik nie stawia oporu.
Rys. 69. Sposób założenia kajdanek, gdy osobnik stawia opór – podejście z boku (grafika nr 1).
Rys. 70. Sposób założenia kajdanek, gdy osobnik stawia opór – podejście z boku (grafika nr 2).
Rys. 71. Sposób założenia kajdanek z tyłu, gdy osobnik nie stawia oporu.
Rys. 72. Zasady bezpieczeństwa podczas zakładania kajdanek.
Rys. 73. Przeszukanie osoby.
Rys. 74. Bloki jednorącz oraz oburącz.
Rys. 75. Dźwignia transportowa łokciowa – zewnętrzna.
Rys. 76. Dźwignia barkowo-łokciowa.
Rys. 77. Taser X26.
Rys. 78. Scorpy Max.
Rys. 79. Taser X2.
Rys. 80. Gaz pieprzowy.
Rys. 81. Usunięcie osoby z pojazdu.
Rys. 82. Atak – nożem z góry, obrona – blok jednorącz, uderzenie w twarz, podcięcie nogi.

Rys. 83. Atak – pchnięcie nożem z biodra. Obrona – zbicie, dźwignia nadgarstkowa.

Rys. 84. Atak – nożem z boku. Obrona – blok, uderzenie w twarz i krocze.

Rys. 85. Zagrożenie bronią palną z przodu – pozycja obronna.

Rys. 86. Zagrożenie – broń na wysokości pasa biodrowego. Obrona – półobrót, zbicie dłoni, dźwignia nadgarstkowa.

Rys. 87. Zagrożenie – broń na wysokości głowy. Obrona – chwyt, dźwignia łokciowa.

Rys. 88. Zagrożenie bronią palną z tyłu.

Rys. 89. Zagrożenie – broń na wysokości pasa biodrowego. Obrona – obchwyt od dołu, uderzenie w twarz i krocze.

Rys. 90. Współdziałanie w patrolu. Legitymowanie osób z podziałem na role.

Rys. 91. Współdziałanie w patrolu. Legitymowanie osób z podziałem na role.

Rys. 92. Patrol pieszy – sposób działania w stanie zagrożenia.

Rys. 93. Sprowadzenie do parteru.

ISBN 978-83-68680-25-6
PUBLIKACJA NR 260